

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

พฤกษาศาสตร์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลาในจังหวัดอุบลราชธานี

Ethnobotany of Bru and Kula Ethnic Groups in Ubon Ratchathani Province

คณะผู้วิจัย

- นายแก้ว อุดมศิริชาร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- นายดาวร สุภาพรม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงบประมาณ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยชาติแห่งประเทศไทย เนื่องในโครงการระยะเวลา 1 ปี ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ อาทิ คุณสุวิทย์ ภูริพานิช ภูริพานิช ประเสริฐ ประเสริฐท่องถินและชาวบ้านบ้านท่าลัง บ้านเวินบึง อำเภอโขงเจียม และบ้านโนนใหญ่ อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี (ดังรายชื่อแนบท้ายภาคผนวก จ) ที่กรุณานำคณาจารย์วิจัยออกสำรวจพื้นที่ไปและให้ข้อมูลพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ขอขอบคุณคุณธิดิษฐ์ เมี่ยมอักษร ผู้ช่วยวิจัยโครงการ นางสาวรัตน์ดา เนียมมูล และ นางสาวอุทัยวรรณ จุลุมสกิ นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่กรุณาช่วยรวบรวมข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลทั้งหมด จนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม ถึงธันวาคม 2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ
วิถีชีวิตความเป็นอยู่ บนธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการใช้ประโยชน์จากพืช
และกระล้ำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวกับพืช โดยทำการศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ 2 กลุ่ม คือ¹
กลุ่มชาติพันธุ์บูรุ หมู่บ้านท่าลังและบ้านเวินบึก อ่าเภอโขงเจียม และกลุ่มชาติพันธุ์กุลา หมู่บ้านโนน
ใหญ่ อ่าเภอเชื่อง ใน จังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาใช้วิธีสัมภาษณ์การใช้ประโยชน์จากพืชพรรณ
ธรรมชาติ และรวบรวมรายชื่อพืชที่เป็นกระล้ำจากทรัพยากริมแม่น้ำ เก็บตัวอย่างพรรณไม้ตรวจสอบ
หาชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์โดยใช้รูปปั๊วะและสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านอนุกรมวิธานพืช
จากการศึกษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์บูรุมีการใช้ประโยชน์จากพืชจำนวน 222 ชนิด 72 วงศ์ วงศ์ที่มีการ
ใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ วงศ์ Leguminosae-Caesalpinioideae และมีการใช้ประโยชน์จากพืช
สมุนไพรมากที่สุดจำนวน 86 ชนิด 48 วงศ์ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์กุลามีการใช้ประโยชน์จากพืชจำนวน
210 ชนิด 76 วงศ์ วงศ์ที่มีการใช้ประโยชน์มากที่สุดคือวงศ์ Dipterocarpaceae และมีการใช้ประโยชน์
จากพืชสมุนไพรมากที่สุดจำนวน 84 ชนิด 47 วงศ์ สำหรับผลการศึกษาพืชที่เป็นกระล้ำด้านสุขภาพ
อนามัยของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลามีความคล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่เป็นพืชกระล้ำในกลุ่มของ
ผักผลไม้มีการเกี่ยวกับการมีบุตร โดยเฉพาะหญิงกำลังอยู่ไฟพบมากที่สุด

พืชที่น่าสนใจของชาวบูรุ ได้แก่ เหลืองพิศมร (*Spathoglottis affinis* de Vriese) ใช้ลำต้นให้ดิน
ตัวพอกใบหน้าช่วยขัดสิวฝ้า ทำให้ใบหน้าขาว พลองแก้มอัน (*Rhodamnia dumetorum* (DC.) Merr.
& L.M. Perry) ใช้รากดื้มน้ำคื่นช่วยลดน้ำหนัก มะยม (*Phyllanthus acidus* (L.) Skeels) ใช้รากมะยม
เพคผู้ผสมปีกไก่แห้งดื้มน้ำคื่นช่วยคงเหล้า น่อง (*Antiaris toxicaria* Lesch.) นำยางมีพิษรุนแรง ใช้ล่า
สัตว์ และไฝเขียว (*Schizostachyum blumei* Nees) ใช้ลำต้นทำหัตถกรรมและเครื่องดูดควันตีวีสถาน
พื้นบ้านหลายประเภท

พืชที่น่าสนใจของชาวคุดา ได้แก่ พริกไทย (*Piper nigrum* L.) ใช้เมล็ดตำผงไว้ข้าวพอ กใบหน้าจะทำให้ใบหน้าขาว บยัน (*Bauhinia strychnifolia* Craib) ใช้ลำต้นเป็นยาแก้อาหารผิดสำเLang และเข้าชุมยาสมนุน ไพรແທນทุกตำรับ รางจีด (*Thunbergia laurifolia* Lindl.) ใช้ใบเคี้ยวหรืออมไว้ที่ปากขณะดื่มเหล้าจะทำให้ไม่เมาน้ำจิ้ย มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica* L.) ใช้กึ่งและใบโยนใส่โลง ศพเพื่อทำลายไสยศาสตร์ของผู้ตาย ทำให้ศพใหม่ไฟ มะกอกเกลี้ยง (*Canarium subulatum* Guillaumin) ใช้แก่นทำเครื่องดนตรีประเกทกลองยาวให้เสียงที่มีคุณภาพดีและมีน้ำหนักเบา

Abstract

The purposes of this study, carried out from January to December 2008, were three fold. Firstly, it aimed to find out ethnics' lifestyles, their traditions, belief and wisdom. Further, it examined the knowledge of the medicinal properties of natural vegetation. In addition, it investigated their awareness of the prohibited natural vegetation (taboo plants). The study involved two ethnic groups : Bru ethnic group at Talong and Wernbuk Villages in Khong Chiam District, and Kula ethnic group at Nonyai Village in Khueang Nai District, Ubon Ratchathani Province. The research methodology included interview with local experts and experienced villagers to find out their knowledge about the medicinal properties of natural vegetation, and the review of the prohibited natural vegetation from previous research. Also, plant specimens were collected and then identified for their common names, scientific name and family name based on morphological characters by the dichotomous key and by taxonomists.

For Bru ethnic group, a total of 222 species in 72 families could be utilized. Of these, about 86 species in 48 families could be used as medicine. Among these, the most famous family was Leguminosae-Caesalpinoideae family. For Kula ethnic group, a total of 210 species in 76 families could be utilized. Of these, about 84 species in 47 families could be used as medicine. Among these, the most famous family was Dipterocarpaceae family. The results also revealed that the beliefs about the precautions and the use of the prohibited natural vegetation as medicine of both ethnic groups were similar, especially those for women in pre- and post-natal periods.

For Bru ethnic group, the interesting species were *Spathoglottis affinis* de Vriese, *Rhodamnia dumetorum* (DC.) Merr. & L.M. Perry, *Phyllanthus acidus* (L.), *Antiaris toxicaria* Lesch. and *Schizostachyum blumei* Nees. The underground stem of *Spathoglottis affini* de Vriese was used to replenish the face and melasma treatment. The root of *Rhodamnia dumetorum* (DC.) Merr. & L.M. Perry was for decreasing weight. The root of *Phyllanthus acidus* (L.) Skeels, mixed with dry chicken feces, was for those who want to quit alcohol. The latex juice of *Antiaris toxicaria* Lesch. was used as a

poison in hunting. The stem of *Schizostachyum blumei* Nees. was used to make local handicrafts and musical instruments.

For Kula ethnic group, the investigated species were *Piper gratum* L., *Bauhinia strychnifolia* Craib, *Thunbergia laurifolia* Lindl, *Phyllanthus emblica* L. and *Canarium subulatum* Guillanin. The ground seeds of *Piper gratum* L. mixed with egg albumin were applied for face-whitening. The climber stem of *Bauhinia strychnifolia* Craib was treated as a medicine and an ingredient of all Thai traditional medicine. The leaves of *Thunbergia laurifolia* Lindl, if kept in the mouth, help reduce alcoholic intoxication. Interestingly, *Phyllanthus emblica* L. was placed into a coffin of the dead who believed in occultism so that the body would burn . The wood of *Canarium subulatum* Guillaumin is used as a tom-tom.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 ระยะเวลาศึกษา	3
1.6 สถานที่ศึกษา	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 ภูมิปัญญาพื้นบ้านและพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน	4
2.2 ความเป็นมาและการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน	4
2.3 คลำ (จื๊อห້າ)	7
2.4 จังหวัดอุบลราชธานี	8
2.5 ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	11
2.6 ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	12
บทที่ 3 อุปกรณ์และวิธีการศึกษา	15
3.1 อุปกรณ์	15
3.2 วิธีการศึกษา	17
บทที่ 4 ผลการศึกษา	18
4.1 วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่กลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	18
4.2 วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่กลุ่มชาติพันธุ์กุลา	20
4.3 การใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	22
4.4 การใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	58

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
4.5 คลำ (ข้อห้าม) ค้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับพืช ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรณะและกุลา	87
บทที่ 5 วิชาการผลการศึกษา สรุปและข้อเสนอแนะ	96
5.1 วิชาการผลการศึกษา	96
5.2 สรุป	98
5.3 ข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	101
ภาคผนวก	104
ภาคผนวก ก : รูปภาพวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรณะ	105
1. ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยของชาวบูรณะท่าลัง	105
2. ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยของชาวบูรณะเวินบึก	107
3. ประชารถและลักษณะทางสังคมของชาวบูรณะ	107
4. วัฒนธรรมและความเชื่อของชาวบูรณะ	108
5. เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชาวบูรณะ	109
ภาคผนวก ข : รูปภาพวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	112
1. ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยของชาวกุลา	112
2. ประชารถและลักษณะทางสังคมของชาวกุลา	112
3. วัฒนธรรมและความเชื่อของชาวกุลา	113
4. เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชาวกุลา	115
ภาคผนวก ค : รูปภาพตัวอย่างพรรดาไม้บางชนิดจากการสำรวจใช้ประโยชน์ ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรณะ	116
ภาคผนวก ง : รูปภาพตัวอย่างพรรดาไม้บางชนิดจากการสำรวจใช้ประโยชน์ ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	128
ภาคผนวก จ : รายชื่อประชุมห้องถินและชาวบ้านที่ให้ข้อมูลค้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน	137
ประวัตินักวิจัย	138

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 รายชื่อวรรณไม้ประเกทพืชอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	26
2 รายชื่อวรรณไม้ประเกทพืชสมุนไพรของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	36
3 รายชื่อวรรณไม้ประเกทพืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	48
4 รายชื่อวรรณไม้ประเกทพืชใช้ประโยชน์อื่นๆของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	54
5 รายชื่อวรรณไม้ประเกทพืชอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	62
6 รายชื่อวรรณไม้ประเกทพืชสมุนไพรของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	69
7 รายชื่อวรรณไม้ประเกทพืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	78
8 รายชื่อวรรณไม้ประเกทพืชใช้ประโยชน์อื่นๆของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	82
9 รายชื่อพืชคลำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลา ^{: หญิงมีครรภ์}	88
10 รายชื่อพืชคลำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลา ^{: หญิงกำลังอยู่ไฟ}	90
11 รายชื่อพืชคลำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลา ^{: หญิงแม่ลูกอ่อน}	92
12 รายชื่อพืชคลำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลา ^{: เด็กและผู้ป่วยโรคทั่วไป}	93

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ภาพวัดกุล่า (วัดทุ่งสว่างอารมณ์) เมื่อในอดีต เปลี่ยนตามคำนบอกเล่า ของชาวกุล่า	14
2 จำนวนชนิดและวงศ์ของพรรณไม้ทั้งหมดที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	23
3 สัดส่วนจำนวนชนิดของพรรณไม้จำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	24
4 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชอาหาร ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	34
5 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชสมุนไพร ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	46
6 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืช ใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	52
7 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืช ใช้ประโยชน์อื่นๆของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	57
8 จำนวนชนิดและวงศ์ของพรรณไม้ทั้งหมดที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ ของกลุ่มชาติพันธุ์กุล่า	59
9 สัดส่วนจำนวนชนิดของพรรณไม้จำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์กุล่า	60
10 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชอาหาร ของกลุ่มชาติพันธุ์กุล่า	67
11 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชสมุนไพร ของกลุ่มชาติพันธุ์กุล่า	76
12 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภท พืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์กุล่า	80
13 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภท พืชใช้ประโยชน์อื่นๆของกลุ่มชาติพันธุ์กุล่า	86
14 ที่ตั้งหมู่บ้านท่าลังใกล้กับแม่น้ำโขง	105
15 พื้นที่ป่าหลังเขางริเวณที่ตั้งหมู่บ้านท่าลัง	105

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
16 ป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านท่าลัง	105
17 คำขวัญอวยพรที่ศาลากลางบ้านติดริมแม่น้ำโขง	105
18 ลักษณะบ้านเรือนตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มน้ำแม่น้ำโขง	105
19 ลักษณะบ้านเรือนตั้งอยู่บริเวณใกล้ๆ เข้า	105
20 ลักษณะบ้านเรือนแบบเก่าฝาบ้านทำด้วยกระดาษและหลังคามุงสังกะสี	106
21 ลักษณะบ้านเรือนแบบเก่าฝาบ้านทำด้วยใบตองและหลังคามุงสังกะสี	106
22 ภาพเจียนประวัติศาสตร์บริเวณพากลักษ์ที่ตั้งของหมู่บ้านท่าลัง กลุ่มที่ 1	106
23 ภาพเจียนประวัติศาสตร์บริเวณพากลักษ์ที่ตั้งของหมู่บ้านท่าลัง กลุ่มที่ 2	106
24 ภาพเจียนประวัติศาสตร์บริเวณพากลักษ์ที่ตั้งของหมู่บ้านท่าลัง กลุ่มที่ 3	106
25 ภาพเจียนประวัติศาสตร์บริเวณพากลักษ์ที่ตั้งของหมู่บ้านท่าลัง กลุ่มที่ 4	106
26 ลักษณะบ้านเรือนแบบเก่าฝาบ้านทำด้วยใบตองและมุงหญ้าคา	107
27 ลักษณะบ้านเรือนแบบเก่าฝาบ้านทำด้วยไม้ไผ่และมุงหญ้าคา	107
28 ลักษณะหมู่บ้านแบบเก่าฝาบ้านทำด้วยกระดาษและมุงสังกะสี	107
29 ลักษณะหมู่บ้านแบบเก่าฝาบ้านทำด้วยกระดาษและใบตองและมุงสังกะสี	107
30 เด็กชาวบูรุกำลังออกไปหาของป่า	107
31 ผู้หญิงชาวบูรุ	107
32 สำนักสงฆ์ในหมู่บ้านท่าลัง	108
33 การรักษาผู้ป่วยโดยหมอกร	108
34 การต้มยาสมุนไพรแบบพื้นบ้าน	108
35 การสู่ช่วงผู้ป่วย	108
36 การเช่นไหว์เพิบบูรพนูรุษเพื่อสะเดาะเคราะห์	108
37 ไไเอยะวัสดุสำหรับทำหัตถกรรมพื้นบ้านและเครื่องดื่ม เช่น สาล腋นิด	109
38 การเก็บไไเป่าเพื่อนำมาใช้ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน	109
39 กระดิบเข้าห้องที่ถือว่าเป็นสุดยอดฝีมือของชาวบูรุ	109
40 กระบอกไม้ไผ่เก็บยางน่อง	109
41 การทอดผ้าฝ้ายแบบพื้นบ้าน	109
42 การทอดเสื่อจากใบเตย	109
43 การทำเครื่องจากไม้ไผ่	110

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
44 การทำจักรสานจากไม้ไผ่	110
45 หลังคามุงบ้านทำจากหญ้าคา	110
46 การออกแบบเก็บของป่า	110
47 รังผึ้งของป่าประเภทหนึ่ง	110
48 น้ำเต้าใส่สิ่งของที่จำเป็นในการเดินป่า	110
49 หน้าไม้สำหรับล่าสัตว์	111
50 กระสำหรับใส่นก	111
51 อุปกรณ์และเครื่องมือจับสัตว์น้ำ	111
52 ที่นาตามที่ลุ่มไหล่เขาสำหรับปลูกข้าวเหนียวไร้	111
53 การหาปูภูเขาโดยใช้กันภูเขาระบบเยี่ยอ	111
54 ปูภูเขากำลังกินกันภูเขาระบบเยี่ยอ	111
55 สภาพหมู่บ้านโนนใหญ่	112
56 ภาพถ่ายชาวคุลาในอดีต	112
57 หลวงพ่อคำใบ เครือสิงห์ อายุ 76 ปี	112
58 คุณยายปุ่น บุญยอ อายุ 85 ปี	112
59 คุณยายเจียงคำ ปานสุวรรณ อายุ 75 ปี	112
60 คุณตาประดิษฐ์ ปานสุวรรณ อายุ 75 ปี	113
61 ศาลาหลักเมืองประจำหมู่บ้าน	113
62 ธรรมสถานฐานสิงห์ศิลปะแบบพม่า	113
63 รูปปั้นสิงห์สู่วันบริเวณฐานธรรมสถาน	113
64 รูปปั้นคนแก่ชาวคุลา	113
65 พระพุทธชูปัทโธ	114
66 ต้นค้อลานคุ้หน้าพระอุโบสถหลังใหม่ในวัดคุลา	114
67 กังสดาล (ระฆังวงเดือน)	114
68 กล่องใส่ยาเส้น	114
69 หม้อทองเหลือง	114
70 เชี่ยวนมาก	114
71 กล่องชุดในวงมองเชิง	115

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
72 ฉาบในวงมองเชิง	115
73 ฝืดในวงมองเชิง	115
74 อาชีพช่างทองของหมู่บ้านโนนใหญ่	115
75-146 รูปภาพตัวอย่างพรรณไม้บางชนิดจากการสำรวจการใช้ประโยชน์ ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ	116-127
147-200 รูปภาพตัวอย่างพรรณไม้บางชนิดจากการสำรวจการใช้ประโยชน์ ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา	128-136

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นบนคาบสมุทรอินโดจีนและอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม สภาพป่าเป็นรอยต่อระหว่างป่าดิบชื้นกับป่าผลัดใบของโลก ดังนั้น สังคมพืชของป่าจึงอยู่ชิดติดต่อกัน คล้ายโมเสค (mosaic of vegetation) จึงทำให้ประเทศไทยมีทรัพยากรป่าไม้ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงแห่งหนึ่งของโลก ซึ่งมีคุณค่าอย่างมหาศาลต่อเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ จากพืช โดยเฉพาะอย่างยิ่งชawnบทที่อาศัยอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย (สมศักดิ์, 2536)

พื้นที่ป่าหลายแห่งและบริเวณใกล้เคียงยังคงเป็นที่อยู่อาศัยของชาวชนบท โดยได้รวมตัวกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีวิถีชีวิตพื้นเมืองกับธรรมชาติ มีการใช้ประโยชน์จากป่าทั้งในด้านอาหาร สมุนไพร เครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย มีรูปแบบวิธีการใช้ประโยชน์จากป่าแตกต่างกันออกไปตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น เกิดเป็นองค์ความรู้และมีการถ่ายทอดจากบรรพชนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ผ่านการลองผิดลองถูกและการคัดเลือกเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จนเกิดเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน (indigenous knowledge) ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน (ยศ, 2544)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สภาพป่าธรรมชาติหลายแห่งในประเทศไทย ได้ถูกบุกรุกทำลาย เสียหายเป็นจำนวนมาก คาดว่าประมาณร้อยละ 40-50 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด ขณะเดียวกันภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้สั่งสมกันมาเป็นเวลาช้านานกำลังถูกลืมเลือนด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การคุกคามของสังคมเมือง การอพยพของแรงงานชนบทสู่ตัวเมือง ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุให้การสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษหมดไปประกอบกับสภาพพื้นที่ป่าบ้านจะลดลงไปเรื่อยๆ คงได้ก่อร้ายข้างต้น ส่งผลให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ทรงคุณค่าอาจสูญหายไปได้ (สมศักดิ์ และ พงษ์ศักดิ์, 2539)

การศึกษาพฤกษาศาสตร์พื้นบ้าน (Ethnobotany) เป็นการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทกับการใช้ประโยชน์จากพืช ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และการเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีต่อพืชทั้งในด้านการใช้ประโยชน์ และมิติต่างๆ ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อ จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านให้คงอยู่ (ชูครี, 2544)

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีแนวทางเด่นด้านติดต่อกับประเทศไทย ประชากรชาวไทย ประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชาประชาธิปไตย มีการอพยพเข้ายังถิ่นฐานของประชาชนจาก

ประเทศไทยเป็นบ้านทั้งสองเป็นเวลาหลายร้อยปีมาแล้ว กลุ่มคนเหล่านี้จะรวมตัวกันอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ โดยมีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ การประพฤติปฏิบัติของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดมาถึงลูกหลานทั้งนี้ได้แสดงออกมาในรูปของถ้อยคำ การละเล่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ งานฝีมือศิลปหัตกรรมและสถาปัตยกรรมเป็นต้น ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากประชาชนทั่วไป นักมนุษยวิทยาเรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic people) ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เป็นชาวชนบทของประเทศไทย เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดอุบลราชธานีจะมีจำนวนไม่หลากหลายกลุ่ม ดังเช่นทางภาคเหนือและภาคใต้ แต่ก็จัดว่าเป็นกลุ่มชนที่มีภูมิปัญญาพื้นบ้านที่น่าสนใจคร่าวๆ (ระลีก, 2546)

สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ 2 กลุ่ม คือกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกลุ่มชาติพันธุ์กุลาในจังหวัดอุบลราชธานี เป็นการสำรวจความรู้การใช้ประโยชน์จากพืชพรรณธรรมชาติ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เพื่อร่วยวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ สำหรับเป็นแนวทางในการวิจัยในสาขาวิชาอื่นๆ และใช้เป็นข้อมูลในการเลือกพืชพรรณเพื่อการใช้ประโยชน์ ก่อนที่ภูมิปัญญาที่มีอยู่จะสูญหายไป

1.2 วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลา
- เพื่อศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลา
- เพื่อศึกษาคลำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลา

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับ

- ทำให้ได้รับทราบองค์ความรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ชนิดพืชพรรณพืชและการใช้ประโยชน์จากพืชและคลำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับพืช
- สามารถนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการวิจัยในด้านอื่นๆ ในอนาคต และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเลือกพืชพรรณเพื่อการใช้ประโยชน์ต่อไป
- เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และวิถีการดำเนินชีวิต

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1. ศักยภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ บนบัตรนิยมประจำพลีและความเชื่อในอดีตและปัจจุบัน
2. ศักยภาพใช้ประโยชน์จากพืชและตรวจสอบเอกสารที่ขอสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์และชื่อวงศ์
3. ศักยภาพคำสำคัญ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับพืช

1.5 ระยะเวลาศึกษา

เดือนกรกฎาคม 2551 ถึงธันวาคม 2551 รวม 1 ปี

1.6 สถานที่ศึกษา

1.6.1 พื้นที่ศึกษาภาคสนาม ศึกษาในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่

1. กลุ่มชาติพันธุ์บูรุ มี 2 หมู่บ้านคือ บ้านท่าลัง หมู่ที่ 5 ตำบลหัวไฝ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี และบ้านเวินบึง หมู่ที่ 8 ตำบลโงงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี
2. กลุ่มชาติพันธุ์กุลา มี 1 หมู่บ้านคือบ้านโนนใหญ่ หมู่ที่ 3-4 ตำบลก่ออี้ อำเภอเงื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

1.6.2 ห้องปฏิบัติการภาควิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ภูมิปัญญาพื้นบ้านและพฤกษาศาสตร์พื้นบ้าน

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (indigenous knowledge) เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากความรู้ ความสามารถประสบการณ์ และได้ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่าไม่ยิ่งหย่อนกว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยทั่วไปแล้วชาวบ้านไม่สามารถอธิบายรายละเอียดและให้เหตุผลได้ เพราะบางอย่างเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยความรู้ที่สับซับซ้อน และบางครั้งพบว่าภัยในภูมิปัญญาพื้นบ้านมีบางสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์คาดไม่ถึง (พรชัย, 2541)

ดังนั้นภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงจัดเป็นระบบความคิดที่มีรูปแบบและวิธีการสำหรับเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ของมนุษย์ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ชนบทธรรมเนียมประเพณี และ ความเชื่อ บุคคล จะแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างไรย่อมมีแนวคิดและความเชื่ออยู่เบื้องหลังพฤติกรรมเสมอ ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นมาโดยๆ แต่เป็นองค์ความรู้ที่สร้างขึ้นมาภายในบริบทของท้องถิ่นและมีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนก่อให้กลุ่มนั้น สำหรับองค์ความรู้ห้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากพืช ซึ่งได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ลองผิดลองถูกและปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมตามกรอบ ชนบทธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ วิถีการดำรงชีวิต และมีการถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาเป็นระยะเวลา许านาน ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านอีกรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่าพฤกษาศาสตร์พื้นบ้าน (มกุฎี, 2541 และยศ, 2544)

2.2 ความเป็นมาและการศึกษาพฤกษาศาสตร์พื้นบ้าน

คำว่าพฤกษาศาสตร์พื้นบ้าน ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Ethnobotany มาจากภาษาอังกฤษที่ว่า Ethnic แปลว่า ชนบทธรรมเนียมและวัฒนธรรมที่ได้มีการสืบต่อมาแต่โบราณ กับคำว่า Botany แปลว่า การศึกษาเกี่ยวกับพืช ผู้ที่บัญญัติศัพท์นี้เป็นครั้งแรกคือ Dr. John W. Harsburger นักพฤกษาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ในการประชุมทางด้านโบราณคดีของมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย และได้ให้ความหมายของคำว่า Ethnobotany ไว้ว่า The study of plants used by primitive and arboriginal people หมายถึง การศึกษาถึงพืชที่คนด้อยอารยธรรมและคนดั้งเดิม ในท้องถิ่นได้นำมาใช้ประโยชน์ สำหรับในประเทศไทยราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำจำกัดความของ พฤกษาศาสตร์พื้นบ้าน ไว้ว่า เป็นการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวกับพืชของกลุ่มชนได้กลุ่มชนหนึ่งที่มีเอกลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน (วีระชัย, 2539) และ สมศักดิ์ (2539) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมไว้ว่า พฤกษาศาสตร์พื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวิชาโนเวศวิทยาพื้นบ้าน (Ethnoecology) ว่าด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทกับทรัพยากรพืช ซึ่งความรู้ด้านการใช้ประโยชน์จากพรรณพืชของรายครัวในท้องถิ่นนั้นเกิดจากการลองผิดลองถูก เรียนรู้ และถ่ายทอดสืบต่อ กันมา ทั้งนี้การศึกษาพุกยศาสตร์พื้นบ้านกระทำได้หลายทางทั้งจากการค้นคว้าจากสิ่งบันทึกต่างๆ และการเข้าไปศึกษาในชุมชนนั้นๆโดยตรง

ในประเทศไทยคำว่าพุกยศาสตร์พื้นบ้านเริ่มใช้เป็นครั้งแรกในการสัมมนาระดับประเทศเรื่อง พุกยศาสตร์พื้นบ้าน จัดโดยสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 18 – 22 พฤศจิกายน 2534 และให้นิยามของคำว่าพุกยศาสตร์พื้นบ้านให้กระชับและสอดคล้องกับทรัพยากรและวัฒนธรรมไทย ไว้ว่า เป็นการศึกษาถึงประโยชน์ของพืชที่ได้มีการสืบทอดกันมาแต่โบราณทั้งที่เป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยาภัณฑ์ ที่อยู่อาศัย การใช้เป็นสัญลักษณ์และความเชื่อต่างๆ รวมถึงวิธีการจำแนกพืชพรรณแบบพื้นบ้าน ตลอดจนขั้นตอนการเตรียมการใช้ประโยชน์จากพืชชนิด (เต็ม และวีระชัย, 2534)

ดังนั้น การศึกษาพุกยศาสตร์พื้นบ้านจึงเป็นการศึกษาถึงความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับพืช ซึ่งมีการสะสมและถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งเป็นระยะเวลาราวนาน ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตและแบบแผนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือกล่าวว่าอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในแง่ของการใช้ประโยชน์จากพืชชนิดเอง

เนื่องจากประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณนานาชนิด ชาวชนบทรู้จักการใช้ประโยชน์จากพืชมาแต่โบราณ โดยการเล่าขานสืบทอดกันมาในรูปของนิยาย เพลงพื้นบ้าน จารึกในสมุดข้อย ใบลาน ฯลฯ ผู้ติดสัมพันธ์กันจนกลายเป็นความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพลิงท้องถิ่นพืชพรรณบางอย่างอาจเป็นที่รู้จักและใช้ประโยชน์กันอย่างกว้างขวางในที่แห่งหนึ่ง แต่ในอีกภูมิภาคหนึ่งอาจไม่ปรากฏด้วยข้อจำกัดทางด้านภูมิศาสตร์ (สมศักดิ์, 2539)

โดยทั่วไปการศึกษาพุกยศาสตร์พื้นบ้านประกอบด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ รวบรวมความรู้ดังเดิมที่เกี่ยวกับพรรณพืชที่เป็นประโยชน์กับชุมชน การประเมินเชิงปริมาณการใช้ประโยชน์ วิธีการใช้และการจัดการทรัพยากรจากพรรณพืช และการนำความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่นชุมชน นอกจากนี้แนวทางการศึกษาพุกยศาสตร์พื้นบ้านอาจแบ่งตามบทบาทหน้าที่ และความมีประโยชน์ของพืชในชีวิตประจำวัน โดยเน้นในด้านประโยชน์พื้นฐาน ทั้งนี้พืชชนิดหนึ่งอาจยังประโยชน์แก่มนุษย์ได้หลายอย่าง ดังนั้นการศึกษาพุกยศาสตร์พื้นบ้านหากจำแนกตามประโยชน์ของกลุ่มพืชจะแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ 1)พืชอาหาร 2)พืชสมุนไพร 3)ไม้ท่อนและไม้ก่อสร้าง 4)เครื่องนุ่งห่ม และ 5)การใช้พืชเพื่อประโยชน์อื่นๆ (เตือนใจ และชีรุษฐ์, 2548)

วีระชัย (2539) ได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการศึกษาพุกยศาสตร์พื้นบ้านเริ่มขึ้นในยุคถ้าอาณานิคมจากการที่ Christopher Columbus ได้ค้นพบทวีปอเมริกาเหนือ เมื่อปี ค.ศ. 1942 โดยเขาได้สำรวจพบว่า ชาวอินเดียนเดนมีการใช้ประโยชน์จากพืชในชีวิตประจำวันอย่างมากมาย และมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างจากชาวอเมริกันอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ยังได้นำพรรณพืชหลายชนิด เช่น เครื่องเทศ

ข้าวโพด ยาสูบ สับปะรด ฯลฯ กลับไปยังทวีปยุโรปอีกด้วย ทำให้นักวิทยาศาสตร์สมัยนั้นตื่นตัวและหันมาสนใจการใช้ประโยชน์จากพืชอย่างกว้างขวางก่อให้เกิดการสำรวจพรมแดนใหม่ท้องถิ่นต่างๆ มากมายและมีการนำเอาพรมแดนใหม่ไปปลูกในประเทศอาณานิคมทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีรายงานการวิจัยด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน และมีการศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชในเวลาต่อมา และในปี ค.ศ. 1900 ประเทศไทยได้ให้ความสนใจและสนับสนุนการศึกษาด้านนี้อย่างจริงจัง มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้ให้การศึกษาพุกษศาสตร์พื้นบ้านจนถึงระดับปริญญาเอก โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยชีคาโก นลรรุออลินอยส์ได้ผลิตดุษฎีบัณฑิตเป็นครั้งแรก

งานวิจัยในต่างประเทศที่สำคัญได้แก่

Gangwar และ Ramakrishnan (1990) ศึกษาพุกษศาสตร์พื้นบ้านของชนกลุ่มน้อยในรัฐ Arunachal Pradesh ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย พบว่ามีพืชใช้ประโยชน์ได้ 171 ชนิด ตัวอย่างเช่น *Acacia sinuata* (Lour.) Merr. ใช้เป็นปلا *Albizia odoratissima* (L.f.) Benth ใช้เป็นตอกตันย้อมผ้าให้สีน้ำตาล *Dendrobium hookerianum* Lindl. ใช้ดอกย้อมผ้าให้สีเหลือง เป็นต้น

Joshi และ Edington (1990) ศึกษาพุกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวเนปาล 2 หมู่บ้านคือ Chaubas และ Syabru พบสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ 66 ชนิด ในจำนวนนี้มี 17 ชนิดที่ได้ตรวจสอบทางเภสัชวิทยาใช้ได้ผลอย่างดี เช่น *Gaultheria fragrantissima* Wall. ให้สารสกัดน้ำมันจากใบเมื่อนำมาวดจะช่วยลดอาการปวดเมื่อย

สำหรับในประเทศไทยงานวิจัยพุกษศาสตร์พื้นบ้านที่ผ่านมาเป็นผลงานของคณะผู้วิจัยสูนย์พุกษศาสตร์พื้นบ้าน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากทางภาคเหนือนมีชาวเขาอาศัยอยู่ตามที่อยู่ต่างๆ เป็นจำนวนมาก ตัวอย่างงานวิจัยที่สำคัญได้แก่

Trisonthi (1990) ศึกษาการใช้ประโยชน์จากผลผลิตจากป่าของคนพื้นเมืองและชาว夷ในจังหวัดเชียงใหม่และแนวทางการอนุรักษ์ป่าไม้ พบว่ามีพืชที่ใช้ประโยชน์มากกว่า 100 ชนิด ผลผลิตจากป่าสามารถใช้เป็นอาหาร เครื่องเทศ สมุนไพร เส้นใย และสีข้อม พืชบางชนิดนิยมนำมาบริโภคค่อนข้างมากแต่ขณะเดียวกันไม่มีการปลูกเพิ่มจึงเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ได้แก่ *Arenga pinnata* Merr.

ชัยยุทธ (2539) ศึกษาพุกษศาสตร์พื้นบ้านของชาว夷เผ่าถิ่น หมู่บ้านวังเส้า จังหวัดน่าน สำรวจพืชทั้งสิ้น 91 ชนิดสามารถนำมาเป็นอาหารและสมุนไพรได้ ตัวอย่างเช่น ผักโขม (*Amaranthus* sp.) ใช้ยอดอ่อนเป็นอาหาร ว่านพังพอน (*Tacca integrifolia* Ker Gawl.) ใช้ใบอ่อนเป็นอาหาร มะเดื่อยพันธุ์ (*Coix puellarum* Bal) ใช้ผลเป็นอาหารและรากต้มน้ำดื่มขับน้ำร้อน เป็นต้น

พรอนันท์ (2540) ศึกษาพุกษศาสตร์พื้นบ้านของชาว夷เผ่าถิ่น หมู่บ้านสามกุลา อําเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบพืชที่ใช้ประโยชน์ 83 ชนิด แบ่งเป็นพืชอาหาร 36 ชนิด พืชสมุนไพร 15 ชนิด พืชที่ใช้เลี้ยงสัตว์ 6 ชนิด พืชเศรษฐกิจ 8 ชนิด และพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ 24 ชนิด ตัวอย่างเช่น กะรังติง (*Leea indica* Merr.) ใช้รากต้มน้ำดื่มแก้ปัสสาวะขัดสัมผสุก (*Rhu chinensis* Mill.) ใช้ผลสดรับประทาน เป็นต้น

ส่วนงานวิจัยพุกมศาสตร์พื้นบ้านของแหล่งอื่นๆ ได้แก่

Upcho (2004) ศึกษาพุกมศาสตร์พื้นบ้านของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย พบพีชที่ชาวไทยพุทธใช้ประจำชั้น 390 ชนิด และชาวไทยมุสลิมใช้ประจำชั้น 372 ชนิด โดยเป็นพืชสมุนไพรมากที่สุดรองลงมาเป็นพืชอาหาร

บริชา (2541) ศึกษาพุกมศาสตร์พื้นบ้านในป่าชุมชนคงใหญ่ ตำบลสร้างถ่อน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ พบพีชที่ใช้ประจำชั้น 222 ชนิด 79 วงศ์ ในจำนวนนี้เป็นพรรณไม้ที่ยังไม่สามารถคุณิจฉัยชนิดได้ จำนวน 15 ชนิด แบ่งออกเป็นพืชอาหาร พืชสมุนไพร ไม้ท่อนและไม้ก่อสร้าง ไม้ทำฟืนและถ่าน และการใช้ประจำชั้นในด้านอื่นๆ

สิริวรรณ (2546) ศึกษาพุกมศาสตร์พื้นบ้านในบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลงจังหวัดหนองคาย พบพีชที่ใช้ประจำชั้น 225 ชนิด 67 วงศ์ วงศ์ที่มีการใช้ประจำชั้นมากที่สุดคือวงศ์เปลือก วงศ์น้อยหน่า และวงศ์มะเดื่อตามลำดับ และมีการใช้ประจำชั้นเป็นพืชอาหารมากที่สุด รองลงมาเป็นพืชสมุนไพร ไม้ท่อนและไม้ก่อสร้าง และพืชที่ใช้ประจำชั้นในด้านอื่นๆ ตามลำดับ

ผลจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม นำมาร่วมกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนที่อยู่ในป่านานนับร้อยปี อพยพโยกย้ายทำมาหากินนอกถิ่นฐาน คนรุ่นใหม่มีเมื่อสำเร็จการศึกษาจะเข้าเมืองทำงานทำเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ทึ่งคนชาติและองค์ความรู้ท้องถิ่น ไว้เมืองหลัง องค์ความรู้เหล่านี้ขาดการสืบทอด และสูญหายไปพร้อมกับชีวิตของผู้รู้ในท้องถิ่นนั้นๆ นอกจากนี้ ระบบการศึกษาในปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน และการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรชีวภาพ โดยเฉพาะพืชพรรณดังเดิม ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาความรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมกับท้องถิ่น (Jacquat, 1990 และสมศักดิ์, 2539)

ฉะนั้น การสนับสนุนการศึกษาพุกมศาสตร์พื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการใช้ทรัพยากรพรรณพืช จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชนและพัฒนาการของการจัดการป่าไม้และการใช้ทรัพยากรพรรณพืชอย่างยั่งยืน (สมศักดิ์ และพงษ์ศักดิ์, 2539)

2.3 คลำ (ข้อห้าม)

เหมววรรณ และสุวนา (2544) กล่าวถึง เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้อุમานไว้ว่า คลำเป็นคำอีสานตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า taboo เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงข้อห้ามในทางปฏิบัติที่ควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหรือคนรุ่นก่อนที่เกี่ยวข้องกับอารีตและวิถีชีวิต คลำเกิดจากประสบการณ์สั่งสมของผู้พันธุ์จากการเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นจริงแล้วส่งผลกระทบในอดีต เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเกิดชำรุดและตกยำให้เชื่อว่าสิ่งนั้นไม่ดี ไม่พึงประสงค์ จึงมีการบัญญัติเป็นกฎหมายหรือความเชื่อของชุมชนว่าหากทำสิ่งนั้นจะคลำ ไม่ดี ไม่งาม ไม่เหมาะสม ผู้ใดละเมิดต้องขอมาลาโทษ คลำในหลายเรื่องยังมีคือกันอยู่และยังดำรงความหมายที่มีคุณค่าในสำนักของชาวอีสาน เป็นภูมิปัญญาที่

ก่อให้เกิดคุณภาพประท้วงมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับสถาบันศาสนา มนุษย์กับมนุษย์ ช่วยให้ระดับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่างๆ มีความราบรื่นเป็นปกติสุข แต่ในหลายเรื่องเป็นเพียงจ้อห้ามที่กำลังถูกถอยแปรเปลี่ยนไปตามกาลสมัย

คลาส มีหลายประเภท เช่น คลาสเกี่ยวกับชนบทรرمเนียมประเพณี การปฏิบัติธรรมระหว่างสามีภรรยา คนหนุ่มสาว เด็กและผู้ใหญ่ คลาสเกี่ยวกับการอยู่กิน การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น คลาสจึงเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ใช้ควบคุมความประพฤติของลูกหลานและคนในสังคม โดยไม่ต้องเสียเวลาซึ่งแสดงเหตุผล มาตรการเหล่านี้อาจลบเลือนหายไปบ้าง และบางส่วนแปรเปลี่ยนไปเนื่องจากการเรียนรู้จากสื่อแขนงต่างๆ ของประชาชนมีมากขึ้น ข้อมูลใหม่ที่เป็นเหตุเป็นผลมากกว่าอาจลบล้างความเชื่อเดิมที่เคยยึดถือปฏิบัติกันมา เมื่อสังคมก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจสมัยใหม่ทำให้ต้องหวนขวยหาความรู้ สร้างงานสร้างฐานะของตน ในมีเวลาพินิจรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ที่เป็นส่วนประกอบของชีวิต ส่งผลให้การสืบทอดคลาสสู่ชั้นรุ่นหลังลดน้อยหรือลดความเคร่งครัดลงดังนั้น จึงทำให้คลาสถูกถอยแปรเปลี่ยนไป (โภคล, 2536)

2.4 จังหวัดอุบลราชธานี

2.4.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดอุบลราชธานีมีหลักฐานทางโบราณคดีที่เชื่อว่าเคยมีมนุษย์โบราณอาศัยอยู่มาก่อน โดยพบเครื่องมือเครื่องใช้ในการล่าสัตว์บริเวณเพิงพาหินทรายริมฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่พบร่องรอยอารยธรรมของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ต่อมาก็ได้พบหลักฐานของมนุษย์ที่แสดงว่า พัฒนาขึ้นมาสู่สังคมเกษตรกรรมเมื่ออายุประมาณ 2,000 - 3,000 ปีมาแล้ว ได้แก่ เศษภาชนะดินเผา แบบต่างๆ เช่น ลายเซือกหิน ลายเขียนสี เครื่องมือเครื่องใช้สำริด และเครื่องประดับ โดยพบได้ในหลายท้องที่ เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านชีทวน อำเภอเชียงใน แหล่งโบราณคดีบ้านโนนสาวงอ้อ อำเภอเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบหลักฐานสำคัญแสดงให้เห็นผลงานศิลปะของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์คือ กลุ่มภาพเขียนสีและภาพลักษณ์พิงพา สะท้อนให้เห็นถึงภาพการดำเนินชีวิตในอีกหลายบริเวณ เช่น อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอตระการพีชพล อำเภอศรีเมืองใหม่ และกลุ่มภาพเขียนสีขนาดใหญ่ที่สุด ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปคือ ที่พาเด้น

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในระยะหลังต่อมาก็มีการติดต่อสัมพันธ์กับอารยธรรมขอม ได้แก่ ทับหลังศิลปะศิลปะแบบรามวริวัตร มีอายุราวพุทธศักราช 1150 พบร่องรอยได้ อำเภอพิบูลมังสาหาร และโบราณสถานดอนเมืองเตย อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้เมืองอุบลราชธานีจะตั้งอยู่ในเขตอีสาน ได้แต่ไม่ปรากฏว่ามีสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ เช่น ปราสาทหินที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของอารยธรรมขอมเหมือนดังเช่นที่พบในจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพทางภูมิศาสตร์มีลักษณะไม่เป็นที่รบและมีทรัพย์มาก จึงไม่เหมาะสมในการสร้างเมืองปราสาท เนื่องจากจะต้องบุกเอา

คินพูนขึ้นทำเป็นกำแพงโดยรอบเพื่อป้องกันข้าศึก และต้องมีสาระน้ำขนาดใหญ่ไว้ในเมืองด้วยนอกจากน้ำดิบของแล้ว ในโอกาสต่อมาเมืองน้ำที่อยู่ในห้องที่เมืองอุบลราชธานี อันสืบทอดเชื้อสายมาแต่ xưa โน่นเรียกชุมชนกลุ่มนี้ว่า ข่า ส่วน กวย และกลุ่มน้ำที่ติดกัน และในระบบหลังต่อมา บันทึกประวัติศาสตร์และความเป็นมาของเมืองอุบลราชธานีมีปรากฏอยู่ในเอกสารต่างๆ จำนวนมาก แต่ที่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและใช้อ้างอิงทางราชการคือ หนังสือตำนานเมืองอุบล ซึ่งกล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี (ระลึก, 2546)

2.4.2 ประวัติการก่อตั้งเมืองอุบลราชธานี

สมัย (2539) ได้กล่าวถึงประวัติการก่อตั้งเมืองอุบลราชธานีไว้ดังนี้ ณ เมื่อร้า พ.ศ. 2310 เจ้าพระวอและเจ้าพระตา พื้นดงสองเสนานบดีแห่งเมืองเวียงจันทน์ได้เกิดเหตุขัดแย้งกับพระเจ้าศิริบุญสาร ซึ่งเป็นเจ้าผู้ครองนครเวียงจันทน์ จึงได้ชักชวนไพร่พลอพยพข้ามฝั่งแม่น้ำโขงหนีมาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองหนองบัวลำภู ขานนามเมืองนี้ว่า นครเขื่อนขันท์กานแก้วบัวบาน

ความทราบถึงพระเจ้าศิริบุญสาร ได้กล่าวหาว่าเจ้าพระวอกับเจ้าพระตาคิดก่อการกบฏ จึงได้จัดส่งกองทัพข้ามมาปราบและทำการสู้รบต่อเนื่องอยู่ถึง 3 ปี ฝ่ายเจ้าพระวอกับเจ้าพระตาเห็นกำลังของตนมีน้อย จึงได้ไปขอกำลังของกองทัพมาให้มาช่วย แต่พม่ากลับส่งกำลังไปช่วยพระเจ้าศิริบุญสารตีเมืองหนองบัวลำภูแตกทำให้เจ้าพระตาเสียชีวิตในที่รบ ส่วนเจ้าพระวอกับไพร่พลที่เหลือแต่หนีทัพลงไปขอพึ่งเจ้านครจำปาสัก

ต่อมา เจ้าพระวอเกิดหมางใจกับพระเจ้าองค์หลังเจ้านครจำปาสัก จึงได้อพยพข้ายังนีกลับไปตั้งมั่นอยู่ที่ดอนมดแดงริมฝั่งแม่น้ำมูล และมีหนังสือมาขอพึ่งพระบรมโพธิสมารถเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2319 เมื่อพระเจ้าศิริบุญสารทราบเรื่อง จึงแต่งให้พระยาสุโภริคุณกองทัพมาตีเจ้าพระวอที่ดอนมดแดง และถล่มจับเจ้าพระวอได้จึงให้ประหารชีวิตเสีย

ท้าวกำบูตรเจ้าพระวอ ท้าวทิศพรหมบุตรเจ้าพระตา และท้าวคำพง หลวงหนี้ไปได้จึงแจ้งเรื่องมาขึ้นเมืองน้ำราษฎร์ให้นำความกราบบังคมทูลพระเจ้ากรุงธนบุรีเพื่อขอกำลังไปช่วย ซึ่งพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกยกกองทัพไปตีเมืองจำปาสักและเมืองเวียงจันทน์ เมื่อปี พ.ศ. 2321 แล้วยึดเมืองห้วยสองไไว พร้อมทั้งได้อัญเชิญพระแก้วมรกตกับพระบางลงมาขึ้นกรุงธนบุรี ต่อมา สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งท้าวคำพงเป็น พระประทุมสุธรรมราษฎร์ ครั้นเมื่อสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกได้ขึ้นครองราชย์สมบัติและปราบดาภิเษกสถาปนาเป็นสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชแล้ว จึงขอพระราชทานย้ายครอบครัวไปตั้งภูมิลำเนาที่บ้านหัวยแซะระแม (ใกล้กับเมืองอุบลในปัจจุบัน) และต่อมาได้สถาปนาให้พระประทุมสุธรรมราษฎร์เป็นพระปทุมวรราชสุริวงศ์พร้อมยกฐานะบ้านหัวยแซะระแมขึ้นเป็นเมืองอุบลราชธานีศรีวนาดัย เมื่อวันจันทร์เดือน 8 แรม 13 ค่ำ ปีชวด พ.ศ. 2335 ต่อมาพระปทุมฯ เห็นว่าบ้านหัวยแซะระแมไม่เหมาะสมที่จะตั้งเป็นเมืองใหญ่ จึงได้ข้ายามาตั้งบ้านเมืองที่ตำบลบ้านร้าง เรียกว่า

คงอู่ผึ้ง ริมฝั่งแม่น้ำມูลอันเป็นที่ตั้งของจังหวัดอุบลราชธานีในปัจจุบัน พร้อมกับได้สร้างวัดหลวงขึ้น เป็นวัดแรก

ในอดีตเมืองอุบลราชธานี เป็นเมืองที่มีเขตการปกครองอย่างกว้างขวางที่สุดทางด้านตะวันออกของภาคอีสานตอนล่าง ครอบคลุมที่ราบและแม่น้ำสายสำคัญของภาคอีสานถึง 3 สาย คือ แม่น้ำชี แม่น้ำມูล และแม่น้ำโขง อิกทึ้งยังมีแม่น้ำสายเล็กๆ ที่มีกำเนิดจากเทือกเขาในพื้นที่ เช่น ลำเซนก ลำเซนบ้าย ลำโคนน้อย ลำโคนใหญ่ เป็นต้น แม่น้ำทั้งหลายเหล่านี้ไหลผ่านที่ราบทางด้านเหนือและด้านใต้ทอตเป็นแนวยาวสู่ปากแม่น้ำມูล และแม่น้ำโขง ยังความอุดมสมบูรณ์ให้แก่พื้นที่ในบริเวณแถบนี้ทั้งหมด ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิตของมนุษย์ และสัตว์มาแต่โบราณกาล

2.4.3 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า แอ่งโคราช (Korat Basin) โดยสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 68 เมตร ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงลาดเอียงไปทางตะวันออก มีแม่น้ำโขงเป็นแนวเขตกั้นจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำชี ไหลบรรจบกันแม่น้ำມูล ซึ่งไหลผ่านกลางจังหวัดก่อนที่จะไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม เทือกเขาที่สำคัญคือ เทือกเขารหด และเทือกเขานมคงรักซึ่งกันอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรกัมพูชาประชาธิปไตย

2.4.4 สภาพภูมิศาสตร์

จังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 630 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 16,112.65 ตารางกิโลเมตร

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ และราชอาณาจักรกัมพูชาประชาธิปไตย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ และราชอาณาจักรกัมพูชาประชาธิปไตย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดยโสธร

2.4.5 ลักษณะการบุกรุก

จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งการบุกรุกส่วนภูมิภาคออกเป็น 20 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ 219 ตำบล 2,422 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอและกิ่งอำเภอ ดังนี้

อำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอคุกข้าวปุ่น อำเภอเมฆราษฎร์ อำเภอเขื่องใน อำเภอโขงเจียม อำเภอเดชอุดม อำเภอตระการพีชผล อำเภอตาลสูม อำเภอนาจะหลวง อำเภอน้ำเย็น อำเภอบุณฑริก อำเภอพินุลลังสาหาร อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอม่วงสามสิบ อำเภอวารินชำราบ อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอสำโรง อำเภอสิรินธร อำเภอดอนมดแดง อำเภอทุ่งครีอุดม กิ่งอำเภอเยีบ กิ่งอำเภอเหล่าเสือโก้ก กิ่งอำเภอนาตาดา กิ่งอำเภอส่าวังวีระวงศ์ และกิ่งอำเภอหัวพุ่น

2.4.6 พื้นที่อาชัยกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆที่ อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี มี 6 หมู่บ้าน คือ บ้านปะอوا อำเภอเมือง บ้านโซ้งและบ้านจันลา อำเภอน้ำเย็น บ้านโนนใหญ่ อำเภอเขื่องใน บ้านท่าลึงและบ้านเวินบึก อำเภอโขงเจียม ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาศัยอยู่ดังนี้

บ้านปะอوا	อำเภอเมือง	กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว
บ้านโซ้ง	อำเภอน้ำเย็น	กลุ่มชาติพันธุ์เขมร
บ้านจันลา	อำเภอน้ำเย็น	กลุ่มชาติพันธุ์ส่วย
บ้านโนนใหญ่	อำเภอเขื่องใน	กลุ่มชาติพันธุ์กุลา
บ้านท่าลึงและบ้านเวินบึก	อำเภอโขงเจียม	กลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

2.5 ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

กลุ่มชาติพันธุ์บูรุ (Bru ethnic group) เป็นชนเผ่าพื้นเมืองมีถิ่นฐานตั้งเดิมอยู่ทางตอนเหนือของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อมาก็ได้อพยพลงมาทางใต้เข้ามาอยู่ในแขวงสะหวันเขต แขวงສາລະວັນ แขวงจำปาศักดิ์ และแขวงอัตตะปູ คนลาวทั่วไปมักเรียกว่า “บ່າ” ชาวบูรุไม่นิยมเรียกตัวเองว่า “บ່າ” (แปลว่า ทาส หรือ ชี้ข้า) แต่เรียกว่าบูรุ (แปลว่า คนกฎหมาย) นักมนุษยวิทยาจัดชาวบูรุไว้เป็นชนเผ่าหนึ่งและกลุ่มแม่น้ำโขงสายวัดนธรรมบรรณตระกูลของบนและมณฑลที่สืบทอดเชื้อสายมาจากขอนโบราณ ซึ่งแต่เดิมเคยอยู่ในคืนแคนของอาณาจักรเจนและหรืออาณาจักรศรีโคตรบูรพาในเวลาต่อมา ดังนั้นชาวบูรุจึงมีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ภาษาบูรุจัดอยู่ในตระกูลอสโตรอาเซียนติก สามารถอสูรและภาษาเขมร แต่ไม่มีภาษาเขียน ชาวบูรุมีความเชื่อและการนับถือผู้ย่างเครื่องครั้ด มีทั้งผีประจำตัวประจำครอบครัวและประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีเจ้าเรืองแห่งที่จะต้องแต่งงานกันภายในกลุ่ม ผ่านพันธุ์เดียวกันเท่านั้น การแต่งงานกับคนนอกกลุ่มถือว่าผิดผิด

การดำรงชีวิตทั่วไปอาศัยตามภูเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ของพรรณพืชและสัตว์ป่า จึงมีวิถีชีวิตเรื่องน้ำและอพยพข้ายามถิ่นฐานเป็นประจำ การอพยพครั้งล่าสุดก่อนเข้าสู่ประเทศไทยได้อาศัยอยู่ที่บ้าน

หนองเม็ก ปัจจุบันคือบ้านลادเสือ เมืองชนะสมบูรณ์ แขวงจำปาสัก ซึ่งเป็นชาวบูรุกลุ่มใหญ่ที่สุด เมื่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตกลอยู่ภายใต้อำนาjin กองของฝรั่งเศส ชาวบูรุต้องจ่ายภาษีหรือทำงานเยี่ยงทาสเป็นการทดแทน มีการลงโทษรุนแรง เช่น ตีขมับ หัวเด็บ ผิงร่างลงดินเหลือไว้เฉพาะส่วนหัวแล้วจุดไฟเผารอบๆ ชาวบูรุได้ประจักษ์ว่าตนเองถูกปฏิเสธอิสรภาพ เสรีภาพ และเดือดร้อนอย่างหนัก จึงมีการอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งประเทศไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2452

เล่ากันว่าการอพยพครั้งแรกของชาวบูรุจะแยกย้ายกันออกไป 2 กลุ่ม กลุ่มนี้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านท่าลัง แต่เดิมเรียกว่า ท่าลง (หมายถึง ทางขึ้นลงแม่น้ำโขง) อีกกลุ่มนี้อพยพไปที่บ้านหินครกและได้อพยพเข้ายังถิ่นฐานอีกรังหนึ่งอยู่ที่บ้านเวนบึก (หมายถึง วังน้ำให้ลวนที่มีปลาบึกจำนวนมาก) ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีชาวบูรุอาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี 2 หมู่บ้าน คือบ้านท่าลังและบ้านเวนบึก อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี (จันทินา และสุนนา, 2537 และศูนย์พัฒนาสังคมชนบทที่ 74, 2544)

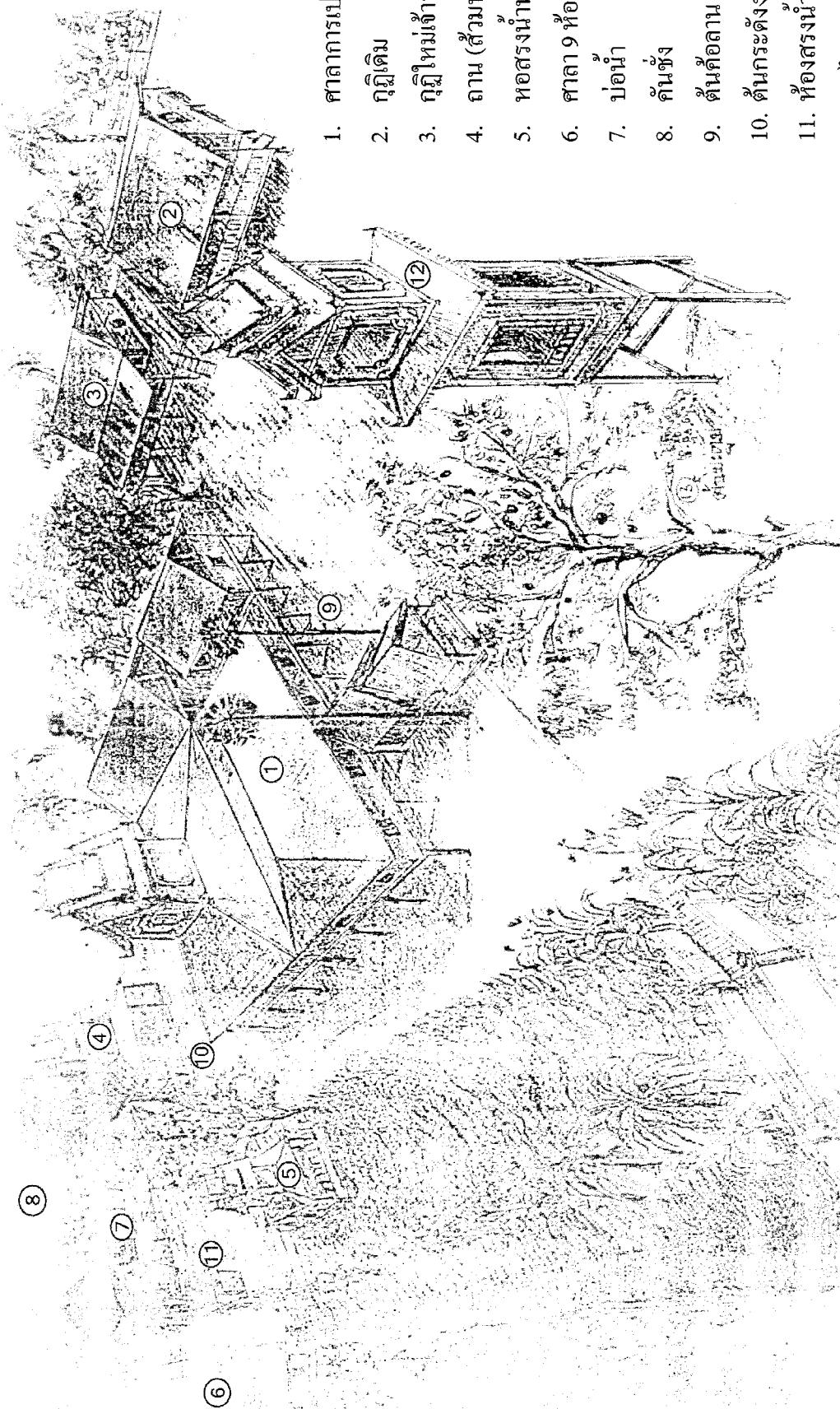
2.6 ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์กุลา

กลุ่มชาติพันธุ์กุลา หรือ กุหล่า (Kula ethnic group) เป็นชนกลุ่มน้อยสืบเชื้อสายมาจากชาวไทยใหญ่และต่องสู้ในประเทศไทยสหภาพมา ได้แก่ เมืองมะละหมោង แม่ทะ เลย์และเชียงตุง บางส่วนอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย ชาวกุลาเป็นกลุ่มชนที่ชอบการค้าขาย จึงมีการรวมกลุ่มกันนำเอาสินค้าห้องถิน เดินทางเร่ร่อนไปในพื้นที่ห่างไกล สินค้าที่นำไปขาย ได้แก่ ผ้า索ร่วง ผ้าโพกศีรษะ มีดคาน จ้าว ฟ่อง ฉาง ยาสมุนไพร เชื้อนมาก สีข้อมผ้าฯลฯ หากเป็นสิ่งของมีค่า เช่น เพชร พลอย เครื่องเงิน จะใช้ผ้าผูกเอวเก็บสิ่งของเหล่านี้ไว้ สินค้าโดยมีขนาดใหญ่จะบรรจุอยู่ในหีบห่อ มีลักษณะเป็นกระ拓กรวยสานด้วยหวาย มีฝาปิด มีไม้ซางแผ่นรองข้างในเพื่อกันน้ำฝน จากนั้นจึงเดินทางรอบไปในที่ต่างๆ

เนื่องจากการเดินทางครั้งไม่มีจุดหมายปลายทางแน่นอน ประกอบกับพ่อค้าชาวกุลามีอุปนิสัยใจคอเข้มแข็ง มีความมานะอดทนและต่อสู้เด็ดเดี่ยว เมื่อใดออกจากบ้านเกิดแล้วจะถือคติว่า ต้องไปตาย死ตามหน้า ก่อนออกจากบ้านจะมีการสั่งลาญาติพื่น้องว่า กุลาระเนือ (หมายความว่า จะไม่หวนกลับมาอีก) คำว่ากุลาริบัณฑุรุ่นว่า น่าจะมาหากคำว่า กุลารันน่อง แต่ชาวกุลานิยมเรียกตัวเองว่า ໄຕ (ออกสำเนียงกุลารว่า ໄຕ หมายความว่า อิสรภาพ)

ตามตำนานการสร้างอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. 1839 ถึง พ.ศ. 1898) ได้กล่าวถึงพ่อค้าชาวกุลาริว่า ชาวกุลาริได้เดินทางเข้ามาค้าขายที่เมืองเชียงใหม่จำนวนมาก ต่อมานิราษมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น จึงได้เริ่มเดินทางออกจากภาคเหนือสู่ดินแดนภาคอีสานจนกระทั่งก่อเกิดคำนาวน ทุ่งกุลาริ ร่องไห้มาจนถึงทุกวันนี้ และประมาณปี พ.ศ. 2310 ชาวกุลากลุ่มแรกได้เข้ามาอาศัยในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นครั้งแรกที่บ้านโนนกุลาริ ปัจจุบัน เรียกว่าบ้านโนนใหญ่ อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี

ชาวคุณมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เมื่อเข้ามาอาศัยพักพิงอยู่ที่บ้านโนนใหญ่ได้สร้างวัดเพื่อเป็นสุนย์รวมจิตใจ นานว่า วัดคุณ ปัจจุบันเรียกชื่อใหม่ว่า วัดทุ่งสว่าง อารามลักษณะแบบสถาปัตยกรรมการก่อสร้างเป็นศิลปะแบบพม่าทึ่งหมวด แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าสิ่งปลูกสร้างได้ปรักหักพังลง คงเหลือให้เห็นเพียงภาพว่าด้วยกิจกรรมตามกำหนดเวลาของชาวคุณที่ยังมีชีวิตอยู่ท่านนี้ (ภาพที่ 1) ด้วยเหตุที่พ่อค้าชาวคุณเมื่อเดินทางไปค้าขายตามพื้นที่ต่างๆ มักแต่งงานมีครอบครัวกับหญิงชาวพื้นเมืองมีลูกหลานสืบสายต่อมา ดังนั้นภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวคุณแท้ๆ เทบจะไม่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน (จันทินา และสุวนานา, 2537 และ ศรีปาน, 2545)

ภาพที่ 1 ภาพพาดหัวคุณ (วัดทุ่งต่างภารเมล) เมื่อในอดีต ตีแผ่นตามคำขอเดาของชาวบุคลา
(อ้างอิง: ศรีปาน, 2545. หนังสือปกแดง น้ำโน้มโน่น)

บทที่ 3

อุปกรณ์ และ วิธีการศึกษา

3.1 อุปกรณ์

ก. อุปกรณ์ในการเก็บรักษาตัวอย่าง

1. แพงอัดพารณ์ไม้
2. กระดาษถูกลูกฟูก
3. กระดาษหนังสือพิมพ์
4. เชือกไส้ตະเกียงรัดแพงไม้
5. กระดาษบันทึก
6. กาว เจ้ม และด้าย
7. กระดาษติดตัวอย่าง
8. กล่องพลาสติกเก็บตัวอย่างแห้ง
9. ขวดเก็บตัวอย่างคง
10. กรรไกร มีด
11. ถาด ถังพลาสติก ถุงมือ
12. ตู้อบความร้อน

ข. อุปกรณ์สำหรับบันทึกข้อมูลและถ่ายภาพ

1. สมุดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับพารณ์ไม้
2. แบบสอบถามปลายปีดในการเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
3. คู่มือการสำรวจพารณ์ไม้
4. ชุดคอมพิวเตอร์
5. กล้องถ่ายภาพแบบดิจิตอล
6. กล้องถ่ายภาพแบบใช้ฟิล์มและฟิล์มถ่ายรูป

ค. อุปกรณ์ในการเดินทาง

1. เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายที่รักภูม
2. ชุดเครื่องนอนภาคสนาม
3. รองเท้า หมวก
4. กระติกน้ำ

๔. สารเคมี

1. น้ำยาป้องกันเชื้อรา ประกอบด้วย

เมอร์คิวริก คลอไรด์	23	กรัม
เอทชิล แอลกอฮอล์ 95%	1,680	มิลลิลิตร
น้ำกลั่น	600	มิลลิลิตร

2. น้ำยาดองตัวอย่างพืช มี 4 ชนิด ได้แก่

2.1 เอทชิล แอลกอฮอล์	70	%
2.2 พอร์มาลีน	5	%
2.3 เอฟ เอ เอ (FAA) ประกอบด้วย		
พอร์มาลีน	10	มิลลิลิตร
เกลเชียล อะซิติก แอซิก	5	มิลลิลิตร
เอทชิล แอลกอฮอล์ 95%	50	มิลลิลิตร
น้ำ	35	มิลลิลิตร

2.4 สารละลายดองตัวอย่างสตด ประกอบด้วย

พอร์มาดีไฮด์ 40%	50	มิลลิลิตร
เอทชิลแอลกอฮอล์ 95%	300	มิลลิลิตร
น้ำ	2,000	มิลลิลิตร

๕. อุปกรณ์ในการตรวจสอบเอกสารพยานหลักฐานไม้

- กล้องจุลทรรศน์แบบ stereomicroscope
- กล้องจุลทรรศน์แบบใช้แสงเชิงประกาย (compound light microscope)
- แวนขยาย
- งานเลี้ยงเชือ
- เจ้มเจี่ย
- ใบมีดโกน
- ปากคีบ
- รูปวิชาน

3.2 วิธีการศึกษา

1. การสำรวจและกำหนดพื้นที่

การสำรวจหมู่บ้านและกำหนดพื้นที่ที่จะศึกษาวิจัย ตามบทรายงานการวิจัยของเเหมวรรรณ และสุมนนา (2544) กล่าว คือ กลุ่มชาติพันธุ์บูรرمี 2 หมู่บ้านคือ บ้านท่าลัง และบ้านเวินบึง อำเภอโขงเจียม ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์กุลา มี 1 หมู่บ้านคือ บ้านโนนใหญ่ อำเภอเจืองใน จังหวัดอุบลราชธานี

2. การเตรียมความพร้อมก่อนออกเก็บข้อมูล

ติดต่อ กับผู้นำหมู่บ้านเพื่อเลือกผู้ให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม บุคคลที่เลือกไว้ควรเป็น หนอมยาพื้นบ้านหรือผู้เดาผู้แก่หรือผู้มีความรู้ที่มีหน้าที่ในการเก็บหาพืชและใช้ประโยชน์จากพืช และเตรียมความพร้อมอุปกรณ์ภาคสนามและอุปกรณ์เก็บตัวอย่างพืช

3. การเก็บข้อมูล

3.1 เก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ได้แก่ การตั้งบ้านเรือน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศึกษา ชนบทธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ โดยการสัมภาษณ์คนในหมู่บ้านและเข้าร่วมพิธีกรรมสำคัญต่างๆ ของหมู่บ้าน

3.2 เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืช แบ่งกลุ่มพืชตามลักษณะการใช้ประโยชน์ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ พืชอาหาร พืชสมุนไพร พืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ และพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ โดย การสัมภาษณ์ เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์บูรณะบันทกรายชื่อพร้อมไม้กายบูรณะไว้ด้วย

3.3 เก็บตัวอย่างพืชในพื้นที่ปารอบนหมู่บ้าน ที่สวนและที่ไร่นา ตามลักษณะการใช้ประโยชน์ จากพืชที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยเก็บตัวอย่างพืช 2 ตัวอย่างต่อพืช 1 ชนิด นำมาอบแห้งหรือคง

3.4 ศึกษาจะคำด้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับพืชจากการรายงานวิจัยเรื่อง ข้อห้ามด้านสุขภาพ อนามัย: บทบาทในการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจสังคมสมัยใหม่ของประชาชน ในจังหวัดอุบลราชธานี (เเหมวรรรณ และสุมนนา, 2544) รวบรวมรายชื่อพืชที่มีบทบาทต่อข้อคําถ้าและการปฏิบัติของกลุ่มชาติ พันธุ์บูรณะและกุลา โดยศึกษาข้อคําถ้าในประเทศไทย 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้หลงที่มีภาระเกี่ยวกับการมีบุตร ได้แก่ หญิงมีครรภ์ หญิงกำลังอยู่ไฟ หญิงแม่ลูกอ่อน และกลุ่มคนทั่วไป ได้แก่ เด็กและผู้ป่วยโรคต่างๆ

4. การตรวจสอบเอกสารลักษณะพืช

ศึกษาลักษณะรูปพรรณสัณฐานพืชจากตัวอย่างแห้ง สอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านอนุกรมวิธานพืช และใช้รูปวิธานการจำแนกพืช เพื่อตรวจสอบหาชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์ และชื่อวงศ์ (กองการดา, 2541 และส่วนพฤกษศาสตร์ป้าไม้ สำนักงานป้าไม้ กรมป้าไม้, 2544)

5. วิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้านวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ การใช้ประโยชน์จากพืช และพืชจะคำที่ เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพอนามัย ในลักษณะเปรียบเทียบของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 2 กลุ่ม

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์บูรและกุลาในจังหวัดอุบราชธานีได้ผลการศึกษาเป็นดังนี้

4.1 วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บูร

4.1.1. สภาพหมู่บ้านและที่อยู่อาศัย

บ้านท่าลังตั้งอยู่บนริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยอีกด้านหนึ่งเป็นแนวเทือกเขาที่มีหน้าผาสูงของแม่น้ำ พาหมอน และพาบ่อง สภาพหมู่บ้านจึงมีลักษณะที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มตามทุบเขา หากยืนอยู่บนบุคคลวิบริเวณพาแม่น้ำ จะมองเห็นบ้านท่าลังอยู่ทางทิศตะวันออกค่อนไปทางเหนือ ในการสำรวจพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงของหมู่บ้าน พบภาพเขียนประวัติศาสตร์ที่บริเวณเพิงพاجานวนหลายกลุ่ม (ภาพที่ 22 - 25) ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ขังเดินทางเข้าไปไม่ถึง นับเป็นจุดที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง สำหรับข้อมูลด้านสำมะโนประชากรเมื่อปี พ.ศ. 2548 พบว่า บ้านท่าลังมีจำนวน 64 หลังครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 330 คน แยกเป็นผู้ชาย 175 คน และผู้หญิง 155 คน

บ้านเวินบึกตั้งอยู่บนริมฝั่งแม่น้ำโขง เช่นเดียวกันแต่ทำเลที่ตั้งค่อนข้างเป็นที่สูงกว่าเนื่องจากตั้งอยู่บนไหล่เขา และอีกด้านหนึ่งของหมู่บ้านเป็นแนวชายแดนตะเข็บรอยต่อระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนลาว ดังนั้นบ้านเวินบึกจึงเป็นหมู่บ้านสุดท้ายของประเทศไทยที่มีส่วนของแผ่นดินติดกับประเทศไทยเพื่อนบ้าน ก่อนที่แม่น้ำโขงจะไหลเข้าสู่สาธารณรัฐประชาชนไทย ข้อมูลด้านสำมะโนประชากร เมื่อปี พ.ศ. 2548 พบว่า บ้านเวินบึกมีจำนวน 140 หลังครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 604 คน แยกเป็นผู้ชาย 314 คน และผู้หญิง 290 คน

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชนเผ่าที่สองหมู่บ้านมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ตัวบ้านอยู่ติดกันไม่มีรั้วกันนิยมปลูกบ้านเป็นเรือนหลังต่อหลังต่อ ข้างล่างมีใต้ดูนสำหรับเก็บสิ่งของเครื่องใช้ หลังคามุงด้วยหญ้าคา หรือใบตองจากต้นยางเหียงหรือต้นยางกราก ตัวบ้านทำจากไม้ไผ่จักตกให้บางสานขัดกัน พื้นบ้านทำด้วยไผ่สับเป็นพากหรือใช้ไม้เนื้ออ่อน เสาบ้านใช้ไม้เนื้อแข็งขนาดเล็ก แต่บางหลังครัวเรือนสร้างเป็นเรือนหลังสูงมุงหลังคาดด้วยสังกะสี

4.1.2 ประชารัฐและลักษณะทางสังคม

รูปร่างลักษณะตลอดจนผิวพรรณของชาวบูรคล้ายคลึงกับคนอีสานทั่วไป กล่าวคือมีรูปร่างสันทัด ผิวคล้ำ จนูกベン ลักษณะทางสังคมของครอบครัวมีความใกล้ชิดกันมากทางสายโลหิตเนื่องจากบรรพบุรุษจะแต่งงานเฉพาะคนในกลุ่มชาติพันธุ์บูรเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีการแต่งงานกับคนนอกกลุ่มได้ ชาวบูรมีภาษาพูดเป็นของตัวเองแต่ไม่มีภาษาเขียน คนส่วนใหญ่พูดภาษาอีสาน ยกเว้น

คนชราและผู้สูงอายุที่พูดเฉพาะภาษาบูรุ ชาวบูรุแต่เดิมใช้นามสกุลว่า พึงป้า ต่อมาก็ได้ใช้นามสกุลอื่นๆ ตามสมัยนิยม

4.1.3 ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ และการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ

ชาวบูรุส่วนใหญ่ยังคงนับถือพี ในอดีตจะมีการทำบุญ เช่น ไหว้พ่อพระเจ้าปี หรือว่าบุญละเป็นผู้ทำพิธีเรียกว่า ปูปัน เชื่อว่าสามารถติดต่อกับวิญญาณของพีเพื่อบอกกล่าวกับชาวบ้านถึงความต้องการของพี ในพิธีเช่นไหว้มืออาหารหลัก 3 ชนิด ได้แก่ เนื้อคaway หมู และไก่บ้าน ในการสื่อสารเพื่อบอกบุญ เช่น ไหว้พ่อพระเจ้าปีของผู้คนในหมู่บ้านเมื่อไก่ถึงวันประชุมงานจะใช้วิธีพูดบอกต่อๆ กันจะไม่สื่อสารโดยใช้เสียงกลองเหมือนดังเช่นงานวัดทั่วๆ ไปโดยเด็ดขาด แม้ว่าส่วนหนึ่งเริ่มนับถือศาสนาพุทธมากขึ้นและมีการทำบุญตามสำนักสงฆ์ในหมู่บ้าน แต่ยังมีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีเมื่อมีคนในหมู่บ้านเกิดอาการเจ็บป่วยหรือมีเหตุทำให้ไม่สบายใจ ควบคู่ไปกับพิธีทางพุทธศาสนาด้วย อย่างไรก็ตามประเพณีความเชื่อต่างๆ ได้สูญหายไปค่อนข้างมาก แต่ที่ยังพอจะให้เห็นได้แก่ พิธีบูชาเรียกขวัญข้าก่อนออกไปทำไร่ทำงานในตอนต้นฤดูหนาว ผู้ทำพิธี เรียกว่า รออะยะ ซึ่งบังบัดถือปฏิบัติอยู่ในทุกวันนี้

ส่วนโรคติดต่อรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นในอดีต เช่น โรคเรื้อน โรคอีสุกอีส โรคท้องร่วงรุนแรง (อหิวatalik) หากมีผู้ป่วยเป็นโรคดังกล่าวจะมีการอพยพออกจากหมู่บ้าน จนกว่าจะหายหรือตายจึงจะเคลื่อนย้ายเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อทำพิธีตามความเชื่อ สำหรับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บทั่วไปในปัจจุบัน ยังคงรักษาภัยด้วยยาพื้นบ้านในกรณีที่อาการเจ็บป่วยไม่รุนแรง ในบางครั้งอาจมีการเชื้อเชิญหมอลงมาเสียงทางตรวจดูดวงชะตา หากอาการป่วยเกิดจากการกระทำการของพี ผู้ป่วยและญาติต้องบนบานและไปสะเดาะเคราะห์ แต่ในปัจจุบันการรักษาผู้เจ็บป่วยมีแนวโน้มไปสถานีอนามัยและโรงพยาบาล ประกอบกับมีระบบประกันสุขภาพและการรักษาพิเศษ จึงมีผู้หันมาสนใจแพทย์แผนปัจจุบันกันมากขึ้น

ประเพณีงานศพของชาวบูรุค่อนข้างเรียบง่าย เมื่อญาติพี่น้องมาพร้อมเพรียงกันจะทำพิธีฝังศพในป่าช้า ภายใน 1-2 วัน

4.1.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ชาวบูรุยังคงมีวิถีชีวิตในการหากองป่าได้แก่ พื้นที่ชันไม้ สมุนไพร และเครื่องเทศ เป็นต้น เพื่อนำมาขายหรือแลกเปลี่ยนอาหารหรือสิ่งของเครื่องใช้อื่นๆ กับเพื่อนบ้านในพื้นที่ใกล้เคียงเนื่องจากไม่มีเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ที่ทำกิน ประกอบกับพื้นที่ที่อาศัยอยู่เป็นภูเขาสูง จึงไม่สามารถยึดอาชีพกิจกรรมเป็นหลักได้ ชาวบูรุมีรายได้ต่ำ ฐานะค่อนข้างยากจน อาชีพเสริมที่พожะช่วยเพิ่มรายได้ ได้แก่ การทำหัตถกรรมเครื่องจักสานจากไม้ไผ่ เช่น กระติบ หวด และกระดังงา เครื่องจักสานเหล่านี้มีความประณีตความสวยงามมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัตถกรรมที่ทำจากไม้ไผ่เชิงมีนาจัก

ตอกและสารเป็นภาระต่างๆจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง และยังมีรายได้จากการจับปลาตามลุ่มน้ำน้ำโขงเพื่อนำมาปรุงเป็นอาหารหลักหรือซื้อขายแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ชาวบ้านมีความเชี่ยวชาญในการทำอุปกรณ์จับสัตว์ป่าหลายประเภท ได้แก่ ชนูห้าจากไม้ไผ่ ปลายลูกชนูอบด้วยย่างน่องที่มีพิษรุนแรง ชาวทำจากไม้เดี่ยมแผลมปักไว้ในหุ่มพรางให้สัตว์มาเหยียบ บางครั้งอาจดัดแปลงโดยวางเป็นกันดักป้องกัน โจรฯ โดยที่จะเข้ามายังบ้าน เป็นต้น

4.2 วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา

4.2.1 สภาพหมู่บ้านและที่อยู่อาศัย

บ้านโนนใหญ่ตั้งอยู่บนเนินเตี้ยๆ ส้อนรอบด้วยทุ่งนา แต่เดิมเรียกว่า บ้านโนนกุลา ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น บ้านโนนใหญ่ (หมายถึง ที่สูง) และเปลี่ยนชื่อเป็น บ้านโนนใหญ่ในปัจจุบัน ข้อมูลสำมะโนประชากรเมื่อปี พ.ศ. 2549 พบว่า บ้านโนนใหญ่ ประกอบด้วย 2 หมู่ คือ หมู่ที่ 3 มีจำนวน 123 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 488 คน แยกเป็นผู้ชาย 240 คน และผู้หญิง 248 คน และหมู่ที่ 4 มีจำนวน 207 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 772 คน แยกเป็นผู้ชาย 377 คน และผู้หญิง 395 คน เป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีระบบสาธารณูปโภค ถนนส่วนตัว สื่อสารโทรศัมนาคม สภาพบ้านเรือนเป็นบ้านแบบสมัยใหม่มีรั้วรอบขอบบ้าน ลักษณะบ้านเรือนที่เป็นศิลปะแบบพม่าไทยใหญ่ ไม่มีปราภูมิให้เห็น

4.2.2 ประชากรและลักษณะทางสังคม

ชาวบ้านมีรูปร่างสูงใหญ่ ผิวขาว ผู้ชายนิยมใส่สูท รองเท้าหัวแหลม ด้วยผ้าขาว ชอบเจาะจนูก และใบหุ่งประดับเครื่องแต่งตัวด้วยทอง เพชร พลอยและบางคนชอบสักตามแขนขาและลำตัว เนื่องจากชาวบ้านได้อพยพมาจากบ้านโนนใหญ่เป็นเวลาหลายร้อยปีล่วงมาแล้วและได้แต่งงานกับคนพื้นเมือง ดังนั้น ประชากรและลักษณะทางสังคมจึงกลมกลืนด้วยวัฒนธรรมอีสาน ลูกหลานชาวบ้านที่มีพ่อเป็นชาวบ้าน แม่เป็นชาวพื้นเมืองที่ยังมีชีวิตเหลืออยู่พึ่งไม่กี่คน (ภาพที่ 57-60) ถือได้ว่า เป็นชาวบ้านรุ่นสุดท้ายของบ้านโนนใหญ่ ปัจจุบันชาวบ้านใช้ภาษาอีสานในการพูดและสื่อสาร ไม่สามารถภาษาอีสานได้ดี แต่สามารถใช้ภาษาไทยได้บ้าง ชาวบ้านแต่เดิมใช้นามสกุลว่า ต่องสู่ ต่อมาก ได้ใช้นามสกุลของมารดาและเปลี่ยนใช้นามสกุลอื่นๆ ตามสมัยนิยม

4.2.3 ศาสนา ประเพณี ความเชื่อและการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ

ชาวบ้านและลูกหลานชาวบ้านได้สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดมั่นในศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด ในพระอุโบสถของวัดกุลายังคงปรากฏให้เห็นวัตถุโบราณและสิ่งของเครื่องใช้หลาชั้นที่เป็นศิลปะแบบพม่า ได้แก่ ธรรมมาสน์ฐานสิงห์ พระพุทธธูปหินอ่อน กังสตาล (ระฆังวงเดือน) เทียนมาก กล่องใส่ยาเส้น หน้าหองเหลือง จี้ว

มีด และดานโนรราม เป็นต้น (ภาพที่ 62 - 70) นอกจากนี้ ชาวคุลาในอดีตได้เคยจัดงานบวชคุกแก้ว หรือปอยส่างลง ทำการประดับตุงและโถม ไฟรายล้อมวัดคุลา เช่นเดียวกับประเพณีของชาวไทยใหญ่ ในภาคเหนือของไทยและมีการจัดงานวันออกพรรษาประกอบด้วยพิธีบูชาผลไม้โดยการผูกผลไม้ไว้ตามสถานที่ต่างๆ ภายในวัด มีการละเล่นหลากหลาย เช่น พื้นดาว รำมาย รากลองยawa เล่นนาง หวานนา หวานนา และมองเชิง เป็นต้น แต่ทุกวันนี้งานประเพณีดังกล่าวไม่มีให้เห็นอีกแล้ว ที่ยังคงรักษาไว้ได้ก็เพียงอย่างเดียว คือ มองเชิง

มองเชิง มีเครื่องดนตรีประกอบด้วยกลอง 2 หน้า ฆาบใหญ่ ฆ้องวงใหญ่ ชุดละ 9 คูณ และฆ้องวงเล็ก ชุดละ 7 คูณ (ภาพที่ 71 - 73) ฆาบคือตัวคุมจังหวะฆ้อง (ภาคเหนือเรียกว่า มีอง หรือ โนึง) เชิง แปลว่า ชั้นเชิง ดังนั้นมองเชิง คือ ฆ้องกลองที่บรรเลงท่วงทีทำงานเพื่อประกอบการแสดงที่มีชั้นเชิงในการต่อสู้ เมื่อวันมองเชิงบรรเลงขึ้น ชายหนุ่มชาวคุลาจะอุกมา'r รำด้วยท่าทางลีลาสวยงามแสดงออกถึงการต่อสู้ ลักษณะคล้ายไก่ชนกระพือปีกก่อนจะตีกัน แต่ในปัจจุบันวันมองเชิง เป็นเพียงการแสดงประกอบท่าฟ้อนรำของหญิงสาวเพื่อแสดงในงานต่างๆ เช่น งานบุญประจำปีของหมู่บ้าน งานแห่เทียนเข้าพรรษาของทางชั้งหวัด เป็นต้น

ดังได้กล่าวข้างต้นว่าผู้ชายชาวคุลานิยมการลักซ์ซึ่งปัจจุบันยังสามารถพบเห็นได้ เชื่อว่าทำให้คงประพันและป้องกันตนเองจากภัยร้ายต่างๆ ใน การลักซ์มีพิธียกครู มีดอกไม้สีขาว ขัน 5 และน้ำชา เมื่อลักซ์เรียบร้อยแล้วห้ามร่วมหลับนอนกับสตอร์เป็นเวลา 3 วัน สำหรับผู้ชายที่ชอบการต่อสู้ ป้องกันตัว จะมียาลูกกลอนชนิดหนึ่ง เรียกว่า ยาปือด เมื่อกินแล้วจะช่วยให้เคลื่อนไหวและคงประพัน แต่เมื่อได้สอนถึงพิชที่ใช้เป็นส่วนผสมของยาปือด ไม่มีผู้ใดสามารถให้คำตอบได้ ดังนั้นกูนีปัญญาเนี้ยจึงสูญหายไปจากชาวคุลา และบางคนนับถือวัตถุมงคลประเภทปลัดขิกด้วย

ในส่วนของวัฒนธรรมการกินอาหาร พ布ว่าชาวคุลาถึงเดินกินข้าวไม่กินข้าวเหนียว ปัจจุบันกินทั้งข้าวเจ้าและข้าวเหนียว ชอบคั่มน้ำชา ไม่คั่มน้ำสุรา อาหารที่นิยม คือ GANGSHANG ทำจากเนื้อหมู 3 ชั้น มีเครื่องเทศประกอบด้วย กระเทียม ข่าเผา ผงขมิ้น มะขามเปียก น้ำตาล และพริกสด เล็กน้อยปูรุ่งให้เข้ากัน โดยจะทำในช่วงเทศกาลงานบุญต่างๆ จะไม่บริโภคสัตว์ตายที่ไม่ทราบสาเหตุ และผลไม้ที่สัตว์แทรกินแล้ว สำหรับอาหารประเภทขนมส่วนใหญ่ทำมาจากถั่ว เช่น ถั่วเน่า มีลักษณะคล้ายกับขนมทางภาคเหนือของไทย และจะทำในช่วงเทศกาลงานบุญเช่นกัน

การรักษาโรคภัยไข้เจ็บส่วนใหญ่จะรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากมีโรงพยาบาล จำนวนมากและโรงพยาบาลจังหวัดอยู่ไม่ไกล จะมีเพียงบางส่วนที่ยังรักษาโดยหมอยาพื้นบ้าน หรือนำสมุนไพรมาใช้เสริมในการรักษาร่วมกับแพทย์แผนปัจจุบัน

ประเพณีงานศพมีทั้งฝังและเผา แบบที่ไปร่วมงานศพจะไม่รับประทานอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดที่บ้านผู้ตาย สำหรับศพชาวคุลาที่นับถือไサイศาสตร์ ผู้มีวิชาอาคมหรือกินยาปือด เมื่อตายแล้วนำศพไปเผาจะไม่ไหมไฟ การแก้เคล็ดทำได้ 4 วิธี คือ โยนไม้มะขามปือม ไม้เงี่ยงคุก น้อย ผ้าซิ่นติดระดู และไม้คานของหญิงม่าย จะทำให้เศษติดไฟ

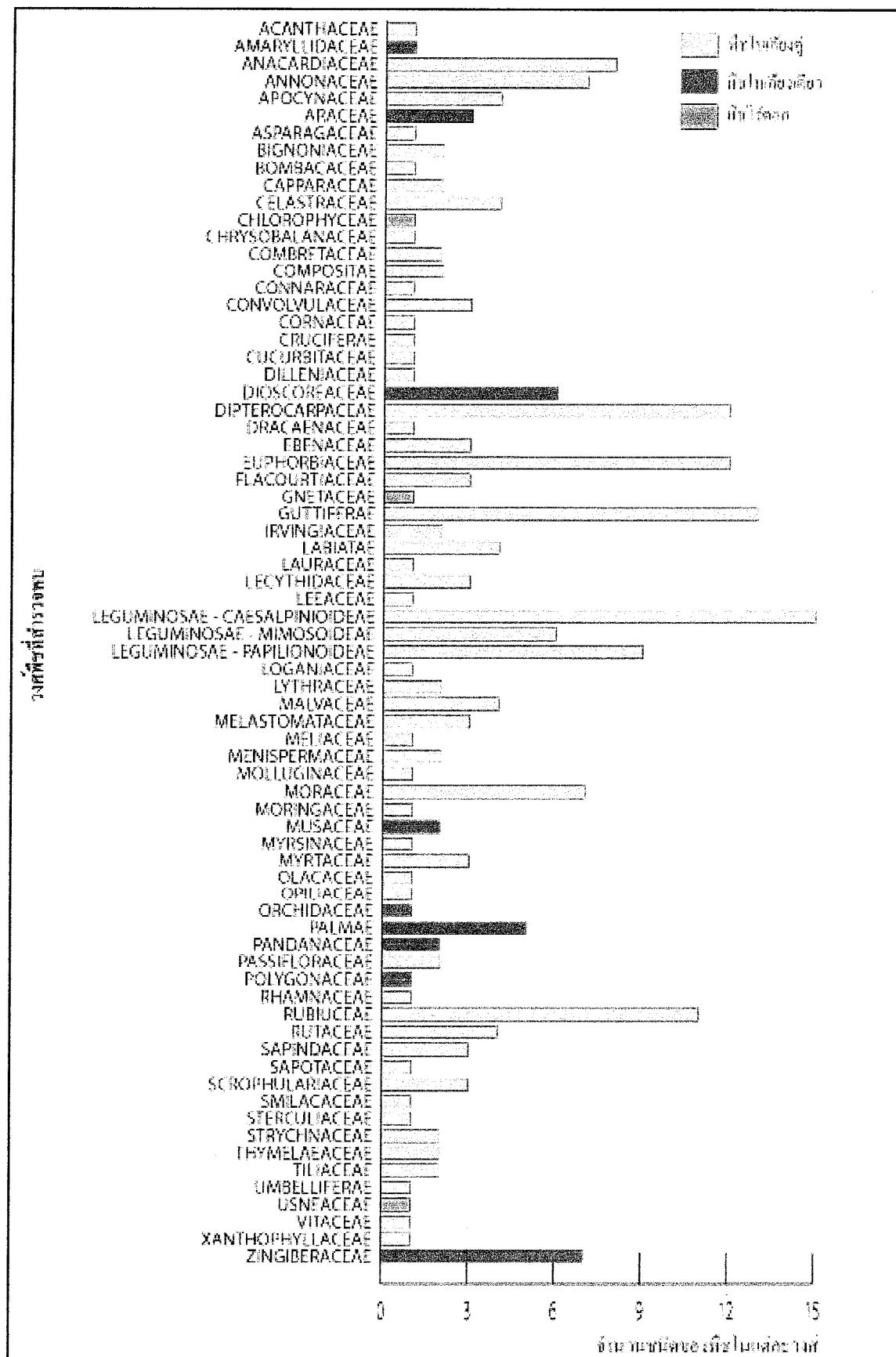
4.2.4 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

เมื่อปี พ.ศ. 2374 มีชาวจีนโพ้นทะเลคนหนึ่งชาวบ้านเรียก เจ็กนาค ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านโนนใหญ่ มีความสามารถเป็นช่างทอง ทำสร้อยคอและเครื่องประดับต่างๆ ต่อมา มีลูกหลานและได้ถ่ายทอดความรู้ให้คนในหมู่บ้าน ประกอบกับชาวบ้านมีความรู้เรื่องพลอย จึงได้นำภูมิปัญญาที่สมพسانกับช่างทอง จึงเกิดอาชีพทำเครื่องประดับชุบเงิน ชุบทอง กะไหล่ทอง และการเจียระไนพลอย สืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้ แต่คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังมีอาชีพทำนา ทำไร่ และบางส่วนรับราชการ

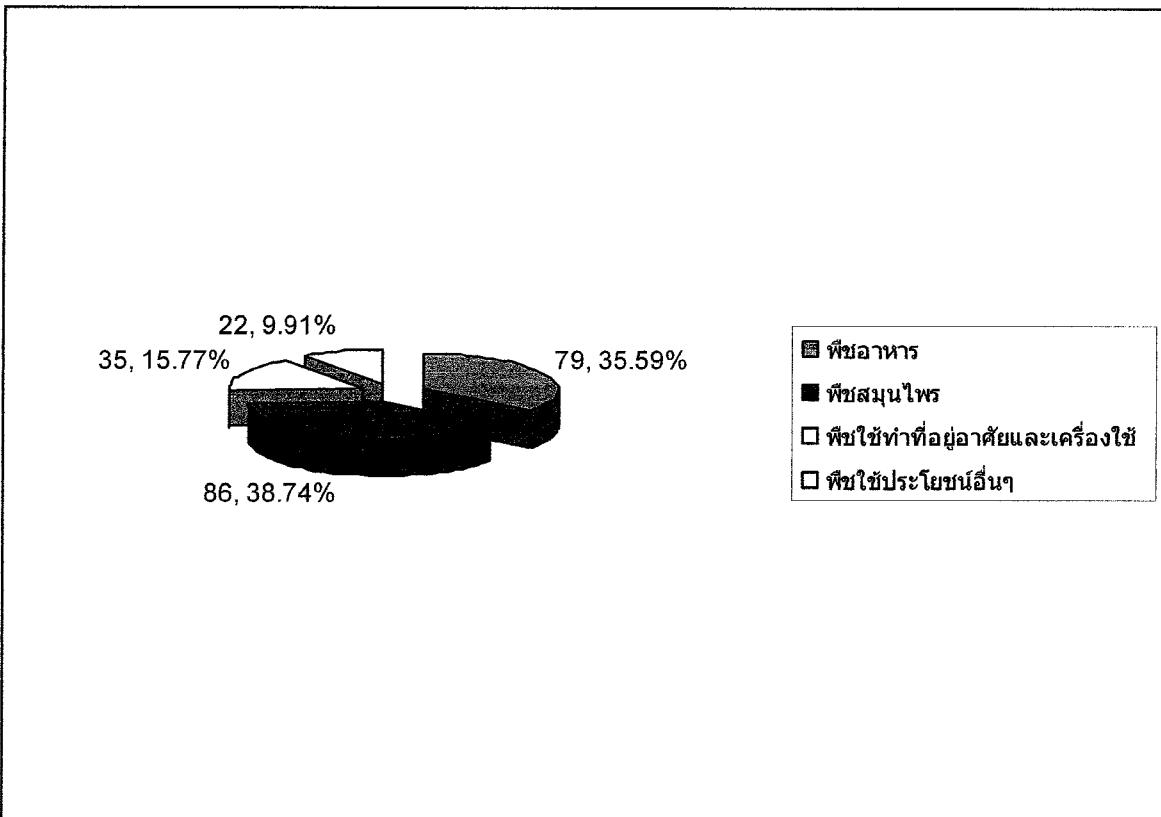
4.3 การใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

จากการประเมินแบบสอบถามและสัมภาษณ์หมู่บ้าน และชาวบูรุที่มีความรู้มีหน้าที่ในการเก็บหาพืชและใช้ประโยชน์จากพืชในหมู่บ้านทำลังและบ้านเดินบึกพบว่า รายภูมิความรู้ในการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณธรรมชาติอย่างกว้างขวาง ความรู้ส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ หรือผู้สูงอายุในรุ่นก่อนๆเพื่อใช้ในการดำรงชีพ ซึ่งในทั้งสองหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังยึดถือปฏิบัติจนทุกวันนี้ จากการประเมินการใช้ประโยชน์จากพืชของชาวบูรุพบว่ามีพืช จำนวน 222 ชนิด 72 วงศ์ (gapที่ 75 - 146) แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืช ออกเป็นพืชไร่ดอก 3 ชนิด 3 วงศ์พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 40 ชนิด 8 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงคู่ 180 ชนิด 61วงศ์ วงศ์พืชใช้ประโยชน์มากที่สุด คือวงศ์ Leguminosae -Caesalpinioideae เมื่อจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ออกเป็น 4 ประเภท มีสัดส่วนการใช้ในแต่ละประเภทดังนี้ พืชอาหาร 79 ชนิด กิตเป็นร้อยละ 35.59 พืชสมุนไพร 86 ชนิด กิตเป็นร้อยละ 38.74 พืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ 35 ชนิด กิตเป็นร้อยละ 15.77 และพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ 22 ชนิด กิตเป็นร้อยละ 9.91

ผลการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยยังได้รวบรวมรายชื่อพรรณไม้ที่เป็นชื่อท้องถิ่น (vernacular name) ของชาวบูรุไว้ โดยเป็นคำในภาษาพูดที่ใช้เรียกชื่อพืชชนิดนั้นๆ แต่เนื่องจากชาวบูรุไม่มีภาษาเขียน ดังนั้น ชื่อพรรณไม้ภาษาบูรุที่ระบุไว้ในตารางข้อมูลผลการศึกษาจึงเขียนในลักษณะเป็นคำอ่านแบบสะกดคำในภาษาไทย ตัวอย่างคำบางคำที่ใช้เรียกชื่อพืชและส่วนต่างๆของพืชในภาษาบูรุมีดังนี้ กัลหมายถึง ลำต้น เร หมายถึง ราก สุลา หมายถึง ใน เปรียล หมายถึง ดอก ประราย หมายถึง ผลกรอง หมายถึง เมล็ด บัก หมายถึง ผัก และวัล หมายถึง เครื่องหรือเอกสารย์ เป็นต้น ชื่อพรรณไม้บางชนิดอาจมีชื่อพื้นเมืองภาษาบูรุเหมือนกับชื่อพื้นเมืองภาษาอีสาน ได้ และบางชนิดไม่ได้ระบุชื่อพื้นเมืองไว้เนื่องจากเป็นพืชต่างถิ่นนำเข้ามาปลูก (introduced plant) จึงไม่ปรากฏมีรายชื่อดังกล่าวสำหรับรายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทต่างๆ มีดังนี้ (gapที่ 2 และ 3)

ภาพที่ 2 จำนวนชนิดและวงศ์ของพรรณไม้ทั้งหมดที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุษ

ภาพที่ 3 สัดส่วนจำนวนชนิดของพร粟ไม้จำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์จากพืชของ
กลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

4.3.1 พืชอาหาร

ชาวบูรุนีการใช้ประโยชน์จากพืชเป็นพืชอาหารจำนวน 79 ชนิด 41 วงศ์ แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืชเป็นพืชไร่ดอก 1 ชนิด 1 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 21 ชนิด 9 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงคู่ 57 ชนิด 31 วงศ์ พืชใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ วงศ์ Euphorbiaceae

พืชอาหารหลักของชาวบูรุนคือ ข้าวเหนียว (*Oryza sativa L.*) เป็นข้าวเหนียวดอยหรือข้าวเหนียวไร่ ปลูกตามไร่เล็กๆ มีอายุเก็บเกี่ยวค่อนข้างเร็วประมาณ 3 เดือน ส่วนข้าวเจ้ามีปลูกบ้างไม่มากนักตามที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในช่วงฤดูน้ำแลด ซึ่งใกล้ฤดูหนาว ดังนั้นจึงให้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ นอกจากรังสรรค์เก็บพืชจากป่ามาใช้เป็นอาหารอีกหลายชนิด พืชอาหารที่นำมาใช้ประโยชน์จะใช้ส่วนต่างๆ ของพืช ได้แก่ ในยอดอ่อน ดอก ผล ราก ลำต้น ลำต้นได้ดิน(หัว) ฯลฯ นำมาประกอบอาหารหลายประเภท เช่น ต้ม แกง ยำ ชุบ กินเป็นผักสด จิ้มกับน้ำพริก กินเป็นผลไม้ หรือทำขนมเป็นต้น พืชเหล่านี้สามารถหาเก็บได้จากป่าเกือบทลอดทั้งปี ซึ่งนอกจากจะนำมาบริโภคแล้ว ยังนำไปแปรเปลี่ยนเป็นอาหารหรือของใช้อื่นๆ กันหนูบ้านที่อยู่ใกล้เคียง เช่น เกลือ เสือผ้า ส่วนที่เก็บไปขายค่อนข้างน้อย นอกเสียจากพืชน้ำพ่ายาก ออกเป็นฤดูและมีราคาแพง เช่น เห็ด ผักหวานป่า เป็นต้น รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทพืชอาหารมีดังนี้ (ตารางที่ 1 และภาพที่ 4)

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชในประเทศไทยซึ่งอาจเป็นภัยต่อพืชบูรณาการ

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมือง (อีสาน)	ชื่อพื้นเมือง (Isaan)	ตัวอักษร	รูปภาพ
ANACARDIACEAE	<i>Bouea macrophylla</i> Griff.	มะราจ	มะราจ	ก้าระชะลด	ผด	กินเป็นผลไม้
ANACARDIACEAE	<i>Buchanania lanzan</i> Spreng.	มะม่วงห้ามเมือง	มะม่วงห้าม วัน	ก้าประวาย	ผด	กินเป็นผลไม้
ANACARDIACEAE	<i>Gluta usitata</i> (Wall.) Ding Hou	รักใหญ่	น้ำเกลือย	ก้าเกรียน	ยอดอ่อน	กินเป็นผักตัวก
ANACARDIACEAE	<i>Mangifera caloneura</i> Kurz	มะม่วงป่า	มะม่วงป่า	ก้ารرمปุ	ผด	กินเป็นผลไม้
ANACARDIACEAE	<i>Spondias pinnata</i> Kurz	มะกอก	มะกอก	ก้าลองปาน	ผด	ใส่ส้มตำ
ANNONACEAE	<i>Melodorum fruticosum</i> Lour.	ลำดาวน	ลำดาวน	ก้าเต็นตระวน	ผด	กินเป็นผลไม้
ANNONACEAE	<i>Polyalthia cerasoides</i> Benth. ex Bedd.	กระเบียน	UIL dane	ก้าไชเดน	ผด	กินเป็นผลไม้
ANNONACEAE	<i>Uvaria fauvilliana</i> (Finet & Gagnep.) Pierre ex Ast.	เจาะพวงผลกกลม	คาดคำ	วัดพังตะบัว	ผด	กินเป็นผลไม้
APOCYNACEAE	<i>Aganomerion polymorphum</i> Pierre ex Spire	ตีนตุม	ตีนตุม	ไม่รู้ชื่อ	ใบอ่อน	กินเป็นผักตัวก
APOCYNACEAE	<i>Willughbeia edulis</i> Roxb.	คุณ	หมายง	วัดกี	ยอดอ่อน	กินเป็นผลไม้

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชไม้ประภาน้ำทางร่องกรุ่นชาติพันธุ์บูรี (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมือง (อีสาน)	ชื่อพื้นเมือง (บุรี)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
ARACEAE	<i>Amorphophallus</i> sp.	บุก	บุก	กัดจะมูก	ต้นยอด	กินเป็นผักสด
ARACEAE	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	เผือก	เผือก	ก็ลอะเรา	ลำต้นใต้ดิน	กินเป็นอาหาร
ARACEAE	<i>Lastia spinosa</i> (L.) Thwaites	ผักหม่อน	ผักหม่อน	บัดซัด	ใบอ่อน	กินเป็นผักสด
ASPARAGACEAE	<i>Asparagus racemosus</i> Wild.	ถ่านเสี้ยว	ผักเซียว	บัดจิราเจียง	ใบอ่อน	กินเป็นผักสด
BIGNONIACEAE	<i>Markhamia pierrei</i> Dop	แคป่า	แคป่า	บุดเดกรวง	คงก ใบ อ่อน	กินเป็นผักสด
BIGNONIACEAE	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	เพกา	ตินพ้า	กัดถินตัว	ผล	เผาจิมตาม
CELASTRACEAE	<i>Salacia chinensis</i> L.	กำแพงเจดูน	ชาไก่	ก้าบปิงสะบีง	ผล	กินเป็นผัดนำไป
CHLOROPHYCEAE	<i>Spirogyra</i> sp.	เหง่า	เหง่า	วัดใหม่ดอ	ลำต้นใต้ดิน	ใช้ทำขูป
CHRYSOBALANACEAE	<i>Parinari amanense</i> Hance	มะพอก	มะพอก	กัดตัดหล้า	เม็ดด	ครั่วคิน อาสาทำให้เข้มแข็ง
DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea birmannica</i> Prain & Burkil	มั่นมาก	มั่นมาก	กัดโปะงะ	ลำต้นใต้ดิน	กินเป็นอาหาร
DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea dauraea</i> Prain & Burkil	มั่นอ่อน	มั่นอ่อน	เบ朵	ลำต้นใต้ดิน	กินเป็นอาหาร

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชไม้ประทัดซึ่งอาจมีการดูดซับน้ำทิพน้ำรั่ว (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อพยาเสธ์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บูกู)	ลักษณะ	วิธีใช้
DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea esculenta</i> (Lour.) Burkill	ถั่วเนื้อรื้อ	ถั่วเนื้อรื้อ	ถั่วโรตีน ถั่วเยื่อง	ถั่วโรตีน ถั่วเยื่อง	กินเป็นอาหาร
DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst. var. <i>hispida</i>	ติดข่าย	ติดข่าย	ติดข่าย	ติดข่าย	กินเป็นอาหาร
DIPTEROCARPACEAE	<i>Vatica odora</i> (Griff.) Symington	พุทรา	พุทรา	กัลแหรง	ถั่วหิน	ใช้พะเพ็ด
DRACAENACEAE	<i>Dracaena angustifolia</i> Roxb.	ตีอนหมายาว	ตีอนหมายาว	บัดชาตัว	ใบอ่อน	กินเป็นผักลวก
EBENACEAE	<i>Diospyros ferrea</i> (Willd.) Bakh. var. <i>ferrea</i>	ลำปิด	ลำปิด	กัลเมียง ตะวิง	ผล	กินเป็นผลไม้
EUPHORBIACEAE	<i>Hymenocardia vallichii</i> Tul.	เพปปานา	หัวตึง	กัลเปอ ตะบิริด	ผล	กินเป็นผลไม้
EUPHORBIACEAE	<i>Manihot esculenta</i> Crantz	บันสำปะหลัง	บันสำปะหลัง	กัลโปง	ราก	หมกไฟกิน
EUPHORBIACEAE	<i>Phyllanthus elegans</i> Wall. ex Müell. Arg.	ผักหวานดง	ผักหวานดง	บุดเตะรอนกุ ຫຼັນ	ยอดอ่อน ใบอ่อน	ประกอบอาหารประเพษ แครง กินเป็นผักลวก
EUPHORBIACEAE	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	มะขามป้อม	มะขามป้อม	กัลตະเหตາ	ผล	กินเป็นผลไม้

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชในมหระบบทพืชทางการอนุรักษ์พืชป่าบูรณา (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (ปรส.)	ลักษณะ	วิถีชีวิตร
EUPHORBIACEAE	<i>Sauvagesia androgynus</i> (L.) Merr.	ผักหวานญี่ปุ่น	ผักหวานญี่ปุ่น	บัวกันตัง	ใบอ่อน ยอดอ่อน	ประดับบนอาหารประภาก แกง กินเป็นผักลวก
EUPHORBIACEAE	<i>Syzygium gratum</i> (Wight) S.N. Miura var. <i>gratum</i>	เต้มดอน	ตอกเม็ก	บุดทะเม็ก	ใบอ่อน ยอดอ่อน	กินเป็นผักสด กินเป็นผลไม้
FLACOURTIACEAE	<i>Hydnocarpus anthelminticus</i> Pierre ex Lemes.	กรະเปาใหญ่	กรະเปา	ก็อกะเบา	ผล	กินเป็นผลไม้
GRAMINEAE	<i>Oryza sativa</i> L.	ข้าวเจ้า	ข้าวเจ้า	ก้ากไดยะ	เม็ด	กินเป็นอาหารหลัก
GRAMINEAE	<i>Oryza sativa</i> L.	ข้าวเหนียว	ข้าวเหนียว	ก้ากโดยดีบ	เม็ด	กินเป็นอาหารหลัก
GRAMINEAE	<i>Zea mays</i> L.	ข้าวโพด	ข้าวโพด	ก้ากตะไก	เม็ด	กินเป็นอาหาร
GRAMINEAE	<i>Coix lacryma-jobi</i> L. var. <i>lacryma-jobi</i>	เคลือบ	เคลือบ	ก้ากสร้วว	เม็ด	กินเป็นอาหาร
GUTTIFERAE	<i>Garcinia cowa</i> Roxb. ex DC.	ขะมะง	ต้มโนง	ก็อกะวา	ใบอ่อน ยอดอ่อน	ปลูกเรียก水上漂 รากเป็นราก
IRVINGIACEAE	<i>Irvingia malayana</i> Oliv.ex A.W. Benn.	กรະเปก	บาก	ก็องกระกาษ	เม็ด	กิน

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชในป่าระเกหพ์ซึ่งอยาหารของกุ้งแม่น้ำติดพื้นน้ำ (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อสกุลเดิม	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บร.)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
LABIATAE	<i>Ocimum sanctum</i> L.	กะเพรา	กะเพรา	-	-	ใบ	บูรณะตอกฟาร์ รดแม่ร้อน
LECYTHIDACEAE	<i>Barringtonia acutangula</i> (L.) Gaertn.	จิกนา	ผักกระโคน น้ำ	บัวโตรนเคนดอม	ใบอ่อน	กินเป็นผักตัวก	กินเป็นผักตัวก
LECYTHIDACEAE	<i>Careya arborea</i> Roxb.	กระโต้น	กระโต้น	กัลล้อตตอน	ใบอ่อน	กินเป็นผักสด	กินเป็นผักสด
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Bauhinia saccocalyx</i> Pierre	เสี้ยวบัว	เสี้ยวบัว	กัลลาตามป่า	ยอดอ่อน	กินเป็นผักตัวก	กินเป็นผักตัวก
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Caesalpinia mimosoides</i> Lam.	ชูไบรอค	ผักคาลาย	บัวคาลาย	ใบอ่อน	กินเป็นผักสด	กินเป็นผักสด
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Dialium cochinchinense</i> Pierre	เหตง	เหตง	ใบตัน	ผด	กินเป็นผัด ไข่	กินเป็นผัด ไข่
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Peltophorum dasyrachis</i> (Miq.) Kurz	อะระง	อะระง	กัลล้อเตียง	ใบอ่อน	กินเป็นผักตัวก	กินเป็นผักตัวก
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Entada reticulata</i> Gagnep.	บัวบัน	บัวบัน	วัวเตี้ยง	ผด	กินเป็นผักตัวก	กินเป็นผักตัวก
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Xyilia xylocarpa</i> (Roxb.) Taub. var. <i>xylocarpa</i>	แดง	แดง	กับปะstan	ผัด	คั่วกิน	คั่วกิน

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชไม้ประจำที่ชื้ออาหารของกบตุ่มชนิดพื้นถิ่นญี่ปุ่น (ต่อ)

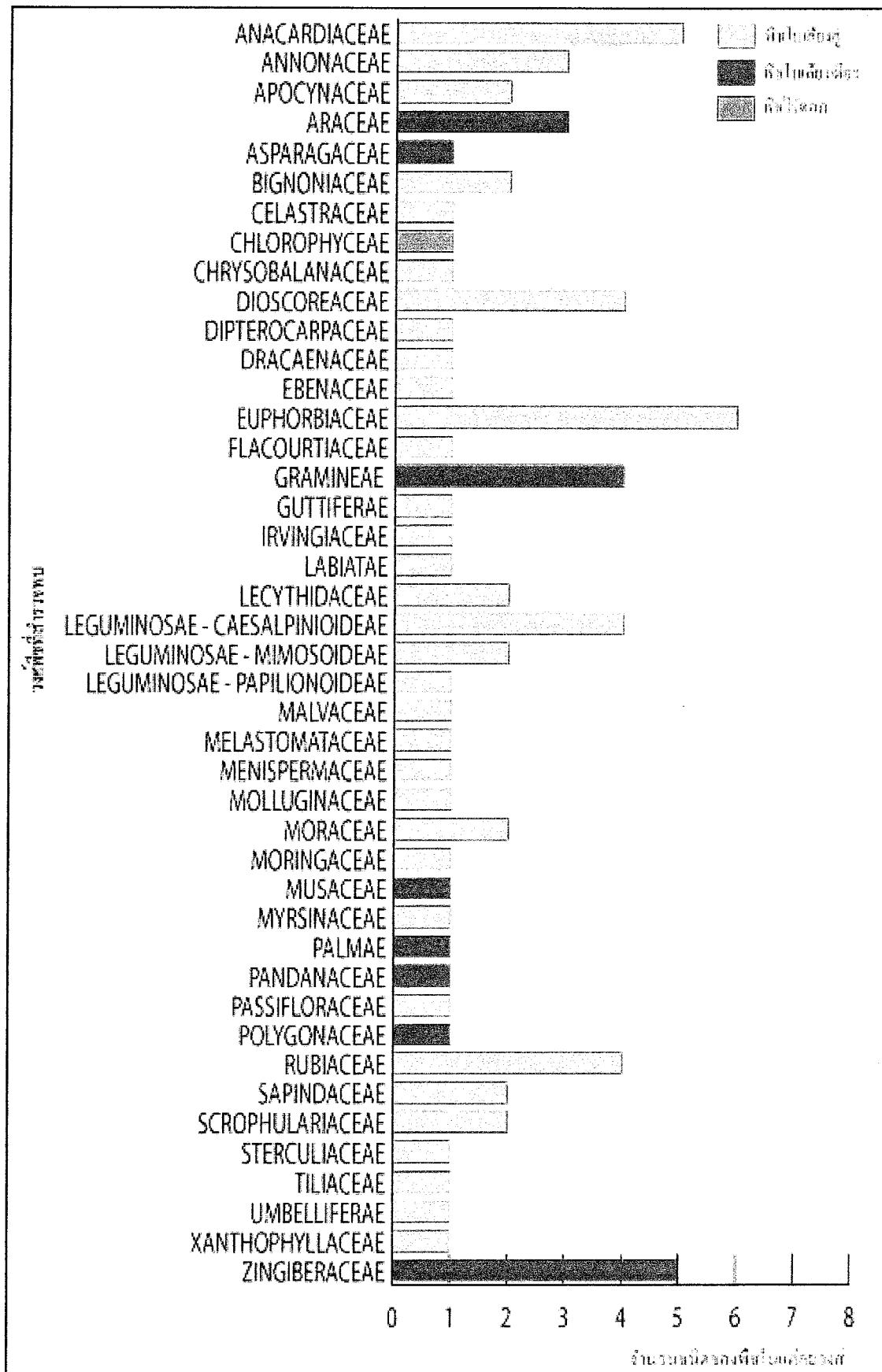
ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมือง (อีสาน)	ชื่อพื้นเมือง (บรี)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDAE	<i>Desmodium triflorum</i> (L.) DC.	หญ้าไก่ตัดหอย	ผักบินโภค	บัดແວນ	ใบอ่อน ยอดอ่อน	กินเป็นผักสด
MALVACEAE	<i>Hibiscus sabdariffa</i> L.	กระเช้าใบแฉะ	สีงพอด	ก็ต้าหากะ	ใบ	กินเป็นผักสด
MELASTOMATACEAE	<i>Memecylon edule</i> Roxb.	ผลองหนี้มือด	เหม็จดอล'	ก็ต้ารุ่มปราง	ผล	กินเป็นผักไม้
MENISPERMACAEAE	<i>Cissampelos pareira</i> L. var. <i>hirsuta</i> (Buch. ex DC.) Forman	กรุงเชมนา	เครื่องหมายชอนย	วัดกะເຍົງ	ใบ	ใช้ทำไข่นกในเป็นอาหาร
MOLLUGINACEAE	<i>Glinus oppositifolius</i> (L.) A. DC.	ผักขาวง	ผักค้างปู	บัดຕະເຫດ	ใบ	กินเป็นผักสด
MORACEAE	<i>Ficus callosa</i> Willd.	มะเดื่อกวาง	มะเดื่อ	ก็ตตະຫວາ	ผล	กินเป็นผักไม้
MORACEAE	<i>Ficus racemosa</i> L.	มะเดื่ออุฐมพร	มะเดื่อ	ก็ตตະຫວາ	ใบ	กินเป็นผักไม้
MORINGACEAE	<i>Moringa oleifera</i> Lam.	มะรุม	ผักอ้อม	ก็ตື້ສູນ	ยอดอ่อน	ประ韶อบอาหาร สะเท่า
MUSACEAE	<i>Musa acuminata</i> Colla	กลิ้วยบ้ำ	กลิ้วยบ้ำ	ก็ต้าปรีຍ	ผล	กินเป็นผักไม้
				กรวง		

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชไม้ประทุมอยาหารของถิ่นชาติพัฒบุรี (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อสามัญอังกฤษ	ชื่อพืชเมือง	ชื่อพืชเมือง	ชื่อทั่วไป	วิธีใช้
MYRSINACEAE	<i>Embelia grandifolia</i> Fletcher	เครือขมด	เครือขมด	วัดปูนอุด	ใบอ่อน	กินเป็นผักสด	
PALMAE	<i>Calamus</i> sp.	หวาน	หวาน	ก็อกไทร	ยอดอ่อน	ประดับบนอาหารประเพณี	แกง
PANDANACEAE	<i>Pandanus amaryllifolius</i> Roxb.	เตยหอย	เตยหอย	-	ใบ	ใช้ทำขันหม้อกึ่นหอย	
PASSIFLORACEAE	<i>Adenia viridiflora</i> Craib.	ผักสาล	ผักสาล	บัวกลาง	ใบอ่อน	กินเป็นผักสด	
POLYGONACEAE	<i>Polygonum odoratum</i> Lour.	ผักไผ	ผักแพร	บุดดะหลาย	ใบอ่อน	ปรุงรสอาหาร	
RUBIACEAE	<i>Hedyotis corymbiformis</i> Geddes	บีบีนตุน	บีบีนตุน	กัลกุจ โนบ	ใบ	กินเป็นผักสด	
RUBIACEAE	<i>Morinda elliptica</i> Ridl.	ยอดเดือน	ยอด	ก็อกซ่า	ผด	กินเป็นผลไม้	
RUBIACEAE	<i>Paederia pilifera</i> Hook f.	หญ้าตาดหนา	เครือตาดหนา	วัดสะ้นน้ำดี	ยอดอ่อน	กินเป็นผักสด	
RUBIACEAE	<i>Rothmannia witti</i> (Craib) Bremek.	หมากม้อ	หมากม้อ	กัลปะไหล่	ผด	กินเป็นผลไม้	
SAPINDACEAE	<i>Nephelium hypoleucum</i> Kurz	คอกแตง	แจง	ก็อกกรวย	ผด	กินเป็นผลไม้	
SAPINDACEAE	<i>Paranephelium xestophyllum</i> Miq.	ลิ่ำป่า	ลิ่ำป่า	ก็อกตาลีน	ผด	กินเป็นผลไม้	

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชในประเทศไทยทางเดินหายใจพืชบุรุษ (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน) (บร.)	ชื่อพืชเมือง	ชื่อพืชเมือง	ชื่อพืชเมือง	ชื่อพืชเมือง
SCROPHULARIACEAE	<i>Limnophila geoffrayi</i> Bonati	กลองลม	หัวไก่เปยง	ปีบคอกะเบง	ใบอ่อน	ใบอ่อน	ใบอ่อน
SCROPHULARIACEAE	<i>Scoparia dulcis</i> L.	กระดุม	หญ้าหวาน	กี้ฟานหวานเขียว	ยอดอ่อน	รังผึ้งครัวเรือน	รังผึ้งครัวเรือน
STERCULIACEAE	<i>Scaphium scaphigerum</i> (G.Don) Guib. & Planch.	พุทธคาป	หวานกาก	ก้ามละลีม	เม็ด	กินเป็นผักสาวก	กินเป็นผักสาวก
TILIACEAE	<i>Microcos tomentosa</i> Sm.	พัลพดา	คอมต้ม	ก้าดเสียบ	ผล	กินเป็นผลไม้	กินเป็นผลไม้
UMBELLIFERAE	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	บัวบก	ผักหนอก	ไม่มีร่องน้ำ	ใบ	กินเป็นผักสด	กินเป็นผักสด
XANTHOPHYLLACEAE	<i>Xanthophyllum lanceatum</i> (Miq.) J.J. Sm.	ขุนมแหง	แตง	ก้าบประกอบ	ใบอ่อน	กินเป็นผักสาวก	กินเป็นผักสาวก
ZINGIBERACEAE	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	จาป่า	จาป่า	ก้ากูรัง	ลำต้นโขลน	กินเป็นผักสาวก	กินเป็นผักสาวก
ZINGIBERACEAE	<i>Curcuma parviflora</i> Wall.	กระเจียวขาว	กระเจียวขาว	ก้าบญี่รีบราก	ลำต้น	กินเป็นผักสาวก	กินเป็นผักสาวก
ZINGIBERACEAE	<i>Curcuma sessilis</i> Gage	ขามเดด	กระเจียวแดง	ก้าบญี่รีบรากชา	ลำต้น	กินเป็นผักสาวก	กินเป็นผักสาวก
ZINGIBERACEAE	<i>Kaempferia rotunda</i> L.	ว่านหวานอน	ตูบหมู	ก้าตูบหมู	ยอดอ่อน	กินเป็นผลไม้	กินเป็นผลไม้
ZINGIBERACEAE	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	ขิง	จังแดง	ก้ากูรีบรอย	ใบอ่อน	กินเป็นผักสาวก	กินเป็นผักสาวก

ภาพที่ 4 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพืชไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

4.3.2 พืชสมุนไพร

รายงานนี้การใช้ประโยชน์จากพืชเป็นพืชสมุนไพร จำนวน 86 ชนิด 48 วงศ์ แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืชเป็นพืชไร่ดอก 2 ชนิด 2 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 8 ชนิด 6 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงคู่ 76 ชนิด 41 วงศ์ วงศ์พืชใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ วงศ์ Leguminosae-Caesalpinioideae และวงศ์ Rubiaceae

ส่วนของพืชที่นำมาเป็นสมุนไพร ได้แก่ ราก แก่น เปลือกตัน ใบ หัว หรือหั้งตัน พืชสมุนไพรที่นิยมนำมาใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่เป็นพรรณพืชที่มีสรรพคุณบำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย ลดไข้ เგ็บห้องอีดห้องเพื่อรักษาแพลสด และสมุนไพรสำหรับหญิงอยู่ไฟ วิธีการเตรียมที่พบบ่อยที่สุดคือ การต้ม ยกเว้น สมุนไพรบางชนิดที่ใช้ภายนอก จะนำส่วนของพืชมาใช้ในการรักษาโดยตรง แต่การรักษาด้วยสมุนไพรที่จะให้ผลดีและมีประสิทธิภาพ หมายเห็นบ้านจะมีกรรมวิธีที่เรียกว่า เข้ายา โดยนำพืชสมุนไพรหลายชนิดมาปูรุ่งแต่งตามตำรับยา

ตัวอย่างพืชสมุนไพรที่น่าสนใจ ได้แก่

สมุนไพรค้านความงามและดูแลร่างกาย เช่น เหลืองพิศมร (*Spathoglottis affinis* de Vriese) ใช้หัวต่ำพอกใบหน้าช่วยจัดสิวฝ้า ทำให้ใบหน้าขาว พล่องแก้มอัน (*Rhodamnia dumetorum* (DC.) Merr. & L.M. Perry) ใช้รากต้มน้ำดื่มช่วยลดน้ำหนัก ตั้งตั้ง (*Getonia floribunda* (Roxb.) Lam.) ตัดกิ่งสดเอาน้ำเลี้ยงจากต้นมาดื่มน้ำดื่มจะช่วยบรรเทาเสียงแห้งแห้ง

สมุนไพรถอนพิษ เช่น นางจุ่น (*Canjera rheedei* J.F. Gmel) ใช้รากฝนน้ำชาไว้ดื่มแก้พิษงู ตุนกาขาว (*Strychnos nux-vomica* L.) ใช้แก่นต้มน้ำดื่มแก้พิษสำแดง กลอย (*Dioscorea hispida* Dennst. var. *hispida*) ใช้หัวต้มน้ำดื่มแก้พิษสำแดง มะค่าแต็ต (*Sindora siamensis* Teijsm. ex Miq. var. *siamensis*) ใช้เมล็ดฝนน้ำดื่มถอนพิษแมงป่องและตะขาบ ปีกหิน (*Gardinia saxatilis* Geddes) ใช้รากฝนน้ำดื่มแก้เห็ดพิษ มะยม (*Phyllanthus acidus* (L.) Skeels) ใช้รากมะยมเพคผู้ผอมซึ่งไก่แห้ง นำไปปิ้งจนเป็นก้อนแข็ง ชงน้ำดื่มช่วยคงเหล้า

สมุนไพรรักษาโรคสัตว์เลี้ยง เช่น ต้มสันดาน (*Cissus hastata* Miq.) ใช้หัวต้มน้ำให้วัว ควาย กินช่วยถ่ายพยาธิ เขลง (*Dialium cochinchinense* Pierre) ใช้เปลือกต้นทุบแซ่น้ำให้วัว ควายกินรักษาโรคปากเปื่อยเท้าเปื่อย

รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทพืชสมุนไพรมีดังนี้ (ตารางที่ 2 และ ภาพที่ 5)

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่พบบ่อยในบริเวณกาญจนบุรี

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมือง (อีสาน)	ชื่อพื้นเมือง (บ้าน)	ตัวอักษรไทย	วิธีใช้
ACANTHACEAE	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	รำจี้ด	รำจี้ด	-	บีบี	ใช้เครื่องยา
AMARYLLIDACEAE	<i>Crinum asiaticum</i> L.	พัดเป็ด	ว่านชัน	ก็โคละจุด	บีบี	คนไฟประคบบูริงเรือ
ANACARDIACEAE	<i>Lannea coromandelica</i> (Houtt.) Merr.	ราก	กอกกัน	รากอกกัน	เปลือกตับ	ทำพอกแผลสดช่วย止痒
ANACARDIACEAE	<i>Spondias pinnata</i> Kurz	มะกลิ	มะกลิ	รากตาปูน	เมล็ด	ต้มน้ำดื่มน้ำเย็นพ่นหน้า
ANNONACEAE	<i>Melodorum fruticosum</i> Lour.	ลิ่อดวง	ลิ่อดวง	ก็โคลนตระหง	แก่น	เรชั่นต้มรักษาไข้
ANNONACEAE	<i>Polyalthia erecta</i> (Pierre) Finet & Gagnep.	หมาเนย	ต้อคงเดจ	รากโข่งโถง	แก่น	มาตราเรีย
CAPPARACEAE	<i>Capparis micracantha</i> DC.	ซังตี้	ชาขี้ฟู	รากลำไยยก	ราก แก่น	ต้มน้ำดื่มกำเพียงยา
CELASTRACEAE	<i>Bhesa robusta</i> (Roxb.) Ding Hou	กระโตกแคง	กระบกดาบ	ก็โคละภารยะเดาะ	แก่น	ต้มมาบนำอาบแก่ศีน
CELASTRACEAE	<i>Salacia chinensis</i> L.	กำแพงเจดูน	ตะไก	รากปิงตະวົງ	ราก	ต้มน้ำดื่มน้ำเย็นบำรุงร่างกาย
CELASTRACEAE	<i>Salacia verrucosa</i> Wight	ตากวาง	ตากวาง	รากปิงตະวົງ	แก่น	ต้มน้ำดื่มน้ำเย็นพ่นหน้า
COMBRETACEAE	<i>Getonia floribunda</i> (Roxb.) Lam.	ตังตัง	เงวงตุน	วัตสะลดอยลา	ลำต้น	ตัดกิ่งต้มน้ำแก่ศีบะแหะ

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชในป่าระเกหพ์ทุ่งน้ำพรบของถิ่นชาติพันธุ์บุรี (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมือง (อีสาน)	ชื่อพื้นเมือง (บบ.)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
COMBRETACEAE	<i>Terminalia glaucafolia</i> Craib	แม่น้ำ	ก้ารจะเนย	กะรีอกต้ม	แม่น้ำ เก็บเป็น กือ	
COMPOSITAE	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	หนานชาใหญ่	หนานชา	ก้าลจะบัว	ใบ	ทำสมกับน้ำชาไว้ทา สาระหมักบัวจังแค
COMPOSITAE	<i>Chromolaena odoratum</i> (L.) R.H. King & H. Rob.	สาบเสือ	ญี่ปุ่นชี้แจง	ก้าดเนมจะเบง, กือฟูน	ใบ	ทำพอกแพคตัดหามาเน่ลิด
CONNARACEAE	<i>Elliptanthus tomentosus</i> Kurz var. <i>tomentosus</i>	คำราลก	ราก	ก้ารกรก	ราก	ต้มน้ำดื่มน้ำยาเพิ่มน้ำนม
CONVOLVULACEAE	<i>Argyreia</i> sp.	เครือเขาแดง	เครือเขาแดง	วัลกอกจะนาบูง	ราก	แม่น้ำ เก็บเป็น กือ
CONVOLVULACEAE	<i>Cuscuta chinensis</i> Lam.	ผอยหอง	ผูหม	วัล หาม	ลำต้น	ทำกับน้ำสีจะหมู
CONVOLVULACEAE	<i>Ipomoea batatas</i> (L.) Lam.	มันเทศ	มันแก้ว	ก้าลสะพา	ใบ	ทำพอกผิวหนอน
CRUCIFERAE	<i>Brassica pekinensis</i> Rupr. var. <i>laxa</i> Tsen & Lee	ผักกาดขาว	ผักกาดขาว	-	เม็ด	ต้มน้ำดื่มน้ำบูบพยาธิรัวตัด
CUCURBITACEAE	<i>Trichosanthes cucumerina</i> L.	บัวบูบ	บัวบูบ	วัล โนงตั้ง	เม็ด	ทำน้ำผลครีมจะ นำให้
DILLENIACEAE	<i>Dillenia pentagyna</i> Roxb.	สำน้ำช้าง	เพ็ง	ก้ากประสงค์ว	ลำต้น	แม่น้ำ เก็บเป็น กืออีด
DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst. var. <i>hispida</i>	กลอย	ก้าลจะรูบง	ถ้าต้นไม้ตี	ต้มน้ำดื่มน้ำร้อนพิษ	ต้น อาหารผู้ติดภัยเดง

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชไม้ประทุมในร่องดินเผาติดพื้นผิวบด (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อพืช	ชื่อภาษาศาสตร์	ชื่อภาษาไทย	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บ้าน)	ถิ่นที่พบ	วิธีใช้
EBENACEAE	<i>Diospyros ferrea</i> (Willd.) Bakh. var. <i>ferrea</i>	ลำปิด	คำงจัง	ก้อกนีบงตะล่วง	แก่น	ต้มน้ำเพื่อการซักฟัน	
EUPHORBIACEAE	<i>Aporosa villosa</i> (Wall. ex Lindl.) Baill.	โโคต	เหงือกดใจ	กั๊กจัด	เปลือก	นำมาต้มดูด	
EUPHORBIACEAE	<i>Croton crassifolius</i> Geiseler	พังค์	พังค์	ก้าดังกี	ราก	ต้มน้ำเดื่มแม่เป็นท้อง	
EUPHORBIACEAE	<i>Jatropha gossypifolia</i> L.	ตัญแตง	ยาเดง	-	ถิ่นที่น	นำยารักษาโรคหนอนใน	โรคพิษแมลง
EUPHORBIACEAE	<i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Skeels	มะขาม	มะขามแพะ	ก้าดกั้กหมายหาด	ราก	ผงสมุนไก่เก็บนำมาบด	ศีรษะวงจราศต้มน้ำดื่มน้ำรำ
EUPHORBIACEAE	<i>Suregada multiflorum</i> (A. Juss.) Baill.	บันหอกพญาบาท	ฤกไส	ก้าดดูก	แก่น	ต้มน้ำเพื่อรักษาตัวคน	กดเหล้า
FLACOURTIACEAE	<i>Hydnocarpus anthelminthicus</i> Pierre ex Laness.	กระเบาใหญ่	กระเบา	ก้ากหมาย	เม็ดด	รักษาโรคเรื้อรัง	
GNETACEAE	<i>Gnetum</i> sp.	มะเมื่อย	เครื่องมวย	วัสดุรอด	แก่น	ต้มน้ำดื่มน้ำรับประทาน	
GRAMINEAE	<i>Cymbopogon citratus</i> Stapf	ตະไคร	ตະไครหอม	ก้าดตะแฉล	ราก	นำมาต้มน้ำยาลดไข้	

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่มีความสูงไม่รองกับคุณชาติพันธุ์ญี่ปุ่น (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (ญี่ปุ่น)	ถิ่นที่อยู่	ราก
GRAMINEAE	<i>Saccharum officinarum</i> L.	ข้าว	ข้าวสาลี่	กัตตูตา	แม่น้ำ	ผู้คนมากอาศัย
IRVINGIACEAE	<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A.W. Benn.	กรวยบก	บก	กัตระกา	แม่น้ำ	ต้มน้ำดื่มหรือชา
LABIATAE	<i>Ocimum americanum</i> L.	แมงลัก	อิตุ	-	ราก	ผู้คนนำมายาหรือ
LABIATAE	<i>Premna herbacea</i> Roxb.	ยาเบี้ยน	หัวศรีษะ	กัตระเสปอ	ลำต้นใต้ดิน	ใช้เครื่องยา
LABIATAE	<i>Vitex pinnata</i> L.	ตินนก	ตินนก	กัตตามอล	ราก	ต้มน้ำดื่มน้ำยาบ่มราก
LAURACEAE	<i>Cassytha filiformis</i> L.	ตึงงวงพะรະ	เครื่องเบาคำ	วัตตะแบ	ราก ลำต้น	ใช้สารเคมียา
LEEACEAE	<i>Leea indica</i> (Burm.f.) Merr.	กงตังไน	ต่างไก	บูนซุกุนด	ลำต้น	ใช้ยาบำบัด
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Caesalpinia digyna</i> Rottler	กำจาย	กระชา	วัตป่าอมบัว	เม็ด	ใช้เป็นยาแก้
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Cassia fistula</i> L.	ราชพฤกษ์	ถุง	กัตเดนคุน	ลำต้น	ผู้คนมากน้อย

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชใน "มีกระดูกพืชต่ำน้ำ" หรือง่ายต่อการตัดพืชในราก (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บุรี)	ถ่วงน้ำหนัก	ราก
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Dialium cochinchinense</i> Pierre	เชิง	เชิง	กั้กตัน	เปลือกตัน	ต้นสำหรับชาวบ้านรากยา โรคคามเห็บปีก
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Erythrophleum succinifolium</i> Gagnep.	ชาต	พังชชาต	ก้ากพังชชาต	ราก ใบ	ต้มน้ำดื่มน้ำแก้ปวด ประจำเดือน
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Senna siamea</i> (Lam.) Irwin & Barneby	บุหศักดิ์	บุหศักดิ์	ใบเขียวอ่อนดู	ใบ ยอด อ่อน	ต้มน้ำดื่มน้ำรักษาระบ癣
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Sindora siamensis</i> Teijsm. & Miq.	มะคำเผือก	มะคำเผือก	กั้กกะต้า ตะเป็นเตียง	เม็ด	ผ่านน้ำดื่มน้ำพิษแมลงป่อง ตะขบpane แต่เหตุผลพิษ
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Tamarindus indica</i> L.	มะขาม	มะขาม	กั้กต้า	แก่น	ต้มน้ำดื่มน้ำหัวใจบุบบุบ ไฟ
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Acacia catechu</i> (L.f.) Willd.	ตีตี้เต็ปด	ตีตี้เต็ปด	กั้กกะเต็ปด	ใบ	ตีบวบpara กามรากวัวด
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Xyilia xylocarpa</i> (Roxb.) Taub. var. <i>xylocarpa</i>			ก้ากประสา	แก่น	ต้มน้ำดื่มน้ำรักษา โรค mataรีบ
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDAE	<i>Callerya atropurpurea</i> (Wall) A.M. Schot	กาเรซ	พุพู	กั้กบันบูจ	เปลือกตัน	พอกแกเหล็กดัด นำเหลือง เสียบ

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชชนิดประมงที่มนต์เขามหาติพยัพรุ (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (นราฯ)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Dalbergia cochinchinensis</i> Pierre	พะยูง	กะบง	ก้าร์นเบง	เปลือก	ต้มนำเครื่องแกงโรยจีบน
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	ประดู่	๑	ก้าลตอย	เปลือก	ไฟฟอกและดัดกรากวายที่รากน้ำหนอน
LOGANIACEAE	<i>Fagraea fragrans</i> Roxb.	กันเกรา	มันปลา	ก้าตตะบาน	เปลือก	ต้มนำเด็นหัวปลีริษอาหารรักษาเด็กๆ
LYTHRACEAE	<i>Lagerstroemia macrocarpa</i> Wall.	อินทนิลปาก	กระเดา	ก้ากระเดา	เปลือก	ต้มนำใบสำหรับหุงต้มอย่างไฟ
MALVACEAE	<i>Decaschistia parvijflora</i> Kurz	ทองพุดตุ	หัวไก่อก	" เมืองชุมนุด	ลำต้น ราก	ตำกับน้ำเนื้อไก่雷公藥水 ขี้ดอยคำบูลังศุร แก้อาการเจ็บไข้ป่วย แก้ไข้
MELASTOMATAEAE	<i>Memecylon edule</i> Roxb.	พดลองห่มดูด	เหม็อดে'	ก้ารุนปูร่วง	ราก ใบ	ผ่นนำอ่อนแม่เก็บปูร่วง ใบ
MELIACEAE	<i>Azadirachta indica</i> A. Juss. var. <i>siamensis</i> Valeton	สะเดา	หรีด	-	เปลือกต้น	ตำพอกศรีษะลดไข้ สามารถแทน เชี่ยวชาญแก้ท้องอืดเพื่อ

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชในระบบทั่วไปของชุมชนไม้ร่วงในป่าดิบเขตร้อน (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (ไทย)	ลักษณะ	วิธีใช้
MENISPERMACEAE	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	เกาบ่านาง	ยานาง	วัดพระเสียว	ใบ	ทำฟาร์มสำหรับเชื้อเพลิง ผอมคลอก
MORACEAE	<i>Antiaris toxicaria</i> Lesc.	น่อง	น่อง	กัลจิ	ถั่วหิน	ยางมีพิษรุนแรงใช้ผลิตเจ้าซาก
MORACEAE	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb.	มะหาด	หาด	กัลจารอย	เย็น	ผึ้นนำรากมาขูดหัวต้นกินราก พยาธิ
MORACEAE	<i>Diospyros mollis</i> Griff.	มะเกร็บ	มะเกร็บ	รากทับชัย	ผล	กินรากเปรี้ยว
MYRTACEAE	<i>Rhodamnia dumetorum</i> (DC.) Merr. & L.M. Perry	ผลองแหกเมือง	ก้านตัวยาวสีเทา	ก็ลากในเดง	ราก	ต้มนำต้มซึ่งรากดคนหนังก
OLACACEAE	<i>Olar psittacorum</i> (Willd.) Vahl	นำใจไทร	อีก ดาว	กัลตีตีตะ	ราก ลำต้น	ผึ้นนำต้มแก้อาหารผิด สำแดง
OPILIACEAE	<i>Cansjera rheedei</i> J.F. Gmel.	นางบุ่ม	พญาฯ	วัดเสียดตะเข้า	ราก	ผุงกับน้ำซาวบำรุงผิว
ORCHIDACEAE	<i>Spathoglottis affinis</i> de Vries	เหตีดองพิศมร	ตูติน	กัลต้องหัวด	ถั่วหิน	ทำฟาร์มพอกหัวรักษาศีริ มา อาหารผิดสำแดง
PASSIFLORACEAE	<i>Adenia viridiflora</i> Craib	ผักถาย	ผักอ่อน	บู่ค_PARSE_	ถั่วหิน	ใช้ยารักษาโรคติดต่อ

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจพืชสมุนไพร (ต่อ)

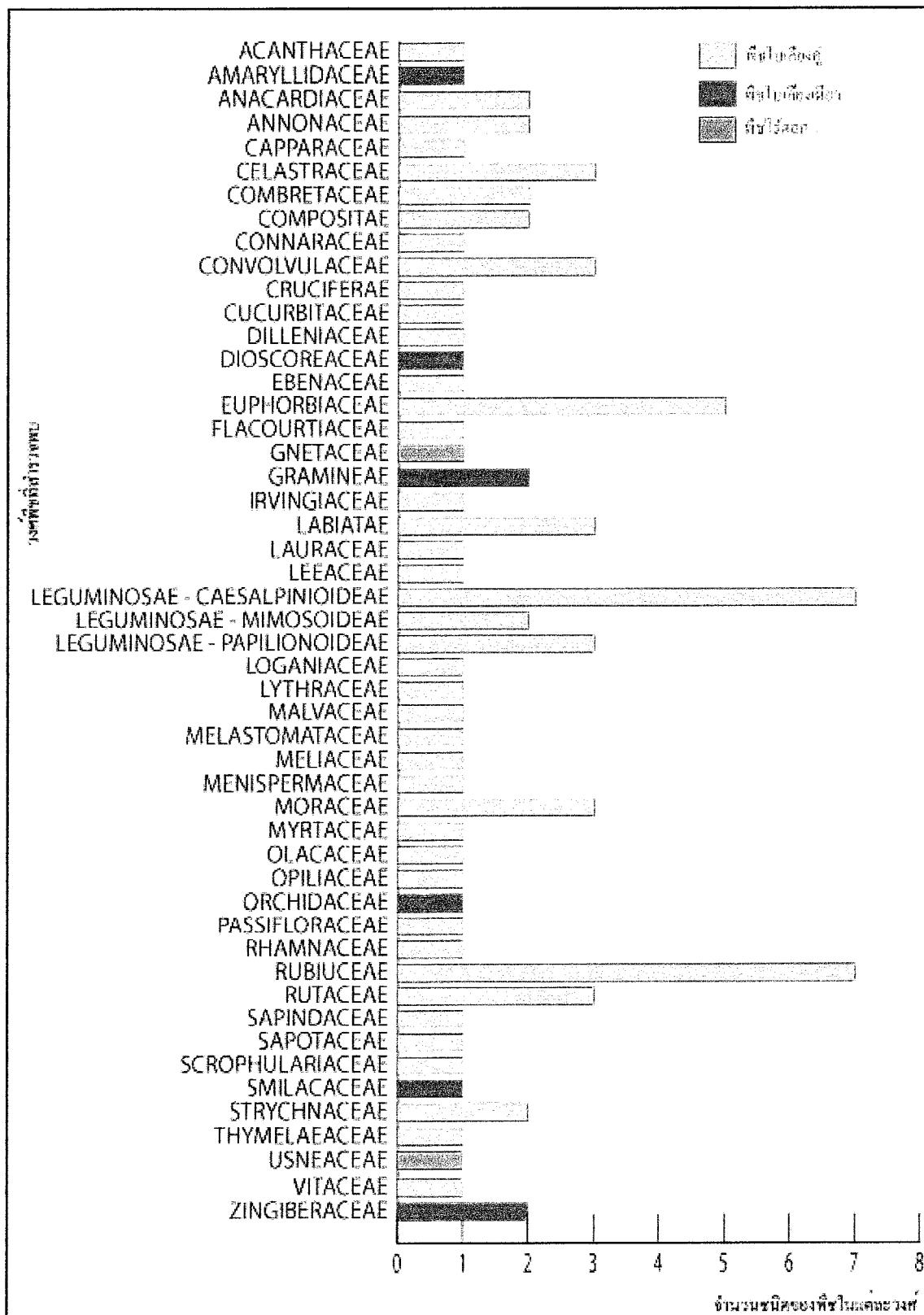
ชื่อวงศ์	ชื่อพืชยาศาสตร์	ชื่อสมญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บูกู)	ลักษณะ
RHAMNACEAE	<i>Ziziphus cambodiana</i> Pierre	ตะครอจ	หนานคอหอย	แก่น	ต้นนำดัดแปลงไว้คาดเอว
RUBIACEAE	<i>Catunaregam tomentosa</i> (Blume ex DC.) Tirveng.	มะเด็ค	หนามแท่ง	ผล	ลำบากนำไปทำผ้า สรงผู
RUBIACEAE	<i>Haldina cordifolia</i> (Roxb.) Ridsdale	ขาว	รักษา	แก่น	ต้นนำดัดแปลงไว้คาดเอว
RUBIACEAE	<i>Hedyotis corymbiformis</i> Geddes	มนต์ดัน	มนต์ดัน	แก่น	ต้นนำดัดแปลงไว้ขยับผ่อนแน่น
RUBIACEAE	<i>Hydnophytum formicarum</i> Jack	หัวรือยะ	อุดูนบูมเปา	ราก	ผ่อนนำดัดแปลงไว้พิษตัวบาน
RUBIACEAE	<i>Morinda pandurifolia</i> Kuntze var. <i>oblonga</i> Craib	บอนนา	กีตอกะเขียวคล	แก่น	ต้นนำดัดแปลงไว้ขูดอาทาร
RUBIACEAE	<i>Nauclea orientalis</i> (L.) L.	ก้านหัดอง	ก้านเหต่อง	ใบยอด อ่อน	ต้นนำดัดแปลงไว้หอยอัด
RUBIACEAE	<i>Gardenia saxatilis</i> Geddes	ปุ่ดหิน	พุชพา	แก่น	ผ่อนนำดัดแปลงไว้เช็ดพิษ
RUTACEAE	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Correa ex Roxb.	มะตูม	กีตตูม	แก่น	ผ่อนเม็ดดูบลาไหลดอม
RUTACEAE	<i>Citrus hystrix</i> DC.	มะกรูด	-	ใบ	รากยาโรคฟัน
					ลำบากนำไปใช้สาหรับผู้คน

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่มีประโยชน์ด้านยาตัวพิมพ์คร่าว (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บุรี)	ถ่านหิน	วิธีใช้
RUTACEAE	<i>Clausena harmandiana</i> (Pierre) Pierre ex Guillaumin	ต่องพัด	ต่องพัด	กัดมะจัง	ถ่านหิน	ต้มน้ำดื่มแก้ท้องอืด ห้องเพ้อ
SAPINDACEAE	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	มะขาวด	หวดบ่า	กัดจิงจอง	ราก	นำต้มเยื่อมาหางวัด สำแดง
SAPOTACEAE	<i>Madhuca thorelli</i> (Dubard) H.J. Lam	เตือยไก่	ตะบงคู่	กัดรัตน์ตีบะ	ถ่านหิน	ต้มน้ำอาบนาส้าหรูปะห្មុង อบุ๋ฟ
SCROPHULARIACEAE	<i>Scoparia dulcis</i> L.	กรดนา	หญูหวาน	กิดหวานกลับ	ถ่านหิน	ต้มพอเพียง
SMILACACEAE	<i>Smilax</i> sp.	เสือง	ยาหัว	กัดไต	ราก	ต้มน้ำดื่มรักษาอาการเรื้อรัง อโศก
STRYCHNACEAE	<i>Strychnos nux-vomica</i> A.W. Hill	ตุนกาก	ตุนกาก	กัดตุนกาก	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้อาหารผิด สำแดง
STRYCHNACEAE	<i>Strychnos nux-vomica</i> L.	แสลงใจ	ตุนกาก	กัดตุนกาก	กระน	ต้มน้ำดื่มบรรเทา
THYMELAEACEAE	<i>Enkleia siamensis</i> (Kurz) Nevling	ปอต้าให้	ปอต้อไห	กัดต้มนม	ราก	โภคภាពหวาน ต้มน้ำดื่มเป็นยากระบายน้ำ

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชไม้ระเกหงส์ที่อยู่ในไฟแรงของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ (๗๘)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บอร์)	ถ่วงน้ำหนัก	ราก
USNACEAE	<i>Usnea siamensis</i> Vain.	ผอบดม	ผอบดม	วัสดุโดยคน	กำต้น	ผ่อนน้ำดื่มและก่ออาการแพ้ทาง
VITACEAE	<i>Cissus hastata</i> Miq.	ตีนตุนคาน	เครื่องยอดแยก	วัสดุตัดตาน	กำต้นไปใต้ ต้น	ต้มนำไปหัววัววายกินบำรุง
ZINGIBERACEAE	<i>Curcuma longa</i> L.	ขมิ้นชัน	ขมิ้น	กระรอกเมฆ	เจริญ	เผาไว้รักษาผดสั่นคลอน
ZINGIBERACEAE	<i>Raemferia rotunda</i> L.	ว่านหางจระเข้	ตูบหางจระเข้	กระดูกหงูบ	กำต้น	ใช้ยาเย็น

ภาพที่ 5 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพืชไม่ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชสมุนไพรของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

4.3.3 พืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้

ชาวบูรนีการใช้ประโยชน์จากพืชเป็นพืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้จำนวน 35 ชนิด 19 วงศ์ แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืชออกเป็น พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 8 ชนิด 3 วงศ์และพืชใบเลี้ยงคู่ 27 ชนิด 16 วงศ์ วงศ์พืชใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ วงศ์ Dipterocarpaceae

ชาวบูรนีใช้ไม้ไผ่ และไม้เนื้ออ่อนมาสร้างบ้านเรือน หลังคามุงด้วยหญ้าคา (*Imperata cylindrica* (L.) P. Beauv.) หรือใบตองจากต้นยางเหียง (*Dipterocarpus obtusifolius* Teijsm ex Miq.) และยางกราด (*D. intricatus* Dyer) ขอบบ้านใช้ไม้หมาก (*Areca catechu* L.) เนื่องจากมีน้ำหนักเบา มีความเหนียวทนทานและป้องกันปลวก เริ่มนิการใช้ไม้เนื้อแข็งบ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นพืช ในวงศ์ไม้มงา (*Dipterocarpaceae*) และหลังคามุงด้วยสังกะสี

ส่วนเครื่องใช้ต่างๆ ในครัวเรือนและเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมและล่าสัตว์ที่นำมาจากพืชมีหลายประเภท เช่น

เครื่องใช้ในครัวเรือน ได้แก่ หวด กระติบ กระดึง กระเดื่อง กระเชอ กระตอน กระบวย เสื่อ กระบุง ตะกร้า ไม้คาน สาก ครก ช้อน ทรพี กะเบียง (ภาชนะคล้ายกับถ้วยไม้ใช้เป็นสำรับ) กะยัง (อุปกรณ์สะพายหลังสำหรับใส่สูญน้อย) ตะกอ (อุปกรณ์แยกเส้นด้ายห่อผ้า) และเสื่อซึ่งเป็นของใช้จำเป็นสำหรับทุกครัวเรือนนำมาจากพืชได้หลายประเภท เช่น กอก เตย และไผ่เอียะ

อุปกรณ์จับสัตว์น้ำ ได้แก่ ไข่ สวิง ข้อง คันเบ็ด

อุปกรณ์จับสัตว์ป่า ได้แก่ ขวาก ธนู หน้าเก้ง (ใช้ยิงสัตว์) ไม้คิด (ใช้ดักสัตว์) ข้าว (ใช้ดักสัตว์)

รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทพืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้มีดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6)

ตารางที่ 3 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่ทำให้อาชญากรรมและเครื่องใช้ของคนรุ่นใหม่ที่พบบ่อย

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชแม่อโลง (บรี)	ตัวหนังสือ	วิธีใช้
ANACARDIACEAE	<i>Buchanania lanzan</i> Spreng.	มะม่วงห้ามเมือง วัน	มะม่วงห้ามเมือง วัน	ก็ตประภ	สำอาง	ใช้สร้างป้าย
ANNONACEAE	<i>Cananga latifolia</i> (Hook. f. & Thomson) Finet & Gagnep.	สะแกเสง	โคโนเนตซ	ก็ลเดแกเนเสง	สำอาง	ทำฟันให้ความร้อนตู้
ANNONACEAE	<i>Xylopia violana</i> Pierre	กลิ้วชนชัย	สะทาง	ก็ดละชาบ	สำอาง	ทำอาชูบบังตัว
CAPPARACEAE	<i>Crataeva adansoni</i> DC. subsp. <i>odorata</i> Jacobs	กรุบมา ก	กุ่ม	ก็ตระกาย	สำอาง	ทำฟันให้ความร้อนตู้
CORNACEAE	<i>Nyssa javanica</i> (Blume) Wangerin	คางคก	เครื่องคาก	วัดกระหลุด	สำอาง	ทำเชือก
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus intricatus</i> Dyer	ยางกราด	สะแบง	ก็ตตะแบง	ใบ	มงหลังค่า
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus obtusifolius</i> Teijsm ex Miq.	ยางเหี้ยง	ຫ្យາດ	ก็ตตะರบ	ใบ	มงหลังค่า
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus tuberculatus</i> Roxb.	พดวัง	ຖຸ	ก็ດອຮັງ	ใบ	มงหลังค่า
DIPTEROCARPACEAE	<i>Hopea odorata</i> Roxb.	ตะเตียงหลัง	แคนหิน	ก็ตระແลด	สำอาง	ใช้สร้างป้าย
DIPTEROCARPACEAE	<i>Shorea siamensis</i> Miq.	รัง	ຫົງ	ก็ตระ	สำอาง	ใช้สร้างป้าย
EUPHORBIACEAE	<i>Aporosa villosa</i> (Wall. ex Lindl.) Baill.	โสด	ເໜືອດ ໂດດ	ປະສິດ	ປະຄອດ	ใช้ทำศีรษะ

ตารางที่ ๓ รายชื่อพืชในประเภทไม้ประดับพืชใช้ทำท่อถ่ายและเครื่องใช้ของครุภัติพื้นบ้าน (ต่อ)

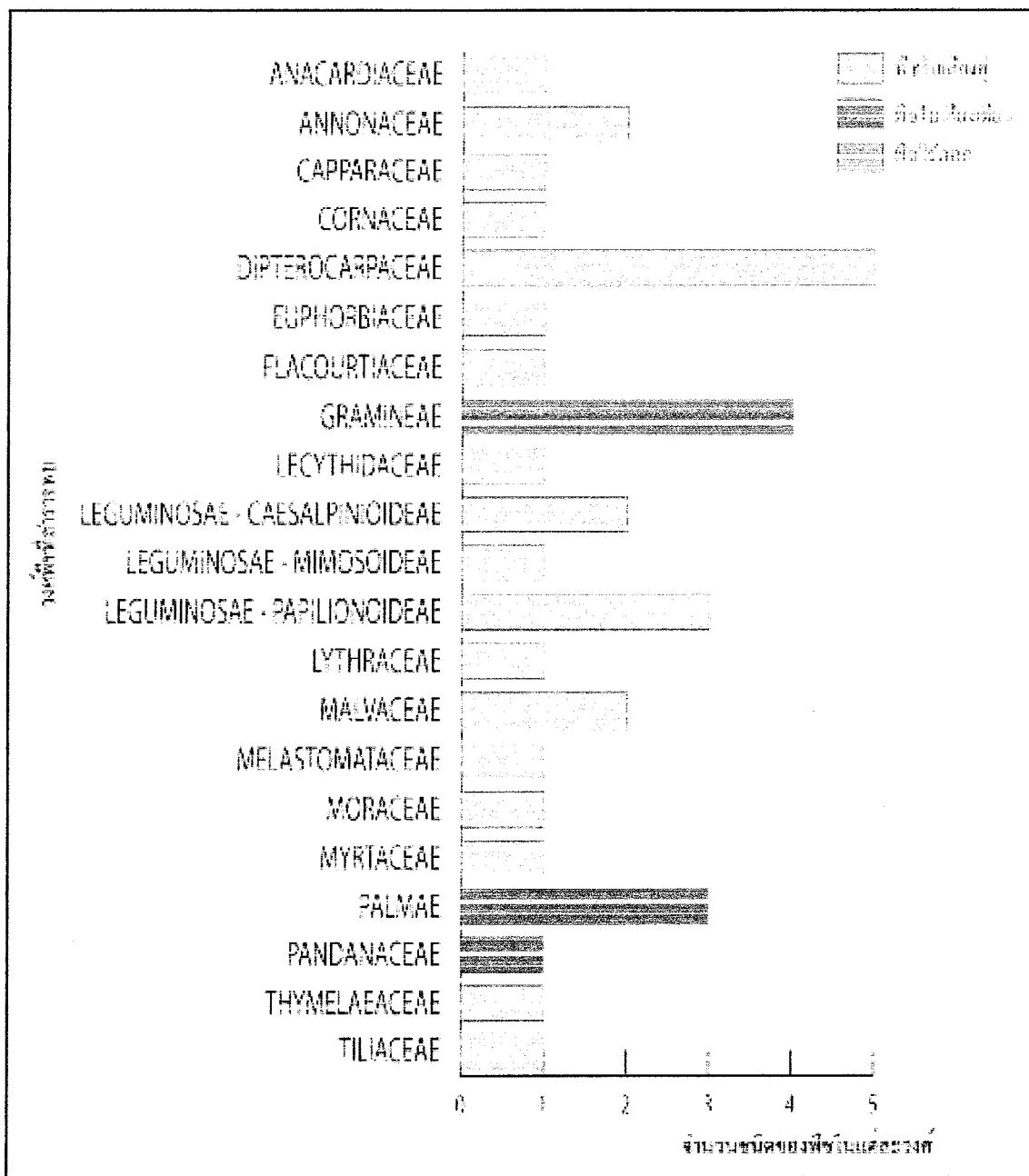
ชื่อวงศ์	ชื่อพืชภาษาไทย	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บวบ)	ลักษณะพืช	ลักษณะ
FLACOURTIACEAE	<i>Homalium tomentosum</i> (Vent.) Benth.	ญาวง	แหนวง	กัลเคนนา	ลำต้น	ใช้สร้างเป็นกำแพง
GRAMINEAE	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	ไผ่ป่า	ไผ่ป่า	กัลระกา	ลำต้น	ทำขอบเครื่องจักสาน
GRAMINEAE	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) P. Beauv.	หญ้าคาด	หญ้าคาด	กัลปลัง	ใบ	มุงหลังคา
GRAMINEAE	<i>Schizostachyum blumei</i> Nees	ເສີບຂະ	ໄຟເຊີຍ	กัลະເລີ	ลำต้น	ทำผ้าติดໜີ້ພາຫຼັກສານ
GRAMINEAE	<i>Vietnamosasa pusilla</i> (Chevalier & A.Camus) Nguyen	ເຟກ	ເຟກ	กັດແຈດ	ลำต้น	ทำอาชົ້າປັບຕົວ
LECYTHIDACEAE	<i>Careya arborea</i> Roxb.	กระโตน	กระໂຕນ	กັດອົດຕານ	ແກ່ມ	ใช້ຍ້ອມແຫວວນໃຫ້ສື່ຕໍາ
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Dialium cochinchinense</i> Pierre	ເງັດງ	ເງັດງ	ກັດຕິນ	ເປົ້ອຕິດນ	ຢືນສີ່ອາວນ
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Peltophorum dasyrachis</i> (Miq.) Kurz	อะระง	อะระง	ກັດເລີ	ແກ່ມ	ใช້ຍ້ອມແຫວວນໃຫ້ສື່ຕໍາ
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Xylia xylocarpa</i> (Roxb.) Taub. var. <i>xylocarpa</i>	ເມັງ	ເມັງ	ກັດປະລານ	ແກ່ມ	ใช້ສັງເກົາ
LEGUMINOSAE - PAPILLIONODIEAE	<i>Indigofera</i> sp.	ຄຽນ	ຄຽນ	ກັດຕະຕົ່ນ	ຜົດ ຄຳຕົ່ນ	ໃຫ້ຍ້ອນຜ້າໃຫ້ສື່ຕໍາ

ตารางที่ 3 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่อยู่อาศัยแต่เครื่องใช้ของคุณชายพืชบูรุ (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บรา.)	ลักษณะ	ราก
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Dalbergia cochinchinensis</i> Pierre	พะยูง	กะยะง	กัลรัตนบวง	ลำต้น	ไช้ตราช้างป่า
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Dalbergia oliveri</i> Gamble	ชิงชัน	ชิงชัน	กัลปะดง	ลำต้น	ไช้ตราช้างป่า
LYTHRACEAE	<i>Lagerstroemia floribunda</i> Jack	ช่องเปรนา	เปรข	กัลครีบ	ลำต้น	ไช้ตราช้างป่า
MALVACEAE	<i>Gossypium hirsutum</i> L.	ฝ้าย	ฝ้าย	กัลบุปาย	เมล็ด	หอยเสือ
MALVACEAE	<i>Sida acuta</i> Burn.f.	หญ้าบุดใบยาว	หญ้าไม้ยาว	กัลปูรูง	ใบ	หัวไม้กรวด
MELASTOMATACEAE	<i>Memecylon edule</i> Roxb.	ผลอองเหนมือด	หมื่นดอย	กัลปูรูม	ลำต้น	ทำตามขอบและเสียง
MORACEAE	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam.	บานุป	หนักมี	กัลปะโน	แก่น	ไช้ข้อมผ้าให้สีเหลือง
MYRTACEAE	<i>Syzygium gratum</i> (Wight) S.N. Mitra var. <i>gratum</i>	เต็มดอน	ผักเม็ก	บัดทะแมก	เปลือกต้น	ทุบในน้ำแล้วเอามาให้คงทน
PALMAE	<i>Areca catechu</i> L.	หมาย	หมาย	-	ลำต้น	ทำข้อมผถิตรักษาไว้
PALMAE	<i>Borassus flabellifer</i> L.	ตาด	ตาด	-	แก่น	ไช้ทำเรือ
PALMAE	<i>Calamus</i> sp.	หวาน	หวาน	กัลกะไร	ลำต้น	ทำผักตักษ์หรือจักสถาน
PANDANACEAE	<i>Pandanus</i> sp.	เตยก	เตยก	กัลรัตนะ	ใบ	หอยเสือ

ตารางที่ 3 รายชื่อพืชในป่าระเกดพืชใช้ทำท่ออย่างเดียวเครื่องใช้ของกุழหาติพนธุ์บูร (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บรรจุ)	ลักษณะ	วิธีปฏิบัติ
THYMELAEACEAE	<i>Enkleia siamensis</i> (Kurz) Nevling	ยอด้าห์	ยอดองุ่น อะเบียน	ก้านจะมีหนาม อะเบียน	ลำต้น	ทำตู้อก
TILIACEAE	<i>Microcos tomentosa</i> Sm.	พังค์พอก	คอมไชม	กัลเดีย	ลำต้น	ทำอาฐังค์ตัว

ภาพที่ 6 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

4.3.4 พืชใช้ประโยชน์อื่นๆ

นอกเหนือจากพรรณไม้ที่นำมาใช้ประโยชน์ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีพืชอีกหลายชนิดสามารถใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ได้แก่ พืชที่ใช้ตามความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมและศาสนา พืชมีพิษอันตราย พืชใช้ทำเครื่องครัว พืชใช้ในการละเล่น เป็นต้น พืชเหล่านี้จัดไว้ในกลุ่มพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ ซึ่งชาวบูรرمีการใช้ประโยชน์จากพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ จำนวน 22 ชนิด 11 วงศ์ แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืชออกเป็น พืชใบเดียงเดียว 4 ชนิด 3 วงศ์ และพืชใบเดียงคู่ 18 ชนิด 8 วงศ์ วงศ์พืชใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ วงศ์ Dipterocarpaceae

หัวข้อการใช้ประโยชน์จากพืชด้านอื่นๆ ได้แก่

พืชใช้ตามความเชื่อ เช่น น่อง (*Antiaris toxicaria* Lesch.) ให้น้ำยาลงมีพิษรุนแรงนำมาใช้อบหัวลูกศรเพื่อล่าสัตว์ป่า ปักจุบันพื้นที่ป่าบริเวณหมู่บ้านทำลังและบ้านเวนบึกไม่สามารถหาดินน่องได้ หากจำเป็นต้องใช้ชาวบ้านจะขามแม่น้ำโง่ไปหาอย่างน่องยังฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชาวบูรرمีพิธีกรรมในการเก็บยางน่องที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ กล่าวคือในการออกไปแต่ละครั้งต้องมีผู้ติดตามไปด้วยอย่างน้อย 2-3 คน เมื่อพบต้นน่องหัวหน้าทีมจะลงมือพันไปที่ต้น ผู้ติดตามจะแสดงอาการเจ็บปวด ต่างเสียงร้องทุรนทุรายคล้ายเสียงสัตว์ป่าลูกพินด้วยของมีคุณ ต่อมากหัวหน้าทีมจะใช้มีดพันไปที่ต้นซ้ำอีกสองถึงสามครั้ง ผู้ติดตามจะต้องโอดกระโจนออกไปทุกทิศทางเพื่อแสดงถึงความรุนแรงของพิษยางน่อง จากนั้นจึงลงมือเก็บน้ำยา นำยาลงจะนำมาทำเป็นก้อนกลมพิงลมให้แห้งแต่ไม่ผึ้ง凸 เก็บไว้ในกระบอกไม้ไผ่หรือภาชนะที่ปิดมิดชิด เมื่อต้องการใช้จะแบ่งออกมาเพียงบางส่วนผสมน้ำลาย ผนึกติดหัวลูกศรของธนูก่อนนำไปยิงสัตว์ เป็นที่น่าสังเกตว่ายางน่องมีอนามาಡะน้ำลายที่ลิ้นจะไม่เป็นอันตราย แต่ถ้าลูกหรือสัมผัสบาดแผลพิษของน้ำยาจะรุนแรงมากถึงตายได้

พืชใช้ทำเครื่องครัวและการละเล่น เช่น ไผ่เอียะ (*Schizostachyus blumei* Nees) ใช้ลำต้นทำแคน (เครื่องครัวประเภทเป่าชนิดหนึ่ง) แม้ว่าชาวบูรจะไม่มีความชำนาญในการทำเครื่องครัวทุกประเภทก็ตาม แต่ไม่ไผ่เอียะของหมู่บ้านจะมีผู้มาสั่งซื้อไปทำเครื่องครัว แคนที่ทำจากไผ่เอียะจะให้เสียงดนตรีที่มีความไพเราะมาก

รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ มีดังนี้ (ตารางที่ 4 และภาพที่ 7)

ตารางที่ 4 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่ใช้ประโยชน์ทางการค้าพิพันธุ์บูรณา

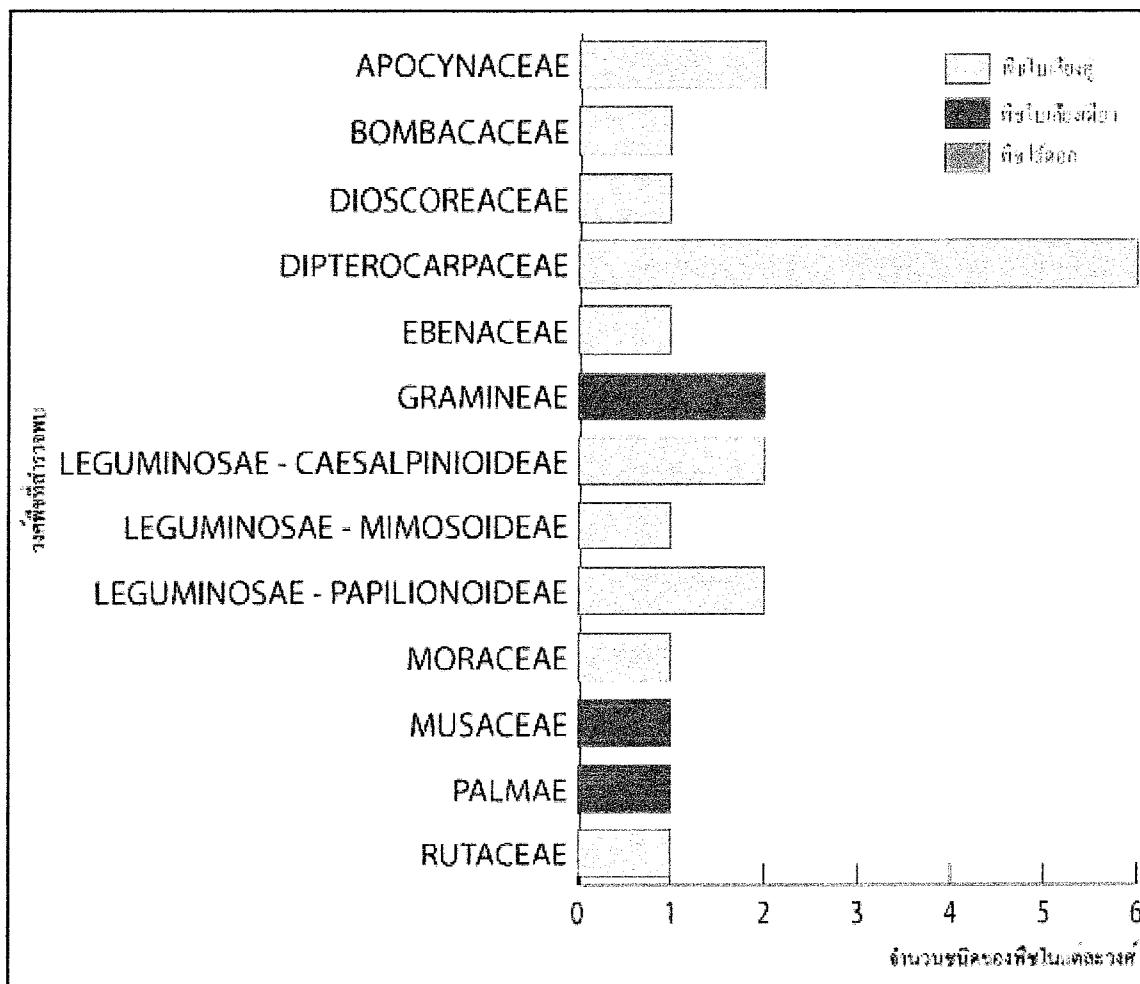
ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพม่า	ชื่อพนวยอง	ตัวหนังสือ	วิธีการใช้
		(อ้าน)	(ปร.)			
APOCYNACEAE	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	ฟูดูด	ตั่งตูน	กั๊กตั่งตูน	เปลือกต้น	ใช้ทำธูปได้จนหมด
APOCYNACEAE	<i>Willughbeia edulis</i> Roxb.	บุบ	หมากยา	วัลกี	สำลี่ย	บางไม้ใช้กับข้าวแมลง
BOMBACACEAE	<i>Bombax anceps</i> Pierre var. <i>anceps</i>	ริบบ์ผลกหา	จิว	กั๊กกำกันเตี๊ยะ	เม็ดดัด	ใบและเม็ด
DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst. var. <i>hispida</i>	กลอย	กลอย	กั๊กปูเรียง	เปลือก ผล	ต้มนำไปเป็นปลา
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb.	ยางนา	ยางนา	กั๊กดาวาย	สำลี่ย	บางผุดสมกับปีเดือนทำเครื่อง
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus intricatus</i> Dyer	ยางราก	สะแบง	กั๊กสะแบง	สำลี่ย	หุฟ ใบใช้ห่ออาหาร
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus obtusifolius</i> Teijsm ex Miq.	ยางเหี้ยง	อาด	กั๊กตะราบ	สำลี่ย	บางผุดสมกับปีเดือนทำเครื่องหุฟ ใบใช้ห่ออาหาร
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus tuberculatus</i> Roxb.	พดาวง	กุง	กั๊กยาเรือง	สำลี่ย	บางผุดสมกับปีเดือนทำเครื่องหุฟ ใบใช้ห่ออาหาร
DIPTEROCARPACEAE	<i>Shorea roxburghii</i> G. Don	พะยอม	กะยอม	กั๊กตะขอม	คงกอก	พืชกรรม
DIPTEROCARPACEAE	<i>Shorea siamensis</i> Miq.	รัง	รัง	กั๊กเร้ง	คงกอก	พืชกรรม

ตารางที่ 4 รายชื่อพืชไม้ประดับพืชไร่ ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๐ ของศูนย์พันธุ์ไม้บ้านภาณุฯ (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (บร.)	ลักษณะ	วิธีการใช้
EBENACEAE	<i>Diospyros ehretioides</i> Wall. ex G. Don	ตับตี้ชา	เชียงดาวง	กับปันดง	ปลูก ผล	ทำสำอาง ยา
GRAMINEAE	<i>Bambusa</i> sp.	ไผ่	ไผ่	กัตซูชูง	ใบ	ทำสำอาง พอกหน้า ผ้า
GRAMINEAE	<i>Schizostachyum blumei</i> Nees	เสือขะ	ไผ่เสือขะ	กัดจะเตี้ย	ลำต้น	ทำเครื่องดูดควัน ทำสำอาง ยา
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Sindora siamensis</i> Teijsm. & Miq. var. <i>maritima</i>	มะคำแท้	แต้โพตัน	กัดจะต้า โคน	ลำต้น	ใช้วนยานาถู แมล็อก ไข่มเดิน
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Sindora siamensis</i> Teijsm. & Miq.	มะคำแท้	แต่หనาม	กัดจะต้า ตะบินเตย	ใบ	ใช้มวนยานาถู แมล็อก ไข่มเดิน
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Entada reticulata</i> Gagnep.	บัวบัน	บัวบัน	วัดกูเตี้ยง กรวย	ผล	นำมารื้อยาเบสส์รีบ
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	ประดู่	ประดู่	กัดจะต้อม	แกง	ใช้ทำเครื่องดูดควัน ยา
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Uraria crinita</i> (L.) Desv. ex DC.	ทางหมาออก	จุหน่อน	กัลสีหันตอน	ดอก	ดอกแห้งใช้ทำยาไว้จ็บหนอน

ตารางที่ 4 รายชื่อพืชไม้ประเพ Heights ใช้ประโยชน์อันดับต้นชาพินธุ์บาน (ต่อ)

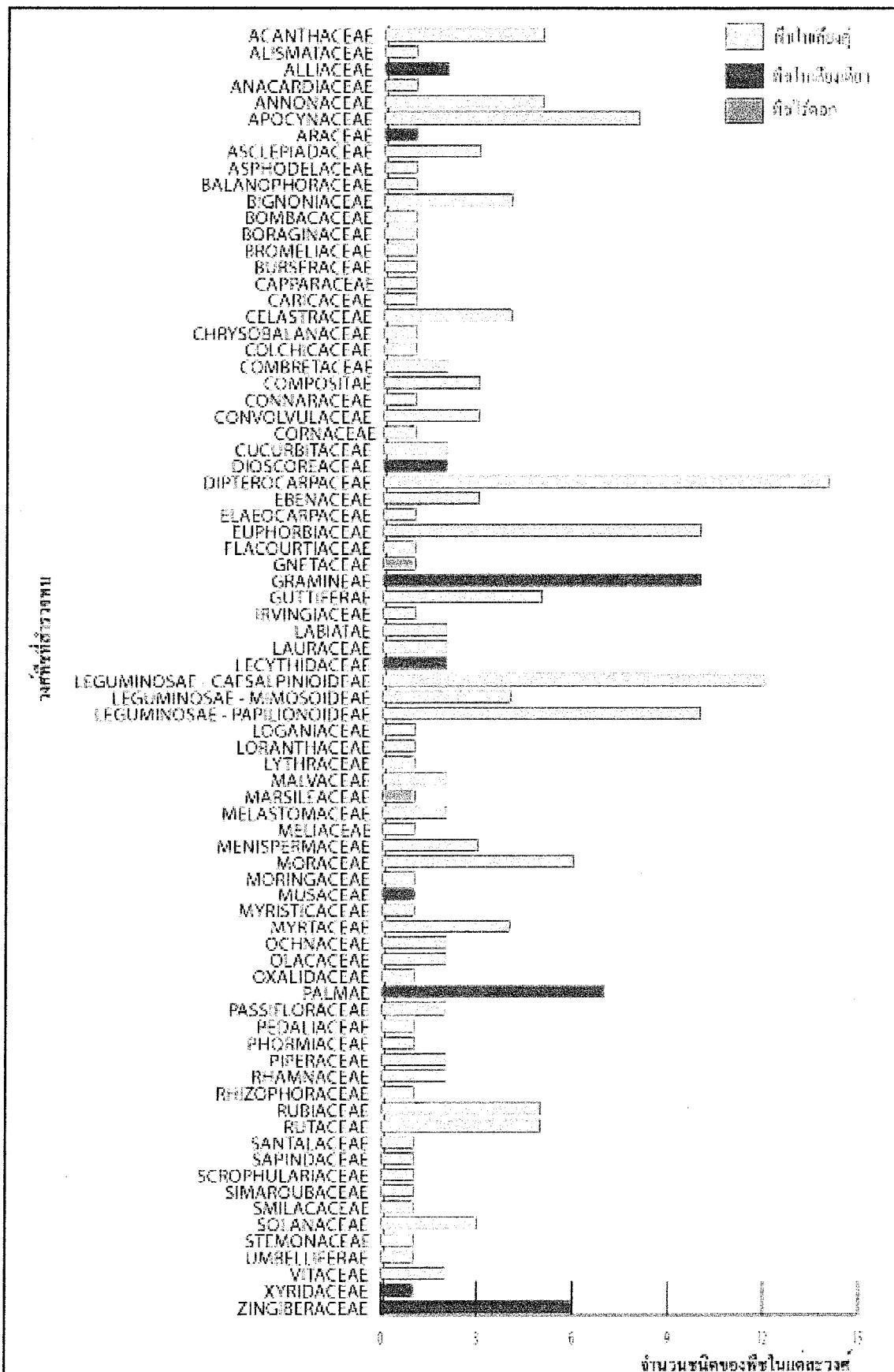
ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพม่าเมือง (อีสาน)	ชื่อพม่าเมือง (บรู)	ลักษณะพิเศษ	วิธีการใช้
MORACEAE	<i>Ficus</i> sp.	ไทร	ไช	กัดจะดี	ลำต้น	บางไม้ใช้ตักบั่นแกะ
MUSACEAE	<i>Musa acuminata</i> Colla	กล้วยป่า	กล้วยป่า	กัดเปลือก	ใบ	ใช้หยอดอาหาร
PALMAE	<i>Cocos nucifera</i> L. var. <i>mucifera</i>	มะพร้าว	มะพร้าว	กัดตามง	ผด	กะดาไฟต่ออาหาร
RUTACEAE	<i>Micromelum minutum</i> (G.Forst.) Wight & Arn.	หัวศรีษะ	หัวศรีษะ	กัดสะบัก	ลำต้น ใบ	กัวนไฟกำจัดโรคแมลงสาส์ตัวรุ่ง

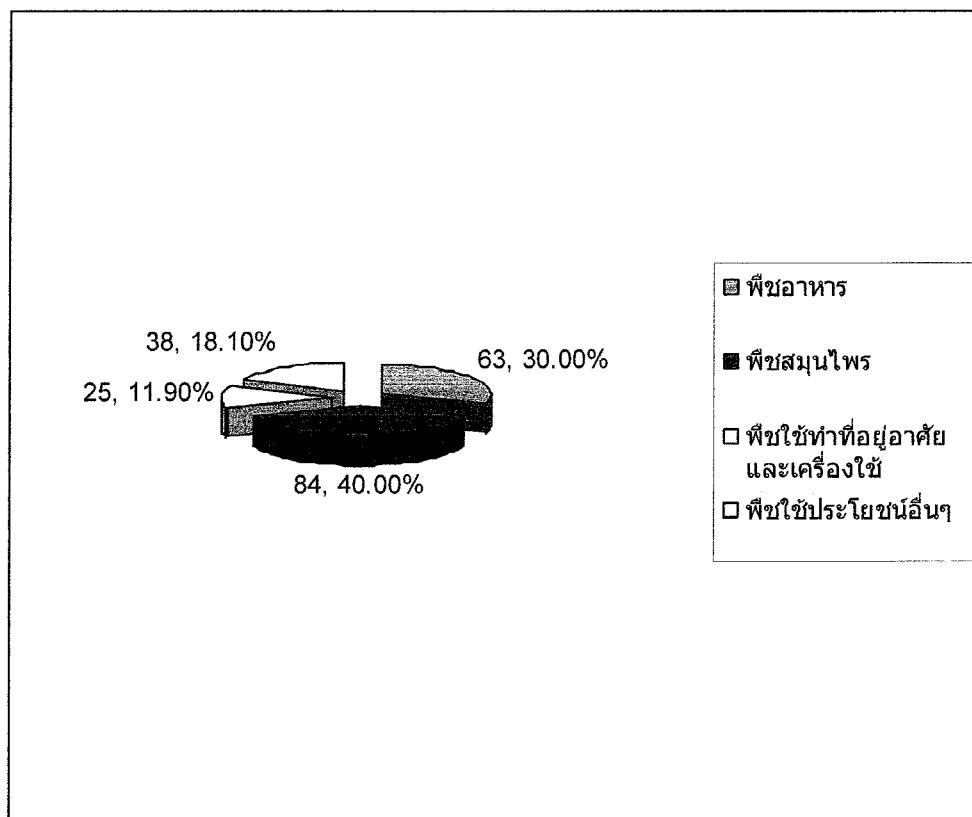
ภาพที่ 7 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพืชไม่ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

4.4 การใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา

จากการประเมินแบบสอบถามและสัมภาษณ์ชาวกุลารี่เป็นหมู่บ้าน ผู้สูงอายุและพระภิกษุที่มีเชื้อสายกุลารี่ในหมู่บ้านโนนใหญ่ พบร่วมกับการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณธรรมชาติบ้าง พอสมควรแต่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ผลจากการศึกษาพบว่า มีการใช้ประโยชน์จากพืชจำนวน 210 ชนิด 76 วงศ์ (gapที่ 147-200) แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืช ออกเป็นพืชไร้ราก 2 ชนิด 2 วงศ์ พืชใบเดี่ยงเดี่ยว 31 ชนิด 9 วงศ์ และพืชใบเดี่ยงคู่ 178 ชนิด 65 วงศ์ พืชใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ วงศ์ Dipterocarpaceae เมื่อจำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์ออกเป็น 4 ประเภท มีสัดส่วนการใช้ในแต่ละประเภทดังนี้ พืชอาหาร 63 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 30.00 พืชสมุนไพร 84 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 40.00 พืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ 25 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 11.90 และพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ 38 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 18.10 รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทต่างๆ นิ้งนี่ (gapที่ 8 และ 9)

ภาพที่ 8 จำนวนชนิดและวงศ์ของพืชไม้ทั้งหมดที่มีการนำมาใช้ประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลฯ

ภาพที่ 9 สัดส่วนจำนวนนิคของพรรล ไม่จำแนกตามลักษณะการใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์กุดา

4.4.1 พืชอาหาร

ชาวบุกมาใช้ประโยชน์จากพืชเป็นพืชอาหารจำนวน 63 ชนิด 32 วงศ์ แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืชออกเป็นพืชไร่ดอก 1 ชนิด 1 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 13 ชนิด 5 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงคู่ 49 ชนิด 26 วงศ์ วงศ์พืชใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ วงศ์ Leguminosae-Caesalpinioideae และ วงศ์ Zingiberaceae

พืชอาหารหลักของชาวบุกคือ ข้าวเจ้า (*Oryza sativa L.*) แต่ในปัจจุบันบริโภคทั้งข้าวเจ้า และข้าวเหนียว ซึ่งปลูกในที่นาบริเวณรอบๆ หมู่บ้าน เป็นพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีได้มาจากการส่งเสริม การเกษตร จากการสอบถามเกี่ยวกับพันธุ์ข้าว ได้ทราบข้อมูลว่าแต่เดิมมีพันธุ์ข้าวเจ้าชนิดหนึ่งที่ชาวบุกนำมายังตัวมาด้วย เรียกว่า ข้าวเจ้าบุก มีเมล็ดใหญ่และแข็ง แต่รสชาติดี แต่ในทุกวันนี้ข้าวเจ้าบุกได้หายสาบสูญจากหมู่บ้านโนนใหญ่ไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีพืชอีกหลายชนิดที่ใช้เป็นพืชอาหาร โดยใช้ส่วนต่างๆ ของพืชได้แก่ ใน ยอดอ่อน ดอก ผล ราก ลำต้น ลำต้นใต้ดิน (หัว) นำมาประกอบอาหารหลายประเภท เช่น ต้ม แกง ลาบ นึ่ง เพา เป็นผักจิ้มลาบ น้ำพริก และ กินเป็นผลไม้ เป็นต้น เนื่องจากถูกกาลที่พืชออกดอกออก ออกผล หรือแตกใบอ่อนเกิดต่อเนื่องเกือบทตลอดทั้งปี ชาวบ้านจึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทพืชอาหารมีดังนี้ (ตารางที่ 5 และ ภาพที่ 10)

ตารางที่ 5 รายชื่อพืชไม้ประ��พืชอหารของถิ่นชาติพันธุ์ไทย

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพมเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
ACANTHACEAE	<i>Barleria strigosa</i> Willd.	ตึ่งกรรณ	ตีปลางิ้ง	ใบ	กินเป็นผักสด
ALISMATACEAE	<i>Limnocharis flava</i> (L.) Buchenau	ปออนไลน์	ตาตื้นตระเข้	ใบ	กินเป็นผักสด
ALLIACEAE	<i>Allium ascalonicum</i> L.	หอม	หอมแดง	ดอก	ใช้ปรุงอาหาร
ALLIACEAE	<i>Allium sativum</i> L.	กระเทียม	กระเทียม	ลำต้นตีติด	ใช้ปรุงอาหาร
ANNONACEAE	<i>Uvaria fauvetiana</i> (Finet & Gagnep) Pierre ex Ast	เงาพวงมา	ดาษคำว่า	ผล	กินเป็นผัดไม้
APOCYNACEAE	<i>Aganomerion polymorphum</i> Pierre ex Spire	ตีบอม	ตีบอม	ใบ ดอก ผล	กินเป็นผักสด
APOCYNACEAE	<i>Aganosma marginata</i> (Roxb.) G. Don	ใบไม้ครีบ	ใบตี้ตัน	ใบ	ใช้ทำยาเมย
ARACEAE	<i>Amorphophallus</i> sp.	บุก	บุก	ลำต้น	ใช้ประกอบอาหาร
ASCLEPIADACEAE	<i>Cryptolepis buchanani</i> Roem. & Schult	เกาอ่อนอ่อน	เรืออ่อน	ผล	กินเป็นผัดไม้
BALANOPHORACEAE	<i>Balanophora abbreviata</i> Blume	บอน	บอน	ลำต้นตีติด	ใช้ปรุงอาหาร
BIGNONIACEAE	<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.	ราก	รากบ่อง	ยอดราก	กินเป็นผัก
BIGNONIACEAE	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	เพกา	ตินฟ้า	ผล	เผาไฟกินเป็นผัก
BORAGINACEAE	<i>Carmona retusa</i> (Vahl) Masam.	ชาชอกเกียง	ชา	ใบ	ใช้หุงน้ำร้อนดื่ม
CAPPARACEAE	<i>Cratera religiosa</i> G. Forst.	คั่มน้ำ	ผักกุ้น	ใบ ยอด อ่อน	กินเป็นผัก
DIPTEROCARPACEAE	<i>Vatica odorata</i> (Griff.) Symington	พื้นขา	ธู	ลำต้น	ใช้ทำต้นแหล่งทางพาหนะ
ELAEOCARPACEAE	<i>Elaeocarpus hygrophilus</i> Kurz	มะกลองนำ	หมากแซว	ผล	กินเป็นผัดไม้

ตารางที่ 5 รายชื่อพืชในประเทศไทยบางส่วนที่มีความสำคัญ (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมืองอีสาน	ส่วนที่ใช้	รากหรือ
EUPHORBIACEAE	<i>Antidesma ghaesembilla</i> Gaertn.	มะม่วง	มะม่วง	ผล	กินเป็นผัดไม้
EUPHORBIACEAE	<i>Bridelia ovata</i> Decne.	มะกา	ต่างหล้า	ผล	กินเป็นผัดไม้และกินนำหำให้มันคง
EUPHORBIACEAE	<i>Hymenocardia wallichii</i> Tul.	เพล็อย	หัวลิ้น	ผล	กินเป็นผัดไม้
FLACOURTIACEAE	<i>Hydnocarpus anhelminthicus</i> Pierre ex Laness.	กระยะ	กระยะใหญ่	ผล	กินเป็นผัดไม้
GRAMINEAE	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	ไผ่	ไผ่ป่า	ยอดยับ	กินเป็นผัก
GRAMINEAE	<i>Cymbopogon citratus</i> Stapf	ตะไคร้	ตะไคร้	ลำต้น	ใช้ปรุงอาหาร
GRAMINEAE	<i>Oryza sativa</i> L.	ข้าวเจ้า	ข้าวเจ้า	เม็ด	กินเป็นอาหารหลัก
GRAMINEAE	<i>Oryza sativa</i> L.	ข้าวหินขาว	ข้าวหินขาว	เม็ด	กินเป็นอาหารหลัก
GUTTIFERAE	<i>Cratoxylum cochinchinense</i> (Lour.) Blume	ติ่งกีบง	ติ่งห่มอน	ใบ	ใช้ปรุงอาหาร
GUTTIFERAE	<i>Cratoxylum formosum</i> (Jack) Dyer	ติ่งขาว	ติ่งสูง	ใบ	ใช้ปรุงอาหาร
GUTTIFERAE	<i>Garcinia cowa</i> Roxb.	ชะมวง	ชะมวง	ใบ	ใช้ปรุงอาหารและแกง
GUTTIFERAE	<i>Garcinia schomburgkiana</i> Pierre	มะตัน	มะตัน	ผล	กินเป็นผัดไม้
LECYTHIDACEAE	<i>Barringtonia acutangula</i> Gaertn.	จิกนา	กระโคนหนา	ใบ	กินเป็นผักสด
LECYTHIDACEAE	<i>Careya arborea</i> Roxb.	กระโคนโภค	กระโคนโภค	ใบ	กินเป็นผักสด

ตารางที่ 5 รายชื่อพืชในวงศ์ไม้ประดงพืชอาหารของคุณครูพันธุ์ถล่า (ต่อ)

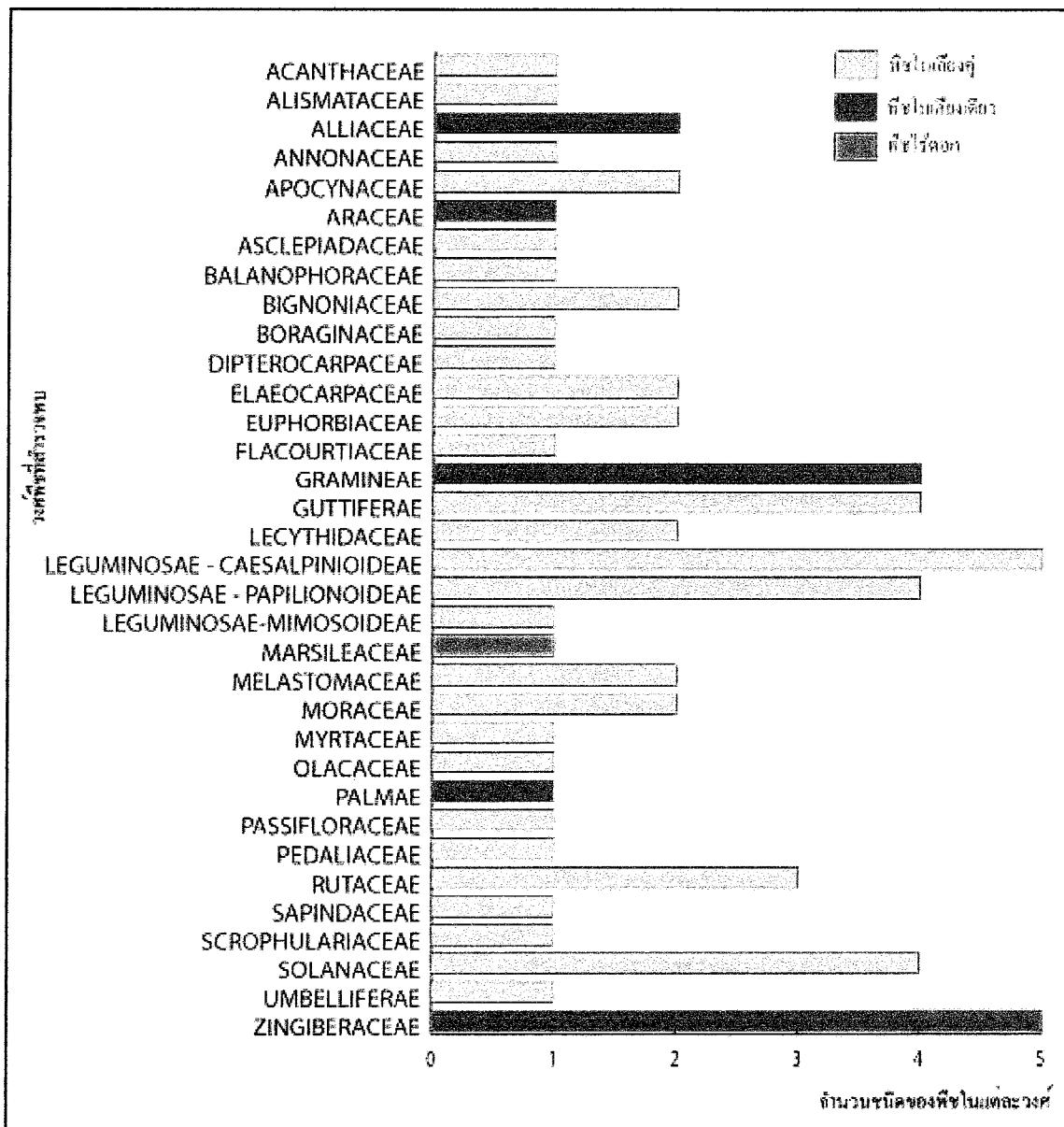
ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	รากพืชเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Bauhinia saccocalyx</i> Pierre	เตี้ยวัว	ต้มเตี้ย	๑.๑	ใช้รักษาหาร
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Caesalpinia mimosoides</i> Lam.	ชาเรือด	พักยา	๑.๑	กินเป็นผักสด
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Dialium cochinchinense</i> Pierre	เปลิง	เปลิง	๑.๑	กินเป็นผักสด
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Senna siamea</i> (Lam.) Irwin & Barneby	บีหัง	บีหัง	๑.๑	กินเป็นผักสด
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Tamarindus indica</i> L.	มะขาม	มะขาม	เม็ด	គุกิน
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Acacia pennata</i> (L.) Willd subsp. <i>insuavis</i> (Lace) I.C. Nielsen	ชะอม	ชะอม	๑.๐ กอง	ใช้รักษาหาร
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Derris scandens</i> (Roxb.) Benth.	เต้าวัดป่ารีง	ตดาว่า	ยอด	กินเป็นผักสด
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Glycine max</i> (L.) Merr.	ถั่วเหลือง	ถั่วเหลือง	เม็ด	ใช้ทำน้ำมัน

ตารางที่ 5 รายชื่อพืชไม้ประเพณีของชนชาติพื้นบ้านญี่ปุ่น (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวัฒนาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Lens culinaris</i> Medik.	ถ่วงเดง	ถ่วงเดง	เม็ด	ใช้ทำขุนน
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Tadehagi godeffroyanum</i> (Kuntze) Ohashi	ใจหิน	หัวใจหิน	ยอดร่อน	กินเป็นผักตากลาง
MARSILEACEAE	<i>Marsilea crenata</i> C.Presl L.	ผักเงวน	ผักเงวน	ใบ	กินเป็นผักตากลาง
MELASTOMACEAE	<i>Melastoma malabathricum</i> subsp. <i>malabathricum</i>	โกรลงคลัง	โกรลงคลัง	ผล	กินเป็นผักไม้
MELASTOMACEAE	<i>Melastoma saigonense</i> (Kuntze) Merr.	โคตงหลังหวาน	โคตงหลังหวาน	ผล	กินเป็นผักไม้
MORACEAE	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb	มะหาด	มะหาด	ผล	กินเป็นผักไม้
MORACEAE	<i>Morus indica</i> L.	หม่อน	หม่อน	ผล	กินเป็นผักไม้
MYRTACEAE	<i>Syzygium gratum</i> (Wight) S.N. Mitra var. <i>gratum</i>	เต็งดอน	เต็งดอน	ใบ	กินเป็นผักตากลาง
OLACACEAE	<i>Olar psittacorum</i> (Willd.) Vahl	นำใจครร	กระแทก อิทักษ	ยอดร่อน ผล	กินเป็นผักตากลางและผัดไม้
PALMAE	<i>Borassus flabellifer</i> L.	ตาล	ตาล	ยอดร่อน ผล	กินเป็นผักตากลางและผัดไม้
PEDALIACEAE	<i>Sesamum orientale</i> L.	เจ	เจ	เม็ด	ใช้ทำขุนน
RUTACEAE	<i>Citrus hystrix</i> DC.	มะกรูด	มะกรูด	ใบ	ใช้ปรุงอาหาร
RUTACEAE	<i>Citrus medica</i> L. var. <i>medica</i>	มะนาวขาว	มะนาวขาว	ผล	ใช้ปรุงอาหาร

ตารางที่ 5 รายชื่อพืชไม้ประเพณีของบ้านชาวตีพมาน้ำแล้ง (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง(อีสาน)	ลักษณะ	ลักษณะ
RUTACEAE	<i>Feroniella lucida</i> (Scheff.) Swingle	มะตัง	มะตัง	ผล	กินเป็นผลไม้
SAPINDACEAE	<i>Schleichera oleosa</i> Merr.	ตะครีบ	คือ	ผล	กินเป็นผลไม้
SCROPHULARIACEAE	<i>Limnophila geoffrayi</i> Bonati	กลอน	หักเบง	ใบ	ใช้ประกอบอาหาร
SOLANACEAE	<i>Capsicum frutescens</i> L. var. <i>frutescens</i>	พริกเผา	พริกเผา	ผล	ใช้ประกอบอาหาร
SOLANACEAE	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	มะเขือเทศ	มะเขือเทศ	ผล	ใช้ประกอบอาหาร
SOLANACEAE	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	ยาสูบ	ยาสูบ	ใบ	ใช้ในยาสูบ
UMBELLIFERAE	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	ปีบาก	หักหนอก	ใบ	กินเป็นผักสด
ZINGIBERACEAE	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd	ข้าป่า	ข้าป่า	ลำต้นใช้ดิน	ใช้ประกอบอาหาร
ZINGIBERACEAE	<i>Bosenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	กระชาขาย	กระชาขาย	รากสะตอม	ใช้ประกอบอาหาร
ZINGIBERACEAE	<i>Curcuma longa</i> L.	บีบีน	บีบีนชี้น	ลำต้นใช้ดิน	ใช้ประกอบอาหาร
ZINGIBERACEAE	<i>Curcuma zedoaria</i> (Berg) Roscoe	บีบีนซีม	บีบีนชือบ	ลำต้นใช้ดิน	ใช้ประกอบอาหาร
ZINGIBERACEAE	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	บีจ	บีจ	ลำต้นใช้ดิน	ใช้ประกอบอาหาร

ภาพที่ 10 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพืชไม่ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา

4.4.2 พืชสมุนไพร

ชาวคุณมีการใช้ประโยชน์จากพืชเป็นพืชสมุนไพรจำนวน 84 ชนิด 47 วงศ์ แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืชเป็น พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 8 ชนิด 7 วงศ์ พืชใบเลี้ยงคู่ 76 ชนิด 40 วงศ์ วงศ์พืชใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ วงศ์ Acanthaceae และวงศ์ Euphorbiaceae

ตัวอย่างพืชสมุนไพรที่น่าสนใจ ได้แก่ ขบัน (*Bauhinia strchnifolia* Craib) เป็นสมุนไพรแก้ผดສำແลงและใช้เป็นส่วนผสมเข้ายาเกือบทุกตำรับ รางจีด (*Thunbergia laurifolia* Lidl.) ใช้ใบเฉี่ยวหรืออ่อนไว้ที่ปากขณะดื่มเหล้าจะทำให้ไม่เมาง่าย ขมิ้นชัน (*Curcuma longa* L.) ใช้เหง้าบคละเอียดผสมน้ำมันนาราพอกหน้า พริกไทย (*Piper nigrum* L.) ใช้เม็ดตำให้ละเอียดผสมไปขาวพอกหน้าจะทำให้ใบหน้าขาว

รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทพืชสมุนไพรนี้ดังนี้ (ตารางที่ 6 และภาพที่ 11)

ตารางที่ 6 รายชื่อพืชในประเทศไทยตามน้ำพื้นที่ของถิ่นทางพืชชัตภูมิ “พืชของถิ่นทางพืชที่พื้นที่ภูเขา”

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	ราก
ACANTHACEAE	<i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl	เหงือกปลาหม้อ	เหงือกปลาหม้อ	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย
ACANTHACEAE	<i>Andrographis paniculata</i> (Burm.f.) Wall. ex. Nees	ฟ้าทะลายโจร	ฟ้าทะลายโจร	ลำต้น	ยาอาชาช้ำหนาด
ACANTHACEAE	<i>Clinacanthus nutans</i> (Burm.f.) Lindau	พญาเสือหาง	กระดูกพังพอนตัวเสีย	ใบ	พอกแผลรักษา แก้อาการเรื้อรัง
ACANTHACEAE	<i>Strobilanthes nivea</i> Bremek.	โนนแมสوان	อีน	ลำต้น ใบ	รากยาโรคหนองใน
ACANTHACEAE	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	ราชจีด	ราชจีด	ใบ	เคลย์หารือคอม “วัว” กากาเผือดซึมให้ตัว “ไม่ทำให้เม่าเจะย
ANNONACEAE	<i>Annona squamosa</i> L.	บัวบาน	บัวบาน	เมล็ด ใบ	ทำพอกศีรษะกำจัดหนี้หัว
ANNONACEAE	<i>Anomianthus dulcis</i> (Dunn) J. Sinclair	แม่วัว	เครื่องนมเจ้า	ลำต้น	ต้มน้ำผัดสอนตื้น อาบแก้ววีร์เย็น
ANNONACEAE	<i>Polyalthia erecta</i> (Pierre) Finet & Gagnep.	นมเนื้อบ	ต้มและเงิง	ราก	ต้มน้ำดื่มสำหรับหญิงอยู่ไฟ
ANNONACEAE	<i>Uvaria rufa</i> Blume	พิพวนเนื้อบ	ผึพวน	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ไข้ร้อนใน
APOCYNACEAE	<i>Aganocerion polymorphum</i> Pierre ex Spire	ต้มกอม	ต้มกอม	ยอดกอม	ต้มน้ำดื่มแก้เป็นลม
APOCYNACEAE	<i>Aganosma marginata</i> (Roxb.) G. Don	โนกครีบ	โนกครีบ	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ร้อนใน
ASCLEPIADACEAE	<i>Dischidia major</i> (Vahl) Merr.	จุกโรหิบี	บัวบล่ม	ใบ	ปลูกป้องรักษาน้ำ
ASCLEPIADACEAE	<i>Streptocaulon juventas</i> (Lour.) Merr.	สถาปาระสก	สถาปาระสก	ลำต้น	รากยาปากันกระจะอก
ASPHODELACEAE	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	ว่านหางจระเข้	ว่านหางจระเข้	ลำต้น	ใช้วุฒพอกแผลหน้าร้อนคลอก

ตารางที่ ๖ รายชื่อพืชไม้ร่องฟาร์มของบุ่นชาติพันธุ์ถูกต้อง (๑๗)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง(อีสาน)	ลักษณะ	ราก
BIGNONIACEAE	<i>Markhamia pierrei</i> Dop	แคปปา	แคปปา	ลำต้น	บ่าง ไฟต์เม่น ลำต้นแข็ง ปวดหัวง
BIGNONIACEAE	<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.	บีบ	ก้านขด	ลำต้น	ต้นนำผ้าสูบพิริก ไทยแก่ไข้ หายแก้ไข้ หาย้อน แก้ไอ
BROMELIACEAE	<i>Ananas comosus</i> (L.) Merr.	ศีบปะชาด	หมากน้ำด	ราก แห้ง ลำต้น	รากยา โรคแพ้อาหารสัมผัสตัว
CARICACEAE	<i>Carica papaya</i> L.	มะละกอก	มะละกอกตัวผู้	ราก	ต้นหนา ต้นเม่นแก่รากยานั่งๆ ใจ
CELASTRACEAE	<i>Celastrus paniculata</i> Willd.	กระวงลาย	ม้าแตก	ใบ	พอกเม็ดติด
CELASTRACEAE	<i>Salacia chinensis</i> L.	กำแพงจีดชน	ตากี	แก่น	ต้นหนาเด้ม เป็นยาจะวย
CELASTRACEAE	<i>Salacia verrucosa</i> Wight	ตากวาง	ตากวาง	แก่น	ต้นหนาเด้ม เป็นยาจะวย
CHRYSOBALANACEAE	<i>Parinari amanense</i> Hance	มะพอก	พอก	ดอก	ใบเขียวเข้ม ใจ
COMBRETACEAE	<i>Getonia floribunda</i> (Roxb.) Lam.	ตึ่งตั่ง	จางตุ่น	ราก	ต้นหนาเด้มแก่รากยานใน
COMBRETACEAE	<i>Gloriosa superba</i> L.	ดูลังดา	หงอนเงือก	ลำต้นใต้ดิน	根柢 โรคปวดขา
COMPOSITAE	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	หนานดใหญ่	หนานดใหญ่	ลำต้น	ต้นหนาอย่างสำราญ หายงอยู่ไฟ
COMPOSITAE	<i>Chromolaena odorata</i> (L.) R.M. King & H. Rob	สถาบันเต็ม	ปีบานเข้าจ	ใบ	ตัวพอกแพดติด
CONNARACEAE	<i>Connarus cochinchinensis</i> (Baill.) Pierre	สถาบันแบบ	หมาชือ	ราก	ต้นหนาอย่างรากยานใน โรคผิวหนัง

ตารางที่ 6 รายชื่อพืชไม้ประดับพืชถั่นป่ารากถั่นชาติพันธุ์กุดา (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อพืชภาษาไทย	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมืองอีสาน	ลักษณะ	วิธีใช้
CONVOLVULACEAE	<i>Argyreia</i> sp.	เข้าหาดง	เครือเข้าหาดง	ลำต้น	เข้าหาดง	เข้าหาดง
DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea hispida</i> Demst. var. <i>hispida</i>	กลดอย	กลดอย	หัว	รากถอนพิษ	รากถอนพิษ
EBENACEAE	<i>Diospyros mollis</i> Griff.	มะเกลือ	มะเกลือ	ผล	กินค้ำพยาร์	กินค้ำพยาร์
EBENACEAE	<i>Diospyros montana</i> Roxb.	ตาเน่ด้า	มะเกลือบ้า	ลำต้น ผล	ต้มน้ำศีร์หมูบ่ำ นำวะล่า	ต้มน้ำศีร์หมูบ่ำ นำวะล่า
EUPHORBIACEAE	<i>Croton roxburghii</i> N.P. Balakr.	เปลือกใหญ่	เปลือกใหญ่	ลำต้น ใบ	ต้มน้ำลายสำหรับผู้ป่วยไข้	ต้มน้ำลายสำหรับผู้ป่วยไข้
EUPHORBIACEAE	<i>Euphorbia antiquorum</i> L.	ตัดด้าด	ต้านพวง	ลำต้น	นำยาจ้ำให้กดดูกากาเพ็คน	นำยาจ้ำให้กดดูกากาเพ็คน
EUPHORBIACEAE	<i>Euphorbia hirta</i> L.	หนามราชาสีฟ้า	หนามราชาสีฟ้า	ลำต้น	ใช้ยาจ้ำรักษาแผลริมฟ้าปาก	ใช้ยาจ้ำรักษาแผลริมฟ้าปาก
EUPHORBIACEAE	<i>Jatropha gossypifolia</i> L.	ต้นผู้เสื่อม	ยาเดคง	ใบ	เปรี้ยวแก้กระเพรา รักษาโรคพหุสัมพันธ์	เปรี้ยวแก้กระเพรา รักษาโรคพหุสัมพันธ์
EUPHORBIACEAE	<i>Suregada multiflorum</i> (A. Juss.) Bail.	บุนกอกของนายนา	ฤกไส	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มนักป่วยดีมาก	ต้มน้ำดื่มนักป่วยดีมาก
GUTTIFERAE	<i>Calophyllum calaba</i> L.	ตังหะน	พะอุฉ	ลำต้น ผล	น้ำยาจางผ่อนน้ำหนามพาราไส้ ผุงช่วงให้ผุดคำ	น้ำยาจางผ่อนน้ำหนามพาราไส้ ผุงช่วงให้ผุดคำ
IRVINGIACEAE	<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A.W.Benn.	กระบก	กระบก	เม็ด	แม่ขันอาบรักษาโรคซ่างในนศัก	แม่ขันอาบรักษาโรคซ่างในนศัก
LABIATAE	<i>Clerodendrum paniculatum</i> L. var. <i>paniculatum</i>	นมถั่วงอก	ลัตเตเดง	ราก	ต้มน้ำคั่มแก้อကารมีมีร้าย	ต้มน้ำคั่มแก้อကารมีมีร้าย
LABIATAE	<i>Vitex canescens</i> Kurz	ผ่าเสียง	ต่องเสียง	ราก	ผ่าเสียงช่วยลด ไข้	ผ่าเสียงช่วยลด ไข้

ตารางที่ 6 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่มีประโยชน์กับมนุษย์ (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมืองอีสาน	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
LAURACEAE	<i>Cassytha filiformis</i> L.	ตึ่งวัวตูด บินหัวร์	เครื่องยาค้า	ลำต้น	ตำผสานนำไช้ตรังผง
LAURACEAE	<i>Liisea glutinosa</i> (Lour.) C.B.Rob.	หมีหม่น	หมี	ใบ	ตำผสานนำไช้ตรังผง
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Senna alata</i> (L.) Roxb.	ชูมหัด	ชูมหัด	ใบ	รากยาโกรคตาม
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Senna siamea</i> (Lam.) Irwin & Barneby	เขี้ยวเต่า	เขี้ยวเต่า	ใบ ยอด ยอด	ชากระษายา
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Tamarindus indica</i> L.	มะขาม	มะขาม	แกง	ผูกน้ำอาบสำหรับหูชูปูไฟ
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Bauhinia strychnifolia</i> Craib	บีบีน	หอยนางเดง	ลำต้น	ผูกน้ำเดี่ยวต้มแกงอาหารต้มสำเภา
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Mimosa</i> sp.	หอยเปปันหยด	ไมราพ	ราก	ผูกน้ำเดี่ยวต้มแกงจรวดเนื้อยี่หร่า
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Derris scandens</i> (Roxb.) Benth.	โค้วดี้ปรียะ	ตาก	ลำต้น	ผูกน้ำอาบรักษาโรคผิวหนัง
LORANTHACEAE	<i>Dendrophthoe pentandra</i> (L.) Miq.	กาแฟแม่วง	กาแฟแม่วง	ลำต้น	ผูกน้ำเดี่ยวต้มรักษาศีดดวงทวาร

ตารางที่ 6 รายชื่อพืชไม้ประดับพืชสวน พร้อมภาษาตุนกะติพันธุ์กذا (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
MALVACEAE	<i>Sida rhombifolia</i> L.	หนี้บ้ำจี ใบยาวยา	บ้ำบุน	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้กระเพาะปัสสาวะ	
MELIACEAE	<i>Azadirachta indica</i> A. Juss. var. <i>siamensis</i> Valeton	ตะบุดา	ตะบุดา	ลำต้น	ต้มน้ำใช้กำัดแมลง	
MENISPERMACEAE	<i>Cissampelos pareira</i> L. var. <i>hirsuta</i> (Buch. ex DC.) Forman	กระซุงเขียว	กระซุงเขียว	ใบ	ใช้ทำน้ำส้มสายชู	
MENISPERMACEAE	<i>Tiliacora triandra</i> (Coleb.) Diels	เตาย่านาง	ย่านาง	ลำต้น	ต้มน้ำหยอดใส่กระเบื้อง	
MENISPERMACEAE	<i>Thinopora crispa</i> (L.) Miers ex Hook.f. & Thomson	บ่อระเหิด	เครื่องออกศร	ลำต้น	ช่วยบรรเทาอาการ	
MORACEAE	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb.	หาด	หาด	ลำต้น	ใช้ตีบัวหมาย	
MORACEAE	<i>Ficus foveolata</i> Wall.	มือกราชทึบ โกรง	มือกราชทึบ โกรง	ลำต้น	ใบยาอาชญากรรม	
MORINGACEAE	<i>Moringa oleifera</i> Lam.	ศรีมหายา	โพ	ลำต้น	รักษาสุขภาพ	
MUSACEAE	<i>Musa sapientum</i> L.	มะรุม	ผักอ้อซูม	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ท้องเดิน	
MYRISTICACEAE	<i>Horsfieldia glabra</i> (Blume) Warb.	กล้วย	กล้วย	ลำต้น	ใช้รูก็ฟิน แก้ปวดฟัน	
MYRTACEAE	<i>Psidium guajava</i> L.	ผึ้ง	เดื่อยนก	แก่น	ต้มน้ำดื่มแก้กระซัง รักษาโรค	
					มาลาเรีย ไข้หวัด	
					ต้มน้ำดื่มแก้ท้องเดิน	

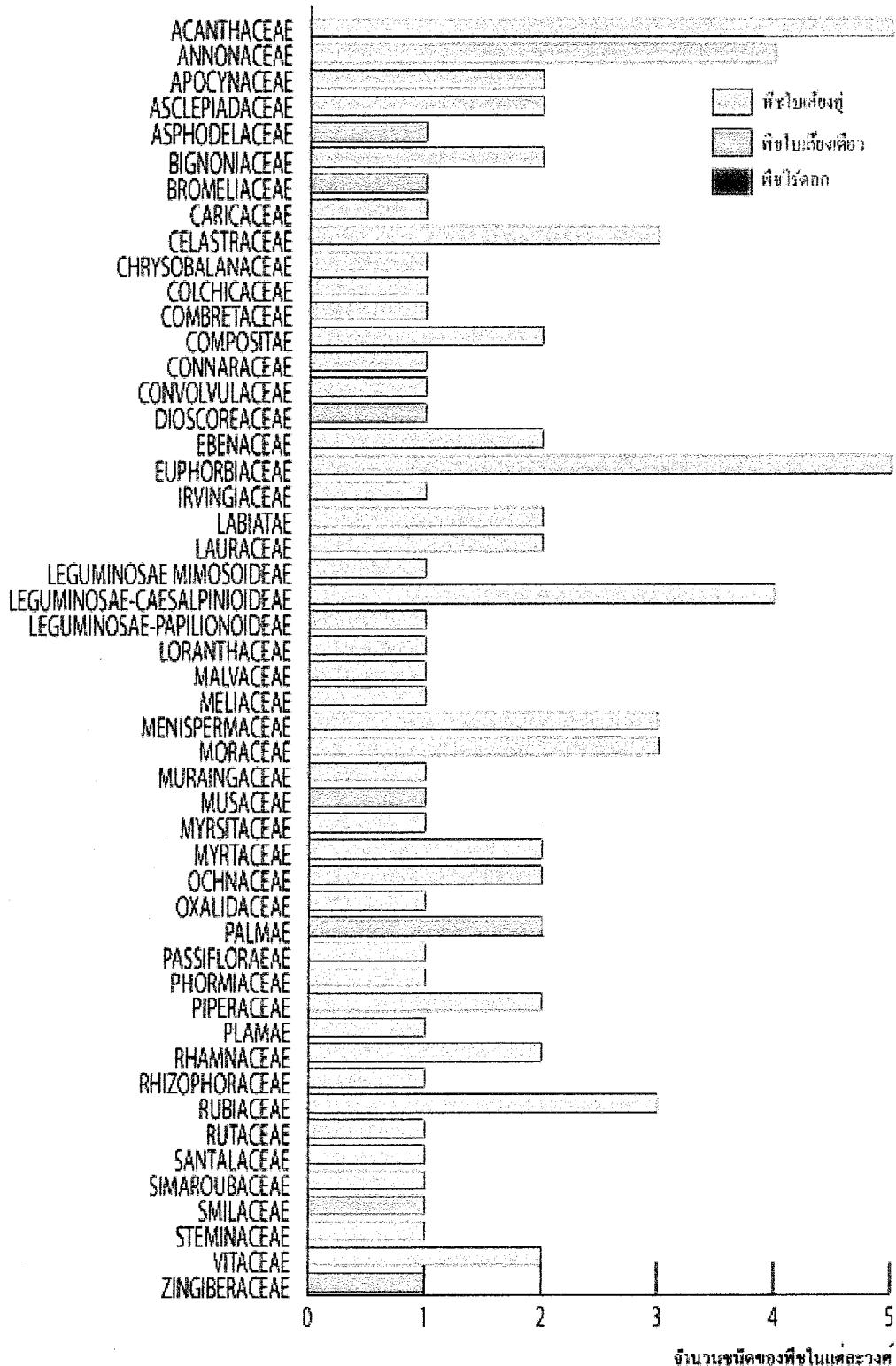
ตารางที่ 6 รายชื่อพืชในประเทศไทยที่มีประโยชน์ทางด้านชาติพันธุ์สูง (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	ราก
MYRTACEAE	<i>Tristaniopsis burmanica</i> (Griff.) Peter G. Wilson & J.T.Waterh. var. <i>rufescens</i> (Hance) J. Parn. & Nic Lughadha	รักษา	ดู่ดึง	แก่น	เม่นถูกอวัยวะเพศชายช่วยพิมูลนาก
OCHNACEAE	<i>Gomphia serrata</i> (Gaertn.) Kanis	ช้างน้าว	หากาว	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มน้ำแก้ไข้กวางแม่มอย
OCHNACEAE	<i>Ochna integerrima</i> (Lour.) Merr.	ตาเดเหลือง	รากน้ำ	แก่น	ใบยาอชุดหนา
OXALIDACEAE	<i>Averrhoa carambola</i> L.	มะลิฟ่อง	มะพร่อง	แก่น	ต้มน้ำดื่นสำหรับหญิงอยู่ไฟ
PALMAE	<i>Areca catechu</i> L.	หมาก	หมาก	ผศ.ราก	รากยาโรคบากหวาน
PALMAE	<i>Borassus flabellifer</i> L.	ตาเต	ตาเต	ดอก ราก	ต้มน้ำดื่มน้ำแก้ไข้ไข้
PASSIFLORAEAE	<i>Passiflora foetida</i> L.	กะทกรก	ต้มสังขะ , บูบตาช้าง	ลำต้น	ใบยาอชุดหนา
PHORMIACEAE	<i>Dianella ensifolia</i> (L.) DC.	พญานาคตึน	ว่านศิริยืน	ราก	ต้มน้ำดื่มน้ำแก้คัดม ท้องอืดเผือก
PIPERACEAE	<i>Piper betle</i> L.	พุด	พุด	ใบ	รากยาโรคผิวหนัง
PIPERACEAE	<i>Piper nigrum</i> L.	พริกไทย	พริกไทยขาว	เม็ดติด	ปลดลมไนยาพาหนันทำให้ร้อนหน้าขา
RHAMNACEAE	<i>Ventilago denticulata</i> Willd.	รากแดง	โภากคน	ลำต้น	ต้มน้ำล้างหัวสำหรับหน้าขาว
RHAMNACEAE	<i>Ziziphus atropoensis</i> Pierre	กำลังเสือโคร่ง	กำลังเสือโคร่ง	ลำต้น	ใบยาอชุดหนา

ตารางที่ 6 รายชื่อพืชในราชอาณาจักรตุนราชาติพันธุ์ถูกตัด (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมืองอีสาน	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
Rubiaceae	<i>Catunaregam tomentosa</i> (Blume ex DC.) Tirveng.	มะเก็ต	หามแม่เจง	ผด	ต้มกับน้ำใจซึ่งแล้ว สรงกระษ์
Rubiaceae	<i>Cinchona ledgeriana</i> Bern. Moens ex Trimen	ควินิน	ควินิน	ลำต้น ใบ	ต้มน้ำเดือนรักษาไข้ป่า
Rubiaceae	<i>Gardenia saxtilis</i> Geddes	景德ทิน	景德ทิน	ราก	ฝนหนาดีเมะเก็ตมาทำหัด
Rutaceae	<i>Aegle marmelos</i> (L.)	มะตูม	มะตูม	เปลือก	ต้มน้ำอาบสำหรับผู้ป่วยไฟฟ้า
Santalaceae	<i>Scleropyrum wallichianum</i> (Wight & Arn.) Arn.	มะไฟวรด	มะไวรด	เปลือก	ต้มน้ำสีน้ำเงิน หัวใจพรมน้ำเงิน นำไปหยอดไฟฟ้า
Simaroubaceae	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack	ปลาไฟเผือก	ปลากะบัดเผือก	ลำต้น	ต้มน้ำเดือน เที่ยวเลิกเนื้อสา
Smilacaceae	<i>Smilax</i> sp.	เข็ม Jong	เครือเข็ม Jong	ลำต้น	รักษาโรคเพศต้มพังผืด
Stemonaceae	<i>Stemona huitanguriana</i> W. Chaukul	สามติ๊บกินน้ำอ้อย	สามติ๊บกินน้ำอ้อย	ราก	ต้มน้ำคั่มน้ำพยาธิริบบิล
Vitaceae	<i>Cissus hastata</i> Miq.	ถั่วเมืองดาม	จอกเมือง	ลำต้นใต้ดิน	ตำผัดสวนเขียวให้รัวกระบาลินเขียว พยาธิ
Vitaceae	<i>Tetrastigma quadrangularatum</i> Gagnep. & Craib	องุ่นป่า	องุ่นป่า	ผด	ตำไส่เม็ดเดงต้มน้ำดมน้ำแก้ผดผื่นคัน
Zingiberaceae	<i>Curcuma longa</i> L.	ขมิ้นชัน	ขมิ้นชัน	แห้ง	บดผ่านน้ำดมน้ำพอกใบหน้า

วงศ์พืชต่อจำนวน

ภาพที่ 11 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพรรณไม้ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชสมุนไพรของ
กลุ่มชาติพันธุ์กุลา

4.4.3 พืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้

ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากพืชเป็นพืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ จำนวน 25 ชนิด 11 วงศ์ แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืชออกเป็น พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 6 ชนิด 2 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงคู่ 19 ชนิด 9 วงศ์ วงศ์พืชใช้ประโยชน์มากที่สุด คือวงศ์ Dipterocarpaceae

ปัจจุบันที่อยู่อาศัยของชาวบ้านเป็นบ้านแบบสมัยนิยม มีลักษณะการก่อสร้างแบบครึ่งปูน ครึ่งไม้ ไม่มีที่ใช้เป็นไม้เนื้อแข็ง หลังคามุงกระเบื้อง การใช้ประโยชน์จากพืชในด้านนี้มีค่อนข้างน้อย และนิยมหาซื้อตามท้องตลาดหัวไป

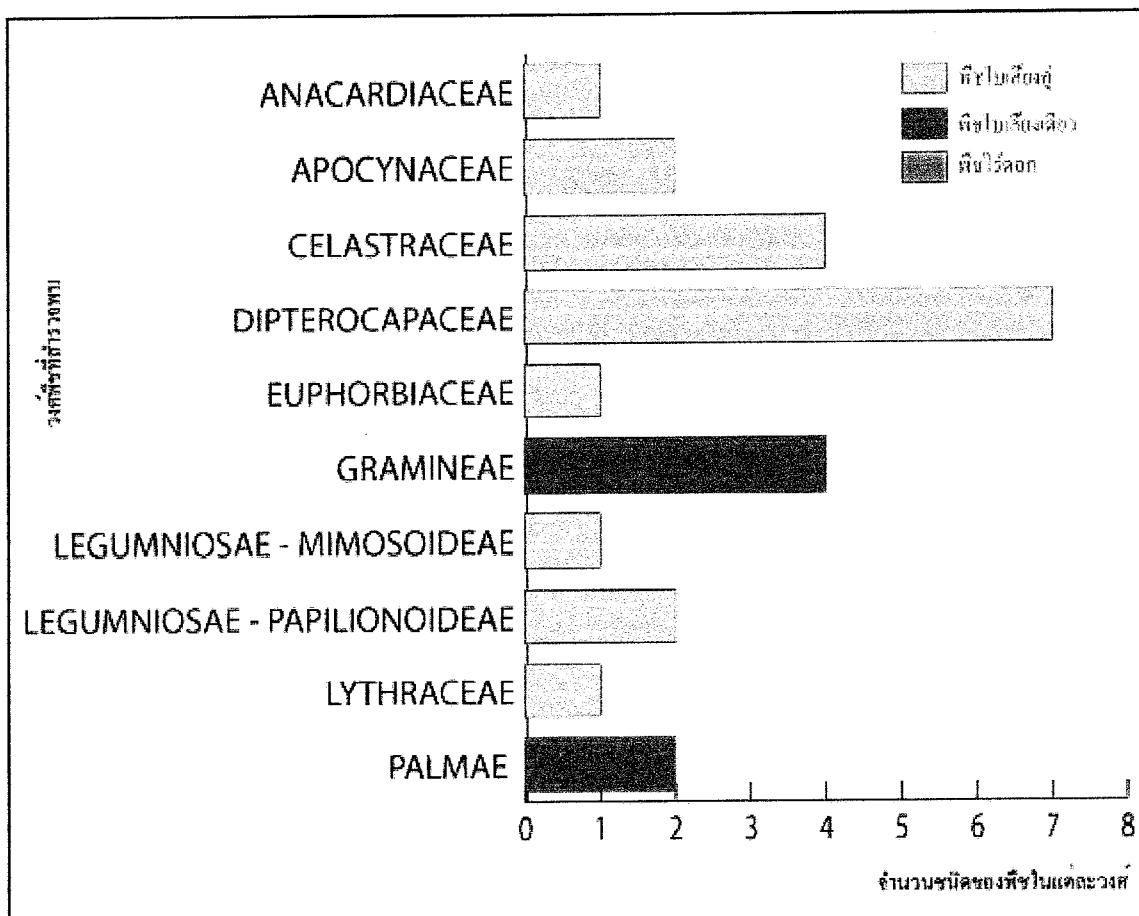
รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทพืชใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้มีดังนี้
(ตารางที่ 7 และ ภาพที่ 12)

ตารางที่ 7 รายชื่อพืชไม้ประทุมที่ทำให้อาชญากรรมคร่องใช้ของกู้มชาติพันธุ์สู่ชาติพันธุ์

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อภาษาไทย	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
ANACARDIACEAE	<i>Lannea coromandelica</i> (Houtt.) Merr.	บีก	กอกกัน	ตับตี้	ใช้ทำรัง	
APOCYNACEAE	<i>Aganosma marginata</i> (Roxb.) G. Don	โนนเครื่อง	ไส้ตัน	ลำต้น	ทำหยอดดับปืนไฟ	
APOCYNACEAE	<i>Parameria laevigata</i> (Juss.) Moldenke	เครื่องบำบาก	เครือซูก	ลำต้น	ใช้ทำรัง	
APOCYNACEAE	<i>Willughbeia edulis</i> Roxb.	บุบ	หมากย่าง	ตับตี้	ทำโซ่ไก่	
CELASTRACEAE	<i>Bhesa robusta</i> (Roxb.) Ding Hou	กระโตกแหง	กระบอกชาย	ลำต้น	ใช้สร้างบ้าน	
COMBRETACEAE	<i>Combretum quadrangulare</i> Kurz	ตะแก	สะแก	ลำต้น	ทำฟันให้ความร้อนดูด	
CORNACEAE	<i>Nyssa javanica</i> (Blume) Wangerin	เครือคางคาก	เครือคางคาก	ลำต้น	ใช้ทำรัง	
CUCURBITACEAE	<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	นำต้า	นำต้า	ผล	ใบ	
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. ex G. Don	บางนา	บางนา	ลำต้น	ใช้สร้างบ้าน	
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus intricatus</i> Dyer	บางกรุด	สะแบง	ลำต้น	ใช้สร้างบ้าน	
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus obtusifolius</i> Teijsm ex Miq.	ยางเหียง	ชาด	ลำต้น	ใช้สร้างบ้าน	
DIPTEROCARPACEAE	<i>Hopea odorata</i> Roxb.	ตะเกียบมาด	ตะเกียบมาด	ลำต้น	ใช้สร้างบ้าน	
DIPTEROCARPACEAE	<i>Shorea obtusa</i> Wall. ex Blume	เต็ง	จิก	ลำต้น	ขันไม้ผุด升ไม้มูลชาติพันธุ์ เครื่องจักสาน	
DIPTEROCARPACEAE	<i>Shorea roxburghii</i> G. Don	พระยม	กะยม	ลำต้น	ใช้สร้างบ้าน	

ตารางที่ 7 รายชื่อพืชในป่ารุนแรงใช้ทำท่ออย่างเดียวและเครื่องใช้ของดูบันชาติพัฒนา (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
DIPTEROCAPACEAE	<i>Shorea siamensis</i> Miq.	ราก	ราก	ลำต้น	ชั่วโมงน้ำฝนกัดทา เครื่องจักสาน
EUPHORBIACEAE	<i>Bridelia tomentosa</i> Blume.	ครึ่วตากวางวาย	ตากวาง	ลำต้น	ใบทำเชือก
GRAMINEAE	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	ไผ่"	ไผ่"	ลำต้น	หินกานหาบนแบกสินค้า
GRAMINEAE	<i>Bambusa blumeana</i> Schult.f.	ไผ่ตุ๊ก	ไผ่ตุ๊ก	ลำต้น	ใบทำครีบจักстан
GRAMINEAE	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) P. Beauv	หญ้าคา	หญ้าคา	ลำต้นใบ	ใบหญ้าคา
GRAMINEAE	<i>Themeda triandra</i> Forssk.	หญ้าเผก	หญ้าเผก	ลำต้น	ใบหญ้าเผก
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Xylia xylocarpa</i> (Roxb.) Taub. var. <i>kerrii</i> (Craib & Hutch.) I.C. Nielsen	เตง	เตง	ลำต้น	ใบสร้างงานและทำเครื่องใช้ต่างๆ
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	ประดู่	ประดู่	ลำต้น	ใบสร้างงาน
LYTHRACEAE	<i>Lagerstroemia floribunda</i> Jack	ตะแบก	ตะแบก	ลำต้น	ใบสร้างงาน
PALMAE	<i>Calamus</i> sp.	หวาย	หวาย	ลำต้น	ตานมเป็นฟืนสำอาง
PALMAE	<i>Corypha lecomtei</i> Becc.	ตาหม	ตาหม	ใบ	ใบหญ้าคา

ภาพที่ 12 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพืชไม้ที่ใช้ประโยชน์ทางเกษตรพืชที่ใช้ทำที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา

4.4.4 พืชใช้ประโยชน์อื่นๆ

ชาวบ้านมีการใช้ประโยชน์จากพืชด้านอื่นๆ จำนวน 38 ชนิด 23 วงศ์ แบ่งตามการจัดหมวดหมู่ของพืชออกเป็นพืชไร่ดอก 1 ชนิด 1 วงศ์ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว 6 ชนิด 4 วงศ์ และพืชใบเลี้ยงคู่ 31 ชนิด 18 วงศ์ พืชใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ วงศ์ Dipterocarpaceae

ตัวอย่างการใช้ประโยชน์จากพืชด้านอื่นๆ ได้แก่

พืชใช้ทำเครื่องดื่ม ได้แก่ มะกอกเกลี้ยง (*Canarium subulatum Guilloumin*) และขุน (*Artocarpus heterophyllus Lam.*) ใช้ทำกล่องมองเชิง จะให้เสียงดังก้องและไม่มีน้ำหนักเบา

พืชใช้ทำเครื่องราง ได้แก่ ศ้อลาน (ไม่ระบุชนิด) นำมาจากเมืองอังจะ เมื่อหดายร้อยปีมาแล้ว ปลูกไว้บริเวณหน้าพระอุโบสถวัดกุลามีอยู่ 2 ต้น (ภาพที่ 66) เมล็ดนำมาใช้ทำลูกประคำร้อยด้วยเชือก เป็นวงสำหรับกิกขุนั่งบริกรรมภาวนา ไม้กาหลง (*Bauhinia acuminata L.*) และไม้มะขาม (*Tamarindus indica L.*) ที่ลูกฟ้าผ่า ใช้ทำปลั๊กขิก

พืชใช้ในงานศพ ได้แก่ กระباء (*Anisoptera costata Korth.*) ใช้ทำโลงศพ เมื่อตอกตะปู เนื้อไม้จะไม่แตก กล้วย (*Musa acuminata Colla*) ใช้ถางต้นกล้วยวางรองศพทั้ง 4 ด้าน กันเกรา (*Fagraea fragrans Roxb.*) ใช้ทำป้ายเจียนชื่อผู้ตายปักไว้หน้าหลุนฝังศพ มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica L.*) และเงียงดูกันน้อย (*Canthium berridifolium Geddes*) โขนใส่โลงศพขณะเผาเพื่อให้ศพ ผู้ตายที่นับถือไสยศาสตร์ติดไฟ

รายละเอียดการใช้ประโยชน์จากพืชประเภทพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ มีดังนี้ (ตารางที่ 8 และภาพที่ 13)

ตารางที่ 8 รายชื่อพืชไม้ประดับที่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมือง(อีสาน)	ลักษณะ	วิธีใช้
APOCYNACEAE	<i>Alyxia reinwardtii</i> Blume	ชะบุด	ตั่งตูน	ลำต้น	ใช้ทำรูก มีค่านห้อม
BOMBACACEAE	<i>Bombax anceps</i> Pierre var. <i>anceps</i>	เงินป่าดอกเข้า	เงิน	เม็ด	ปลูกตามเต็ตไว้ทำพื้นที่น้ำ หมอน
BURSERACEAE	<i>Canarium subulatum</i> Guillauin	มะกาภากลีบยุ	หนากาเหลียง	แก่น	ทำกรอบมองเชิง
COMPOSITA	<i>Blumea balsamifera</i> (L.) DC.	หนาดใหญ่	หนาด	ลำต้น	ปลูกไว้หนาแน่น ป้องกัน วัตถุหายใจ
CONVOLVULACEAE	<i>Argyreia</i> sp.	เบาหลัง	เครือขາหลัง	ลำต้น	คนเดินไปจะไม่เข้า ทำให้ หลงทาง
CUCURBITACEAE	<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	นำต้า	นำต้า	ผล	ผลแห้งประทุมนำต้ม
DIOSCOREACEAE	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst. var. <i>hispida</i>	กลอย	กลอย	ใบ	มวนยาสูบ
DIPTEROCARPACEAE	<i>Anisoptera costata</i> Korth.	บาก	กระบาก	ลำต้น	ทำโถคง尸 เมื่อตอกจะเนื้อ ๆ ไม่แตก
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus intricatus</i> Dyer	ยางกรด	ตะมะง	ลำต้น	ยางไม่เคลือบเครื่องใช้งานกัน ร้าว
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus obtusifolius</i> Teijsm ex Miq.	ยางเหงง	ชะด	ลำต้น	ยางไม่เคลือบเครื่องใช้งานกัน ร้าว
DIPTEROCARPACEAE	<i>Dipterocarpus tuberculatus</i> Roxb.	พวง	พวง	ลำต้น	ยางไม่เคลือบเครื่องใช้งานกัน ร้าว

ตารางที่ 8 รายชื่อพืชไม้ประทัดที่ใช้ปรับโภชนาณของดินทั่วพื้นที่ภาค (ต่อ)

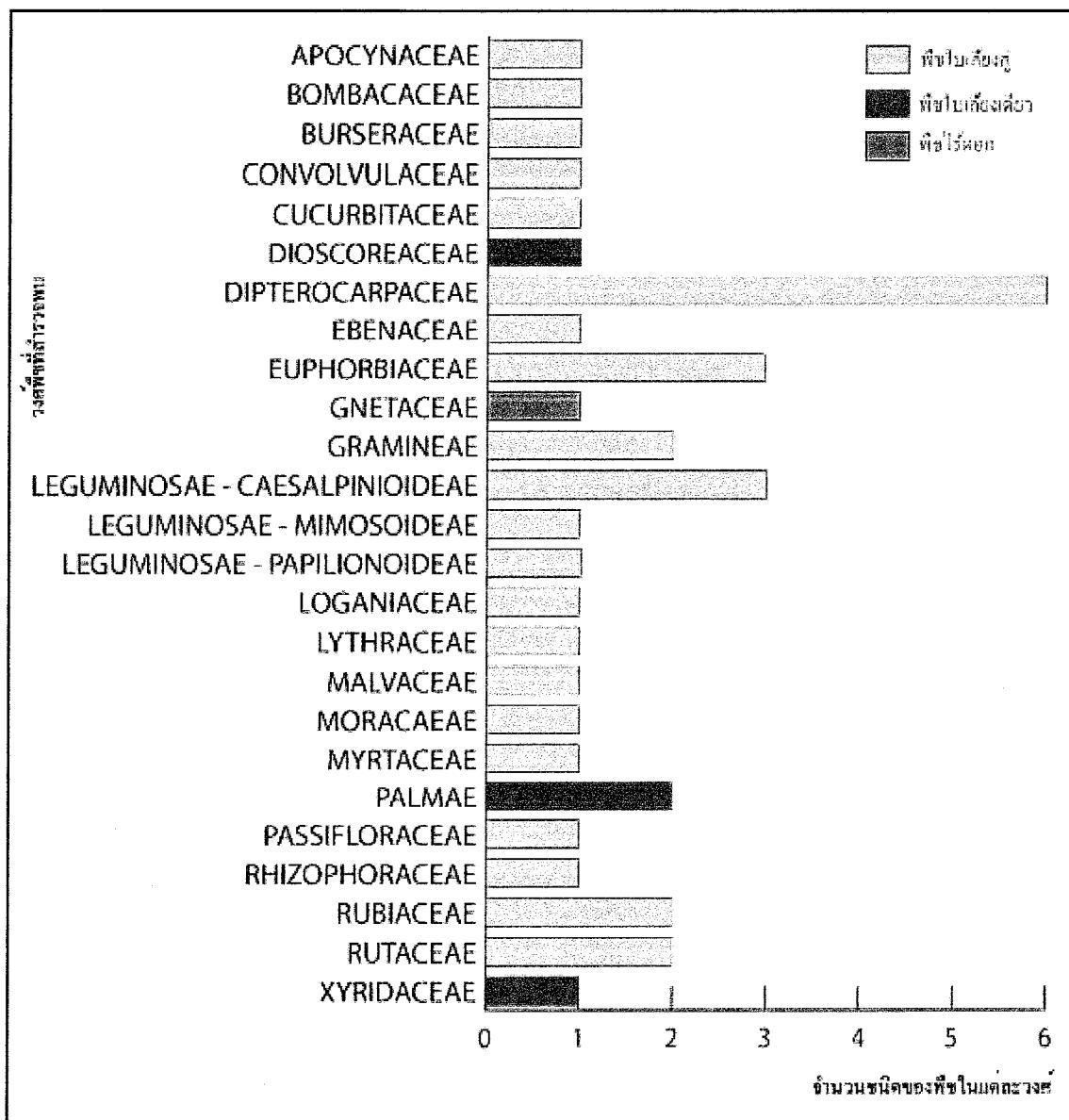
ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมืองอีสาน	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
DIPTEROCARPACEAE	<i>Shorea obtusa</i> Wall ex Blume	เต็ง	จิก	ลำต้น	ยางไม้มีคุณภาพเครื่องจักรงานกันรุ้ว
DIPTEROCARPACEAE	<i>Shorea siamensis</i> Miq.	รุ้ง	รัง	ลำต้น	ยางไม้เคลือบเครื่องจักรงานกันรุ้ว
EBENACEAE	<i>Diospyros rhodocalyx</i> Kurz	ตะโก	ตะโก	ผล	ตำใบในน้ำเพื่อหวาน
EUPHORBIACEAE	<i>Bridelia tomentosa</i> Blume	เครือชาลงาวา	เครือชาลงาวา	ลำต้น	ใช้หัวเรือกรุ่นอย่างละเอียด
EUPHORBIACEAE	<i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Skeels	มะขม	มะขม	ลำต้น	ไม้ปูนกดเปละลงชากุดๆ
EUPHORBIACEAE	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	มะขามป้อม	มะขามป้อม	ลำต้น	ใบเน่าใช้เป็นยาแก้พิษแมลง
GNETACEAE	<i>Gnetum</i> sp.	เมล็ด	ม่วง	ลำต้น	ใช้ทำเชือก
GRAMINEAE	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	ไผ่ป่า	ไผ่ป่า	ลำต้น	ทำรากน้ำตกร่องน้ำพาระ
GRAMINEAE	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) P. Beauvois	หญ้าคา	หญ้าคา	ใบ	ผูกก้านหญ้าแบบติดกันผูก
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Bauhinia acuminata</i> L.	กาหลง	กาหลง	เปลือก	ทำปลอกบีก
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Cassia fistula</i> L.	ราชพฤกษ์	ราชพฤกษ์	ลำต้น	ไม้ปูนกดเปละลงชากุดๆ
LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	<i>Chamaecrista mimosoides</i> (L.) Greene	โสนน้อย	โสน	กิ่ง	สะเด็ดลงที่ใจกลาง

ตารางที่ 8 รายชื่อพืชในวงศ์ไม้รังอกพืชไร่และใบหนานของกลุ่มชาติพันธุ์กูตา (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมืองอิสาน	ลักษณะ	รากทึบ
LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	<i>Acacia concinna</i> (Willd.) DC.	ต้มปอย	ต้มปอย	แก่น	พริกไม้มงคล เช่น ไก่บ่าตร น้ำมนต์
LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	<i>Phyllodium pulchellum</i> (L.) Desv.	เกล็ดปลาห่าน	เกล็ดถิน	ลำต้น	ไม้มงคลของชาวกูตา
LOGANIACEAE	<i>Fagraea fragrans</i> Roxb	กัมกรา	มันปลา	แก่น	ต้นกูตี้ผู้ชายเป็นไวน์หมูพะ
MALVACEAE	<i>Hibiscus cannabinus</i> L.	ไมอก็ว	ไมอก็ว	ลำต้น	ใช้ทำเบซูลร์หรือขากดองและชูกอง
MORACEAE	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam.	บานุน	หมากนี่	แก่น	ใช้ทำกอลัง
MORACEAE	<i>Ficus</i> sp.	ไทร	ไส	ลำต้น	ไม้มงคลของชาวกูตา
MYRTACEAE	<i>Tristania burmanica</i> (Griff.) Peter G.Wilson & J.T. Waterh. var. <i>rufescens</i> (Hance) J.Parm. & Nic Lughadha	ก้าว	ถุง	ลำต้น	ไม้มงคลของชาวกูตา
PALMAE	<i>Cocos nucifera</i> L. var. <i>nucifera</i>	มะพร้าว	มะพร้าว	ลำต้น	ทำวงถือให้รักบ้านน้ำตกร่าน้ำ
PALMAE	<i>Corypha lecomtei</i> Becc.	ถาน	ถาน	เม็ด	ทำถูกประคำสำหรับปริกรรม
PASSIFLORACEAE	<i>Passiflora laurifolia</i> L.	สาวรส	กะทกรผลร่อง	ลำต้น	ไม้มงคลของชาวกูตา
RHIZOPHORACEAE	<i>Carallia brachiata</i> (Lour.) Merr.	เสียงพรำภานงาม	มัง	ลำต้น	ไม้มงคลของชาวกูตา
RUBIACEAE	<i>Canthium berberidifolium</i> Geddes	เสียงดูนเนือย	หนานบีต้าดูก	ลำต้น	ใบไม้ใส่โลงคน้ำที่ศพไปนอน

ตารางที่ 8 รายชื่อพืชในป่าระนองพืชที่ปรับเปลี่ยนจากถิ่นชาติพันธุ์มา (ต่อ)

ชื่อวงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ	ชื่อพื้นเมือง(อีสาน)	ส่วนที่ใช้	วิธีใช้
Rubiaceae	<i>Morinda elliptica</i> Ridl	ยอดก่อน	ยอด	ลำต้น	ใบมีผลของชาวบ้าน
Rutaceae	<i>Phyllanthus acidus</i> (L.) Skeels	มะยม	มะยม	ผล	ผัด成น้ำแม่ขามเปรี้ยว หัว夷กด ต้ม
Xyridaceae	<i>Xyris indica</i> L.	กระใบนา	กระใบนา	ดอก	น้ำพาระ

ภาพที่ 13 จำนวนชนิดในแต่ละวงศ์ของพืชไม่ที่ใช้ประโยชน์ประเภทพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์กูดา

4.5 คลำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและคุลา

จากการศึกษาพืชคลำที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย จากเอกสารผลงานวิจัยของเหมวรรณ และสุมนา (2544) นำมาตรวจสอบหาชื่อสามัญ ชื่อวิทยาศาสตร์และชื่อวงศ์ รวบรวมข้อมูลคลำและการปฏิบัติเพรียบเทียบระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์บูรุกับกลุ่มชาติพันธุ์คุลา พบว่า พืชคลำในกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน พืชคลำส่วนใหญ่มีบทบาทต่อหญิงที่มีภาวะเกี่ยวกับการมีบุตร โดยเฉพาะหญิงกำลังอยู่ไฟพบมากที่สุด รายละเอียดปรากฏผลดังนี้ (ตารางที่ 9 - 12)

ตารางที่ 9 รายชื่อพืชකະถ้า (ปุ่มหัว) ด้านสุขภาพอนามัยของดินที่พื้นธูปบูรณะดิน : หญิงมีครรภ์

ชื่อสามัญ	ชื่อภาษาไทย (อ่าน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	กลุ่มชาติ พืช	กลุ่มชาติ ผู้อ่อนล้าและภัยบิน
บ้มยำ	บ้มยำ	-	-	บึง	ห้ามกินพืชผักทุกชนิดที่งอกหรือเจริญเติบโตบน "น้ำยาจ"
กระบอก	บาก	<i>Irvingia malayana</i> Oliv. ex A. W. Benn.	IRVINGIACEAE	หัวบาน กิน ทำให้น้ำทึบคัดอย่างมาก	
กล้วย	กล้วย	<i>Musa sapientum</i> L.	MUSACEAE	บຽง บุต้า กินกล้วยเผาจะได้ถูกแบด	
ฟูบอน	ฟูบอน	<i>Acacia pennata</i> (L.) subsp. <i>insuavis</i> (Lace) I.C. Nielsen	LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	อาหารคลี	
ข้าวโพด	ผักอีริด	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	PIPERACEAE	บຽง บุต้า	ผสานกับตัวร้ายยาแก้อาการแพ้ท้อง
เผือก	เผือก	<i>Colocasia esculenta</i> (L.) Schott	ARACEAE	บຽง	อาหารคลี
มะเขือ	มะเขือ	<i>Tamarindus indica</i> L.	LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	บຽง บุต้า	อาหารคลี
มะเขือป้อม	มะเขือป้อม	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	EUPHORBIACEAE	บຽง บุต้า	ควรบริโภคช่วงเย็นถ้าหาการเมพท้อง
มะนาว	มะนาว	<i>Citrus aurantifolia</i> (Christm.) Swingle	RUTACEAE	บຽง บุต้า	ควรบริโภคช่วงเย็นถ้าหาการเมพท้อง

ตารางที่ 9 รายชื่อพืชකະถาน (ชื่อห้าม) ดำเนินสูญพ่อน้ำเกลือกรดซึ่งมีความต้านทานต่ำสูงและฤทธิ์: หญิงมีครรภ์ (ต่อ)

ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	กลุ่มชนิด พืช	ผู้อุบัติเห็นและการปฏิบัติ
มะพร้าว	Cocos nucifera L. var. nucifera	PALMAE	บุรุกา	ควรปรุงให้คนเนื้ออมประร่ากและน้ำมะพร้าวอ่อนช่วยบำรุงครรภ์	
มันแก้ว	Ipomoea batatas (L.) Lam.	CONVOLVULACEAE	บุรุ	อาหารอดคำ	
ต้มยำ	Terminalia chebula Retz. var. chebula	COMBRETACEAE	บุรุ	ควรปรุงให้คนช่วยแก้อาการแพ้ท้อง	

ตารางที่ 10 รายชื่อพืชකະถ้า (ปุ่มหัว) ด้านสูงพ่อนามเมืองกุ้นหูลิพันธุ์บูรุและกุดา: ที่ญี่กลังของไทย

ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	กลุ่มชาติ พืช	ผู้คงค่าและภูมิภาค
ผักตีเสี้ยว	ผักตีเสี้ยว	-	-	บรร กุดา	ทำมินทำให้ข้อเสื้อย
ข้าวเหนียว	ข้าวเหนียว	<i>Oryza sativa L.</i>	GRAMINEAE	บรร กุดา	ต้มไส้กรอกในน้ำหาราก
ข้าวเหนียวคำ	ข้าวเหนียวคำ	<i>Oryza sativa L.</i>	GRAMINEAE	บรร กุดา	อาทาระคำ
จิจิ	จิจิ	<i>Zingiber officinale Roscoe</i>	ZINGIBERACEAE	บรร กุดา	ต้มไส้กรอก หัวใจหินตอนหนานั่นตีจีน
กีบอนหนามขาว	กีบอนหนามขาว	<i>Dracaena angustifolia Roxb.</i>	DRACAENACEAE	บรร กุดา	อาทาระคำ
ฟางอม	ฟางอม	<i>Acacia pennata (L.) subsp. <i>insuavis</i> (Lace) I.C. Nielsen</i>	LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	บรร กุดา	ทำมินทำให้ไข่ปู มดลูกจะไม่แห้ง
แตง	แตง	<i>Xylia xylocarpa (Roxb.) Taub. var. <i>xylocarpa</i></i>	LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	บรร กุดา	ติดไข่มีก้านกุน น้ำเตะเกิดพืชogenesis
บัว	บัว	<i>Trichosanthes quinqueangularis A. Gray</i>	CUCURBITACEAE	บรร กุดา	อาทาระคำ

ตารางที่ 10 รายชื่อพืชකระกำ (จืดห้าม) ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษา: หญิงกำลังอยู่ไฟ (ต่อ)

ชื่อสามัญ	ชื่อภาษาไทย (อีสาน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	กลุ่มชาติ พืช	ปัจจัยสำคัญและการปฏิบัติ
ประดู่	จู	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	บรร กุดา	ติดไฟเมืองต้นฤดูนี้ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม
ผักกาดขาว	ผักกาดขาว	<i>Neptunia oleracea</i> Lour.	LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	บรร กุดา	อาหารกระถิ่น
ผักแคร่	ผักแคร่	<i>Marsilea crenata</i> C. Presl	MARSHLEACEAE	บรร กุดา	อาหารกระถิ่น
ผักเตี๊ยบ	ผักเตี๊ยบ	<i>Cleome synandra</i> L.	CAPPARACEAE	บรร กุดา	อาหารกระถิ่น
เมภา	เมภา	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz.	BIGNONIACEAE	บรร กุดา	อาหารกระถิ่น
พอกด	พอกด	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne L.	CUCURBITACEAE	บรร กุดา	อาหารกระถิ่น
ยางกราร	ตงเปง	<i>Dipterocarpus intricatus</i> Dyer	DIPTEROCARPACEAE	บรร กุดา	ติดไฟเมืองต้นฤดูนี้ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม
ยางเหียง	ยางเหียง	<i>Dipterocarpus obtusifolius</i> Teijsm. ex Miq.	DIPTEROCARPACEAE	บรร กุดา	ติดไฟเมืองต้นฤดูนี้ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม
ตงระแหง	ตงระแหง	<i>Mentha cordifolia</i> Opiz ex Friesen	LABIATAE	บรร กุดา	อาหารกระถิ่น

ตารางที่ 11 รายชื่อพืชකະถ้า (ผู้ห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยของคุณภาพดินที่พืชบูรณาการ : หญิงแม่บุกร่อน

ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	กลุ่มนชาติ	ชื่อคณะและภูมิภาค
กระชาย	กระชาย	<i>Allium tuberosum</i> Roxb.	ALLIACEAE	บู่ กุتا	ควรปรุงรักษา นำม
ข้าวหนี่บัวคำ	ข้าวหนี่บัวคำ	<i>Oryza sativa</i> L.	GRAMINEAE	บู่ กุตา	อาหารคละเอียด
ปีก	ปีก	<i>Zingiber officinale</i> Roscoe	ZINGIBERACEAE	บู่ กุตา	ควรปรุงรักษา นำม
ฟางอน	ฟางอน	<i>Acacia pennata</i> (L.) subsp. <i>insuavis</i> (Lace) I.C. Nielsen	LEGUMINOSAE - MIMOSOIDEAE	บู่ กุตา	อาหารคละเอียด
มะขาม	มะขาม	<i>Tamarindus indica</i> L.	LEGUMINOSAE - CAESALPINIOIDEAE	บู่ กุตา	ควรปรุงรักษา นำม
มะนาว	มะนาว	<i>Citrus aurantifolia</i> (Christm.) Swingle	RUTACEAE	บู่ กุตา	ควรปรุงรักษา นำม
มะละกอ	มะละกอ	<i>Carica papaya</i> L.	CARICACEAE	บู่	อาหารคละเอียด
วัวไฟต์	ไฟต์	<i>Zingiber montanum</i> (Koenig) Link ex Dietr.	ZINGIBERACEAE	บู่ กุตา	ควรปรุงรักษา นำม
เตาะเจ้า	เต่าเจ้า	<i>Azadirachta indica</i> A.Juss var. <i>siamensis</i> Valeton	MELIACEAE	บู่ กุตา	อาหารคละเอียด
หม่อน	หม่อน	<i>Morus indica</i> L.	MORACEAE	กุتا	ห้ามเก็บใบ มีกลิ่นเหม็นทำให้แพ้
หัวไก่ล้วง	หัวไก่ล้วง	<i>Musa sapientum</i> L.	MUSACEAE	บู่ กุตา	ควรปรุงรักษา นำม
โหระพา	โหระพา	<i>Ocimum basilicum</i> L.	LABIATAE	บู่ กุตา	อาหารคละเอียด

ตารางที่ 12 รายชื่อพืชකະถาน (ข้อมูล) ด้านสุขภาพอนามัยของกุ้งมาตรฐานพันธุ์ญี่ปุ่นและกุ้ง: เส้นทางผู้นำวิธีการทั่วไป

ชื่อตัวอักษร	ชื่อชนิด (อีสาน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	กลุ่มชาติ พม่า	ชื่อคละลักษณะการปฏิบัติ
เห็ดหูหนีด	เห็ดหูหนีด	-	-	บระ กุتا	มะเร็งตับห้ามกิน
ถั่วหูกชนิด	ถั่วหูกชนิด	-	-	กุดา	ทำให้ไข่ไม่熟
ถั่วหูกชนิด	ถั่วหูกชนิด	-	-	กุดา	เด็กน้ำเสื้อออกตุ่นห้ามกิน
ผลไม้หูกชนิด	ผลไม้หูกชนิด	-	-	กุดา	เด็กน้ำเสื้อออกตุ่นห้ามกิน
กล้วย	กล้วย	<i>Musa sapientum</i> L.	MUSACEAE	บระ กุตา	เด็กน้ำเสื้อห้องเตี้ยห้ามกิน
บุบาน	หมาก้ม	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam	MORACEAE	บระ กุตา	เมืองฟ้าห้ามกิน
ฯลฯ	ฯลฯ	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd	ZINGIBERACEAE	กุดา	โรคประคองเส้นห้ามกิน
ข้าวโพด	ข้าวโพด	<i>Zea mays</i> L.	GRAMINEAE	กุดา	เด็กน้ำเสื้อออกตุ่นห้ามกิน
ข้าวโพด	ผักเบี้ร์	<i>Piper sarmentosum</i> Roxb.	PIPERACEAE	บระ กุตา	โรคเบาหวานห้ามกิน
แตงโม	แตงโม	<i>Cucumis melo</i> L.	CUCURBITACEAE	บระ กุตา	เมืองฟ้าห้ามกิน
แตงโม	แตงโม	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	CUCURBITACEAE	บระ กุตา	โรคเบาหวานห้ามกิน
ถั่วฝักยาว	ถั่วฝักยาว	<i>Vigna unguiculata</i> (L.) Walp. subsp. <i>unguiculata</i>	LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	บะ	เมืองฟ้าห้ามกิน
ถั่วฝักยาว	ถั่วฝักยาว	<i>Arachis hypogaea</i> L.	LEGUMINOSAE - PAPILIONOIDEAE	บะ กุดา	โรคไอล่าห้ามกิน

ตารางที่ 12 รายชื่อพืชකະถาน (ชื่อห้าน) ดำเนินทางน้ำขวางคุ้มน้ำต้นบูรณะเดชะฤดา: เด็กและผู้ป่วยโรคทั่วไป (ต่อ)

ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	กลุ่มชาติ พืช	กลุ่มชาติ และการปฏิบัติ
ผักชี้	ผักชี้		<i>Coriandrum sativum L.</i>	UMBELLIFERAE	บู่ ฤดู	บู่ชี้หานกิน
ไผ่(หันอ ไม้)	ไผ่(หันอ ไม้)		<i>Bambusa sp.</i>	GRAMINEAE	บู่ ฤดู	มะเร็งตัวน้ำหานกิน
ไผ่(หันอ ไม้)	ไผ่(หันอ ไม้)		<i>Bambusa sp.</i>	GRAMINEAE	บู่ ฤดู	โรคกระเพาะหัวมูกิน
ไผ่(หันอ ไม้)	ไผ่(หันอ ไม้)		<i>Bambusa sp.</i>	GRAMINEAE	บู่ ฤดู	โรคตาแดงหัวมูกิน
ไผ่(หันอ ไม้)	ไผ่(หันอ ไม้)		<i>Bambusa sp.</i>	GRAMINEAE	บู่ ฤดู	ต้อร้ายตาลายหัวน้ำหานกิน
ไผ่(หันอ ไม้)	ไผ่(หันอ ไม้)		<i>Bambusa sp.</i>	GRAMINEAE	บู่ ฤดู	มะเร็งตับหานกิน
ไผ่(หันอ ไม้)	ไผ่(หันอ ไม้)		<i>Bambusa sp.</i>	GRAMINEAE	บู่ ฤดู	โรคประดองต้นหัวน้ำหานกิน
ผึ้ง	ผึ้ง		<i>Psidium guajava L.</i>	MYRTACEAE	บู่ ฤดู	บู่ชี้หานกิน
พุทรา	พุทรา		<i>Ziziphus mauritiana Lam.</i>	RHAMNACEAE	บู่ ฤดู	โรคตับหานกิน
มะพร้าว	มะพร้าว		<i>Cocos nucifera L. var. nucifera</i>	PALMAE	บู่	เด็กเป็นซางหัวมูกิน หัวใจ ประจำเดือนหานกิน
มะพร้าว	มะพร้าว		<i>Cocos nucifera L. var. nucifera</i>	PALMAE	บู่ ฤดู	โรคเบาหวานหานกิน
มะตะกอร	หมោកង់		<i>Carica papaya L.</i>	CARICACEAE	บู่ ฤดู	เด็กไม่ใช่หานกิน หัวใจมาก หานกิน
ลีบ	ลีบ		<i>Citrus spp.</i>	RUTACEAE	บู่ ฤดู	เด็กไม่ใช่หานกิน

ตารางที่ 12 รายชื่อพืชකระถ้า (บ่อห้ำน) ดำเนินการอนามัยของกุ้งมาตรฐานพันธุ์บูรพาและกุ้ง: เด็กเล่นป่าฯ วิจัย (ต่อ)

ชื่อสามัญ	ชื่อพืชเมือง (อีสาน)	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	กลุ่มชาติพมာṇ	ผู้คงค้ำณและการปฏิรูป
หม่อน	หม่อน	<i>Morus indica L.</i>	MORACEAE	บู่	หญิงมีประจำเดือนมากครึ่งปี ไม่ยอมจะทำให้ไปเหี้ยວ
หมาก	หมาก	<i>Areca catechu L.</i>	PALMAE	บู่ กุด	หัวแม่ไชวาก่อนนวดน้ำเผาอย่างกิจลั่นตราย
หัวปะ	หัวปะ	<i>Calamus sp.</i>	PALMAE	กุด	โกรกประดงเส้นหัวนมกิน
ข้อม	ข้อม	<i>Saccharum officinarum L.</i>	GRAMINEAE	บู่	เด็กปูมนช้างหัวนมกิน

บทที่ 5

วิจารณ์ผลการศึกษา สรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 วิจารณ์ผลการศึกษา

5.1.1 วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลา

วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ชาวบูรุในอดีตกับปัจจุบันมีวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายๆ กันคือผูกพันอยู่กับป่า โดยการหาของป่า เก็บสมุนไพร และล่าสัตว์ แต่เนื่องจากได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามที่ราบลุ่มให้เล่า เขายังคงริมฝั่งแม่น้ำโขง จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไป เช่น การจับสัตว์น้ำและทำกิจกรรม ส่วนการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ยังเป็นแบบโบราณ ลักษณะตัวบ้านมีขนาดเล็กบนพื้นที่ที่จำกัด วัสดุสร้างบ้านทำด้วยไม้ไผ่ บางครอบครัวอาจใช้ไม้เนื้ออ่อน จะสังเกตเห็นว่าการใช้ประโยชน์จากไม้เนื้อแข็งมีน้อยมาก ในอดีตชาวบูรุเป็นกลุ่มน้ำที่ทำมาหากินอย่างเดียว ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ การสร้างบ้านเรือนจึงมีลักษณะเป็นแบบกึ่งถาวร สามารถรื้อถอนได้อย่างสะดวก ประกอบกับการที่ไม่มีเครื่องมือหนักสำหรับใช้แปรรูปไม้ชุง เช่น เลื่อยไฟฟ้าและกบไฟฟ้า จึงทำให้ไม่สามารถใช้ไม้เนื้อแข็งได้ ในเวลาต่อมาพื้นที่ที่เคยอาศัยอยู่ในปัจจุบันส่วนราชการได้มีการประกาศเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ (protected area) จึงประสบปัญหาน้ำพื้นที่ทำกิน รวมทั้งระบบสาธารณูปโภคต่างๆ ไปไม่ถึง ดังนั้นชาวบูรุจึงมีฐานะค่อนข้างยากจน ส่วนการรักษาโรคภัยไข้เจ็บยังมีลักษณะผสมผสานระหว่างแพทย์แผนปัจจุบันกับการรักษาด้วยหมอยาพื้นบ้าน บางรายอาจรักษาด้วยยาแผนโบราณ ทั้งนี้เนื่องจากความศรัทธาและความเชื่อแบบดั้งเดิมที่ยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะอาการเจ็บป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุอย่างไรก็ตาม การรักษาแบบแผนปัจจุบันมีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะมีระบบประกันสุขภาพในการรักษาฟรี รวมทั้งการรักษาเท่านั้นผลชัดเจน

ส่วนวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชาวกุลามีความแตกต่างจากชาวบูรุ เนื่องจากในอดีตชาวกุลามีการอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชนบทที่ค่อนข้างมีความเจริญ และได้แต่งงานมีครอบครัวกับคนในท้องถิ่น ประกอบกับหมู่บ้านเดิมชาวบ้านมีอาชีพเป็นช่างทอง จึงได้มีการผสมผสานภูมิปัญญาเข้าด้วยกัน ทำให้ลูกหลานของชาวกุลามีความเชื่อในความเชื่อแบบดั้งเดิม การรักษาด้วยยาแผนโบราณ ทุกวันนี้ นอกจากนี้ยังมีอาชีพทำไร่ ทำนาและรับจ้างทั่วไป ดังนั้นชาวกุลามีฐานะดี มีการศึกษาสูง สภาพบ้านเรือนและหมู่บ้านมีความเจริญ มีระบบสาธารณูปโภค และโทรศัพท์มือถือ ทำให้ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่หนักหนา ทำให้ต้องอพยพไปอยู่ในที่ที่ปลอดภัย เช่น ภูเขา แม่น้ำ ฯลฯ ที่มีอากาศดี ไม่เป็นภัยธรรมชาติ ทำให้ชาวบูรุและกุลามีความเชื่อมโยงกันอย่างดี ไม่ว่าจะทางเลือกทางเศรษฐกิจ ทางการศึกษา ทางการเมือง หรือทางศาสนา ก็มีความเชื่อมโยงกันอย่างมาก ทำให้ชาวบูรุและกุลามีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น

ส่วนการรักษาโรคภัยไข้เจ็บนิยมรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากมีโรงพยาบาลอยู่ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านและมีระบบประกันสุขภาพในการรักษาพิเศษ

5.1.2 การใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุดา

จากการสำรวจการใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุดาทั้ง 4 ด้าน คือ พืชใช้เป็นอาหาร พืชใช้เป็นสมุนไพร พืชใช้ทำที่อู่อาศัยและเครื่องใช้ และพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ พบว่า ชาวบูรุมีการใช้ประโยชน์จากพืชค่อนข้างเป็นรูปธรรมมากกว่าชาวกุดา เนื่องจากมีวิถีการดำเนินชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่ามีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ได้ดี และยังรู้จักนำพืชป่าบางชนิดมาปลูกในบริเวณบ้านเพื่อสะเด็จในการใช้อีกด้วย สำหรับการใช้ประโยชน์จากพืชของชาวบูรุในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นด้านสมุนไพรและด้านอาหารมากที่สุด ส่วนการใช้ประโยชน์ด้านที่อยู่อาศัย เครื่องใช้และประโยชน์อื่นๆ จะมีสัดส่วนที่น้อยกว่าเนื่องจากข้อห้ามทางกฎหมายที่ไม่อนุญาตให้มีการตัดไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติ ในการใช้ประโยชน์จากพืชนอกจากจะใช้เพื่อการยังชีพแล้วยังนำไปใช้เชื้อชาต แลกเปลี่ยนกับชุมชน โดยรอบอีกด้วย สำหรับการใช้ประโยชน์จากพืชของชาวกุดา มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับชาวบูรุ คือ การใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรและด้านอาหารมากที่สุด ส่วนการใช้ประโยชน์ด้านที่อยู่อาศัยเครื่องใช้จะใช้และประโยชน์อื่นๆ จะมีสัดส่วนที่น้อยกว่า เช่นกัน

5.1.3 คลำ (ข้อห้าม) ด้านสุขภาพอนามัยที่เกี่ยวข้องกับพืชของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุดา

จากการศึกษาพืชคลำที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยในประชากร 2 กลุ่ม ใหญ่คือกลุ่มหญิงที่มีภาระเกี่ยวกับการมีบุตร ได้แก่ หญิงมีครรภ์ หญิงกำลังอยู่ไฟ หญิงแม่ลูกอ่อน และกลุ่มคนทั่วไป ได้แก่ เด็กและผู้ป่วยโรคต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุดา พบว่า พืชคลำในทั้ง 2 กลุ่มชาติพันธุ์ มีความคล้ายคลึงกัน แต่ชนิดพืชอาจเหมือนกันหรือต่างกันบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทในเชิงวัฒนธรรมและความเชื่อ แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดทางความเชื่อคลำที่เกี่ยวข้องกับพืชมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยเฉพาะพ่อแม่ปู่ย่าตายายมีอิทธิพลต่อข้อคลำหรือข้อห้ามมากที่สุด เนื่องจากเป็นบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว ดังนั้นคลำจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนแต่ละกลุ่มที่ใช้ควบคุมความประพฤติของลูกหลานและคนในสังคม เพื่อให้มีวิถีการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุข

เมื่อพิจารณาถึงพืชคลำในกลุ่มประชากรย่อย พบว่า คลำของหญิงกำลังอยู่ไฟมีพืชคลำที่ยังถือกันมากที่สุด เนื่องจากพืชเหล่านี้เมื่อนำไปประกอบอาหารแล้วเชื่อว่าอาจส่งผลกระทบต่อเด็ก ทารกที่ต้องดื่มน้ำนมจากแม่ ซึ่งต้องมีความระมัดระวังมากที่สุด และเป็นที่น่าสังเกตว่าพืชคลำที่ระบุไว้ในงานวิจัยของเหมววรรณ และสุวนานา (2544) ส่วนใหญ่เป็นพืชปลูก (cultivated plant) และพืชต่างถิ่นนำเข้ามาปลูก (introduced plant) ซึ่งไม่ใช่พืชดั้งเดิม (indigenous plant) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสะดวกในการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งหากเป็นพืชป่าอาจต้องเดินทางออกไปหาเก็บจากป่าที่อยู่ห่างไกลออกไป ทั้งนี้ มีข้อสังเกตและข้อพิจารณาเกี่ยวกับพืชคลำบางชนิด ดังนี้

พืชผักทุกชนิดทั้งอกหรือเจริญเติบโตบนไม้วงศ์ไม้ย่าง (Dipterocarpaceae) เป็นพืชคลุมต้นไม้ที่มีการสร้างน้ำย่าง ซึ่งประกอบด้วยสารบางชนิดที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดอาการแพ้หรือมีพิษต่อผู้ใช้ ดังนั้นมีคินพืชผักเหล่านี้เข้าไปจึงส่งผลต่อผู้บริโภคทั้งทางตรงและทางอ้อม

เพื่อก และมันทุกประเภทเป็นพืชคลุมต้นไม้สารทำให้เกิดอาการระคายเคือง

มะพร้าวอ่อนและน้ำมะพร้าวเป็นพืชที่ควรแก่การบริโภคสำหรับหญิงมีครรภ์ เพราะประกอบด้วยสารอาหาร วิตามินและchoroโนนพืชบางชนิดที่มีส่วนช่วยบำรุงครรภ์

ไม่ท่อนจากต้นระบบทง ยางเหียง ยางกราด ยางนาเป็นพืชคลุมต้นไม้สารทำให้เกิดอาการไฟไหม้ความร้อนหรือต้มอบ ไอน้ำสำหรับหญิงกำลังอยู่ไฟ เพราะมีขี้เด้อ สะเก็ดไฟ และควันไฟมาก ควันไฟยังมีกลิ่นฉุน อาจทำให้เกิดอาการแพ้ระคายเคือง ทำความร้าวคัญขณะนั่งอบไอร้อน จึงไม่ให้นำมาใช้ แต่มีข้อแนะนำว่าไม่ท่อนจากพืชหลายชนิดเหมาะสมสำหรับจุดไฟ เช่น ไม้สะแก และกุ่มบก เป็นต้น

หม่อนเป็นพืชคลุมต้นไม้ควรปลูกใกล้เรือนนอนของหญิงกำลังอยู่ไฟและหญิงแม่ลูกอ่อน เพราะใบหม่อนมีกลิ่นฉุน

ไฟ (หน่อไม้) เป็นพืชคลุมต้นไม้ที่เหมาะสมในการนำมาประกอบอาหารสำหรับผู้ป่วยโรคหัวใจโดยเฉพาะโรคปอดตามข้อไฟ หนอง เพราหน่อไม้มีกรดซูริกสูง

อย่างไรก็ตาม พืชผักอีกหลายชนิดที่เป็นพืชคลุมต้นไม้สามารถอธิบายในเชิงวิชาการได้ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลในโอกาสต่อๆไป แต่การปฏิบัติตามความเชื่อคลุมต้นไม้ตั้งแต่บรรพบุรุษนี้ จะส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัยและด้านจิตวิทยาของผู้ปฏิบัติตัว ข้อมูลเหล่านี้จึงถือเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่อนุชนรุ่นหลังควรยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสืบท่อไป

5.2 สรุป

จากการศึกษาพฤกษาศาสตร์พื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุและกุลาในจังหวัดอุบลราชธานี สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ โดยรวมมีความผูกพันอยู่กับป่าและมีการใช้ประโยชน์จากป่าค่อนข้างมาก ประชารมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มีรายได้ต่อหัวอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ยังมีความเชื่อและนับถือบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัด การรักษาโรคภัยไข้เจ็บยังคงอาศัยหมอยาพื้นบ้าน แต่มีแนวโน้มที่จะรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบันมากขึ้น

2. วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา ส่วนใหญ่เป็นแบบสังคมเมือง มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีการศึกษาสูง มีความศรัทธาในพุทธศาสนา การรักษาโรคภัยไข้เจ็บจะอาศัยแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่า วัฒนธรรมดึงเดิมของชาวกุลาไม่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

3. พบพืชที่ชาวบูรุนำมายใช้ประโยชน์ทั้งหมด จำนวน 222 ชนิด 72 วงศ์ โดยใช้เป็นพืชสมุนไพรมากที่สุด จำนวน 86 ชนิด 48 วงศ์ รองลงมาคือใช้เป็นอาหารจำนวน 79 ชนิด 41 วงศ์ พืชใช้ไม้

ก่อสร้างและเครื่องใช้ จำนวน 35 ชนิด 19 วงศ์ ตามลำดับ วงศ์ที่มีการใช้ประโยชน์มากที่สุด คือวงศ์ Leguminosae-Caesalpinioideae โดยวงศ์พืชใช้ประโยชน์เป็นอาหารมากที่สุด คือวงศ์ Euphorbiaceae วงศ์พืชใช้ประโยชน์เป็นสมุนไพรมากที่สุด คือวงศ์ Leguminosae-Caesalpinioideae และวงศ์ Rubiaceae วงศ์พืชใช้ประโยชน์เป็นไม้ก่อสร้าง และเครื่องใช้มากที่สุด คือวงศ์ Dipterocarpaceae และวงศ์พืชใช้ประโยชน์อื่นๆมากที่สุด คือวงศ์ Dipterocarpaceae

4. พบพืชที่ชาวบ้านนำมาใช้ประโยชน์ทั้งหมด จำนวน 210 ชนิด 76 วงศ์ โดยใช้เป็นพืชสมุนไพรมากที่สุด จำนวน 84 ชนิด 47 วงศ์รองลงมาคือใช้เป็นพืชอาหาร จำนวน 63 ชนิด 32 วงศ์ พืชใช้ไม้ก่อสร้างและเครื่องใช้ 25 ชนิด 11 วงศ์และพืชใช้ประโยชน์อื่นๆ 38 ชนิด 23 วงศ์ ตามลำดับ วงศ์ที่มีการใช้ประโยชน์มากที่สุด คือวงศ์ Dipterocarpaceae โดยวงศ์พืชใช้ประโยชน์เป็นอาหารมากที่สุด คือวงศ์ Leguminosae-Caesalpinioideae และวงศ์ Zingiberaceae วงศ์พืชใช้ประโยชน์เป็นสมุนไพรมากที่สุด คือวงศ์ Acanthaceae และวงศ์ Euphorbiaceae วงศ์พืชใช้ประโยชน์เป็นไม้ก่อสร้างและเครื่องใช้มากที่สุด คือวงศ์ Dipterocarpaceae และวงศ์พืชใช้ประโยชน์อื่นๆมากที่สุด คือวงศ์ Dipterocarpaceae

5. ชาวบูรณะชาวบ้านมีพืชคงเหลือที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างกันบ้างตามชนิดของพืช ทั้งนี้พืชคงเหลือส่วนใหญ่มีบทบาทต่อหญิงที่มีภาระเกี่ยวกับการมีบุตร โดยเฉพาะหญิงกำลังอยู่ไฟพบมากที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ พบข้อมูลพร่องบางประการที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นและมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขต่อไป ดังนี้

1. การเลือกสัมภាយณ์และตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นแบบจำเพาะเฉพาะเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้มีความรู้ด้านพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ได้แก่ หมอยาพื้นบ้าน ผู้สูงอายุ จากการดำเนินงานพบว่า ในกลุ่มชาติพันธุ์บูรู ถ้าหากเป็นกลุ่มคนที่มีคุณสมบัติดังกล่าวส่วนใหญ่จะพูดภาษาบูรู พูดภาษาท้องถิ่น อีสาน ไม่ค่อยได้ จำเป็นต้องพูดผ่านลูกหลานรุ่นปัจจุบัน บางคนมีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยินทำให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสาร และบางคน โอนสัญชาติเป็นพลเมืองลาว ทำให้การติดต่อเพื่อร่วมข้อมูล เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง อุปสรรคเหล่านี้ทำให้การเก็บข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์บูรูส่วนใหญ่จะได้จากกลุ่มคนในรุ่นเดียวกัน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ที่มีหน้าที่ในการเก็บหาพืชและใช้ประโยชน์จากพืชแต่มีอายุไม่นำาก ส่วนปัญหาในกลุ่มชาติพันธุ์บูรูพบว่า ข้อมูลที่ได้จากหมอยาพื้นบ้านและผู้สูงอายุที่เป็นชาวบูกุลารุ่นสุดท้ายของบ้าน ในส่วนที่มีอยู่ในหมู่บ้านไม่ถึง 10 คน บางคนนิวชเป็นพระภิกษุ และ

บางคนเดินทางไปอยู่กับครอบครัวที่กรุงเทพฯ และกลุ่มคนเหล่านี้มีการใช้ประโยชน์จากพืชบ้างไม่นัก

2. ระยะเวลาในการสัมภาษณ์และเก็บตัวอย่างค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะช่วงเวลาการเก็บตัวอย่างพืชไม่สามารถทำได้ตลอดทั้งปี ตัวอย่างพืพรรณไม้บางชนิดจึงขาดส่วนที่เป็นดอก และผล ซึ่งเป็นอุปสรรคในการตรวจวินิจฉัยพืช ดังนั้น ความมีระยะเวลาด้านการเก็บข้อมูลอย่างน้อย 1 ปี จะทำให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. สภาพวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรพาและกุลา ได้รับอิทธิพลจากภาระและความเจริญของสังคมเมืองเนกเข่นสังคมชนบททั่วไป มีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อทำงานหาเด็ยงซึพ ส่งผลให้มีการพั่งพิงธรรมชาติดอนน้อยลง ชาวบ้านส่วนใหญ่ละเลยกะหอดทึ่งวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมไป ดังนั้น ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สะสมมาตั้งแต่ในอดีตจึงถูกลืมเลือนและอาจสูญหายไปจากสังคมชนบทได้ในที่สุด

บรรณานุกรม

กองการค่า ชยามฤด. 2541. คู่มือจำแนกพรผลไม้. ส่วนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ หอพรรณไม้ กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ.

โภศล พลกกลาง. 2536. ข้อคิดคำอีสาน. มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
มหาสารคาม.

จันทิมา เอี่ยมานนท์ และสุนนา อินทร์คำน้อย. 2537. โครงการวิจัยภาษาอินในจังหวัดอุบลราชธานี.

รายงานการวิจัย สถาบันภาษาและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. อุบลราชธานี.

ชูศรี ไตรสนธิ. 2544. พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน. ชีวปริกรรณน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 2. กรุงเทพฯ.

ชัยอุทธ กล้าแม่แวงศ์. 2539. พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวเขาผ้าอิน หมู่บ้านวังเส้า จังหวัดน่าน.
ปัญหาพิเศษปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

เต็ม สมิตินันท์ และวีระชัย ณ นคร. 2534. พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน. เอกสารประกอบการสัมมนา
ระดับประเทศว่าด้วยพฤกษศาสตร์พื้นบ้านในประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ. กรุงเทพฯ.

เดือนไช นุชคำรงค์ และธีรยุทธ สมตน. 2548. พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน: พืชอาหารป่าชาวอีซู.
กรมอุทยานแห่งชาติสัตตาวีร์ป่าและพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ.

ธิดา สาระยา. 2536. เมืองอุบล ฐานนีแห่งราชะ ศรีส่งแห่งไฟรพฤกษ์. สำนักพิมพ์เมืองโภราณ.
กรุงเทพฯ.

ปรีชา องค์ประเสริฐ. 2541. พฤกษศาสตร์พื้นบ้านในป่าอนุชนิดใหญ่ ดำเนลสร้างต่อหนอย อำเภอหัว
ตะพาบ จังหวัดอํามานาจเจริญ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
กรุงเทพฯ.

พรชัย ปรีชาปัญญา. 2541. ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับระบบมนิเวศเกษตรบนแหล่งต้นน้ำลำธาร
ในภาคเหนือ. สถานวิจัยคุณน้ำดอยเรียงดาว กลุ่มน้ำ ๕ สำนักวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมป่าไม้
สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ.

พรอนันด์ บุญก่อน. 2540. พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวอีซู หมู่บ้านสามกุลา จังหวัดเชียงราย.
ปัญหาพิเศษปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

มลฤดี อภิโภคลกร. 2541. ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความหลากหลายทางชีวภาพ: กรณีศึกษาพื้นที่
ดำเนลแม่นอก อำเภอเลิ่น จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

บค. สันติสมบัติ. 2544. ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

ระลึก ชาานี. 2546. อุบลราชธานีอดีต. โรงพิมพ์รุ่งศิลป์นานีอฟเฟช. จังหวัดอุบลราชธานี.

วีระชัย ณ นคร. 2539. วิถีการทำพฤกษาสตรีพื้นบ้าน. การอบรมเชิงปฏิบัติการนักพฤกษาสตรีท้องถิ่น. องค์การสวนพฤกษาสตรี สำนักนายกรัฐมนตรี.

ศรีปาน สอนอาจ. 2545. หนังสือปกแดง บ้านโนนไหய. เอกสารเผยแพร่ประวัติชาวบุคลา บ้านโนนไหய อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี. (เอกสารอัดสำเนา)

ศูนย์พัฒนาสังคมชนบทที่ 74. 2544. ประวัติชาวบูร จังหวัดอุบลราชธานี. เอกสารเผยแพร่ประวัติชาวบูร บ้านเวินบึกและบ้านท่าลึ้ง อាเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. (เอกสารอัดสำเนา)

สมศักดิ์ สุขวงศ์. 2536. การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้. ทิศทางไทย ฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ.

_____ . 2539. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องพฤกษาสตรีพื้นบ้านและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ. (เอกสารอัดสำเนา)

สมศักดิ์ สุขวงศ์ และพงษ์ศักดิ์ พลเสนา. 2539. รายงานสรุปการสัมมนาเชิงปฏิบัติการพฤกษาสตรี และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ. (เอกสารอัดสำเนา)

สมัย สุทธิธรรม. 2539. สารคดีชุดคืนทองของไทย อุบลราชธานี. สำนักพิมพ์โอดี้นสโตร์. กรุงเทพฯ

สิริวรรณ สุขศรี. 2546. พฤกษาสตรีพื้นบ้านในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.

ส่วนพฤกษาสตรีป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้. 2544. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย เต็ม สมิตินันท์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2544. บริษัทประชาชน จำกัด. กรุงเทพฯ.

เหมวรรัตน์ เหมะนัด และสุมนา อินทร์คำน้อย. 2544. ข้อห้ามด้านสุขภาพอนามัย: บทบาทในการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจสังคมสมัยใหม่ของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี. รายงานการวิจัย. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. อุบลราชธานี.

Gangwar, A.K. and Ramakrishnan, P.S. 1990. Ethnobiological Notes on some Tribes of Arunachal Pradesh, Northeastern India. **Economic Botany**. 44(1) 94-105.

Jacquat, J. 1990. **Plants from the Markets of Thailand**. Duang Kamol Publishing. Bangkok. 251p.

Joshi, A.R. and Edington, J.M. 1990. The Use of Medicinal Plants by two Villages Communities in the central Development Region of Nepal. **Economic Botany**. 44(1) 77-78.

- Trisonthi, C. 1990. **Utilization and Conservation of the Minor Forest Products in Chiang Mai.**
2nd International Congress in Ethnobiology. Kumming China .
- Upho U. 2004. **Ethnobotany of Buddhist and Muslim Thais in Some Locations in the Lower Part of Southern Thailand.** Thesis of Doctor of Philosophy (Biology). Chiang Mai University, Chiang Mai.

ភាគអនុវត្ត

ภาคผนวก ก : รูปภาพวิธีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

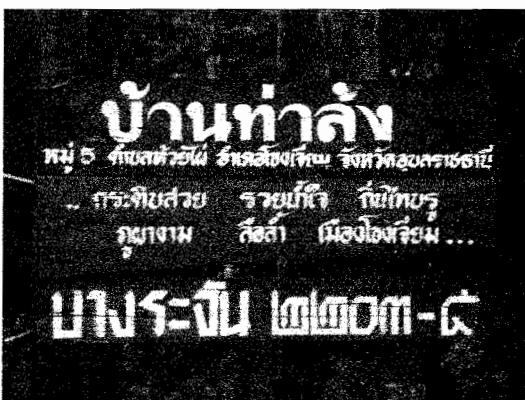
1. ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยของชาวบูรุบ้านท่าลัง

ภาพที่ 14 ที่ดังหมู่บ้านท่าลังไกลักกับแม่น้ำโขง

ภาพที่ 15 พื้นที่ป่าหลังเขาริเวณที่ดังหมู่บ้านท่าลัง

ภาพที่ 16 ป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านท่าลัง

ภาพที่ 17 คำขวัญอวยพรที่ศาลากลางบ้านติดริมแม่น้ำโขง

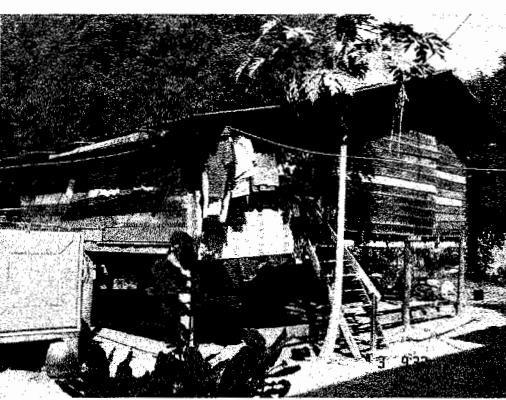
บรรทัดที่ 1 สามัคคี อยู่ร่วมแหง

บรรทัดที่ 2 พ่อแม่พี่น้อง

บรรทัดที่ 3 ท่านเจ้านายทุกคน

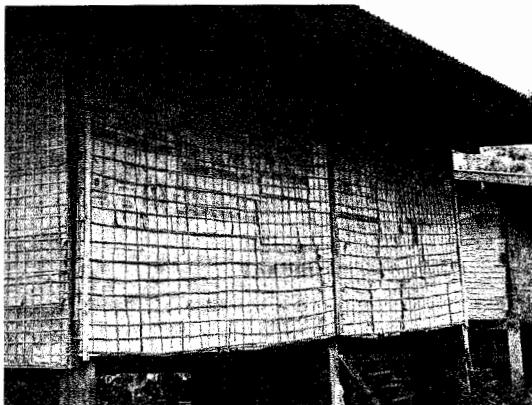
บรรทัดที่ 4 ขอบคุณที่มาเยือนเมือง

บรรทัดที่ 5 ขอให้อาชมั่นขวัญยืน

ภาพที่ 18 ลักษณะบ้านเรือนดังอยู่ริเวณที่ร่วนคลุ่มแม่น้ำโขง ภาพที่ 19 ลักษณะบ้านเรือนดังอยู่ริเวณใกล้ๆ เขากะหิน

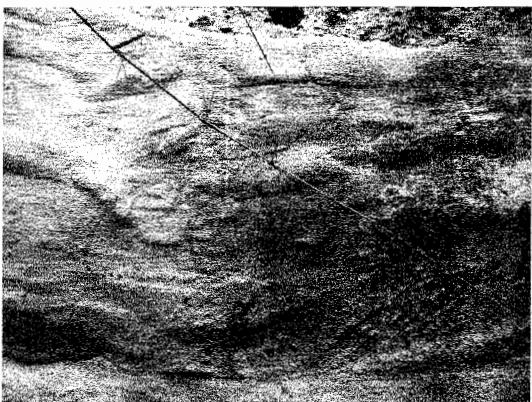

ภาพที่ 20 ลักษณะบ้านเรือนแบบเก่าฝ่ามือทำด้วยกระดาษและหลังคามุงสังกะสี

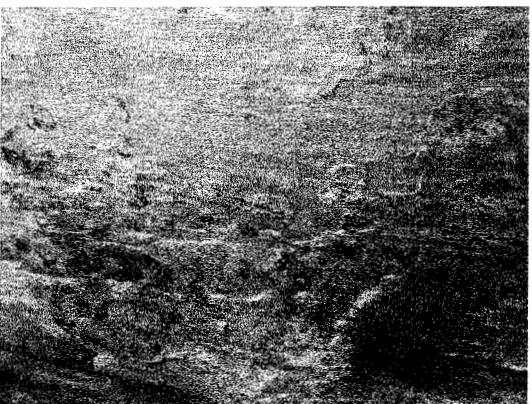
ภาพที่ 21 ลักษณะบ้านเรือนแบบเก่าฝ่ามือทำด้วยใบคงและหลังคามุงสังกะสี

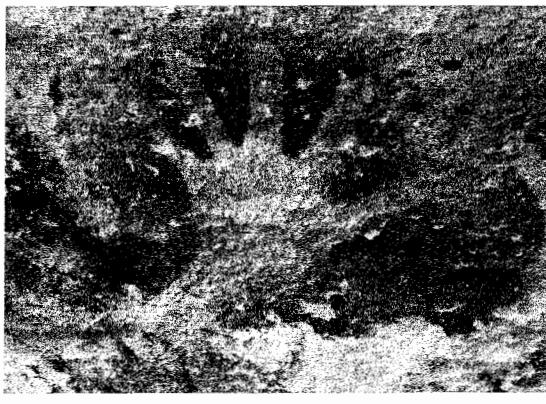
ภาพที่ 22 ภาพเขียนประวัติศาสตร์บริเวณพาไกลีที่ตื้งของหมู่บ้านท่าลัง กลุ่มที่ 1

ภาพที่ 23 ภาพเขียนประวัติศาสตร์บริเวณพาไกลีที่ตื้งของหมู่บ้านท่าลัง กลุ่มที่ 2

ภาพที่ 24 ภาพเขียนประวัติศาสตร์บริเวณพาไกลีที่ตื้งของหมู่บ้านท่าลัง กลุ่มที่ 3

ภาพที่ 25 ภาพเขียนประวัติศาสตร์บริเวณพาไกลีที่ตื้งของหมู่บ้านท่าลัง กลุ่มที่ 4

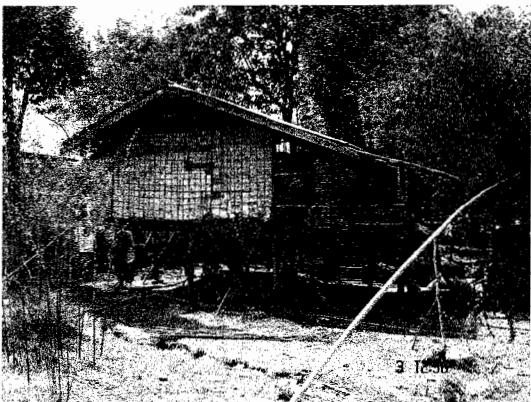
2. ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยของชาวบูรุบ้านเวินบึก

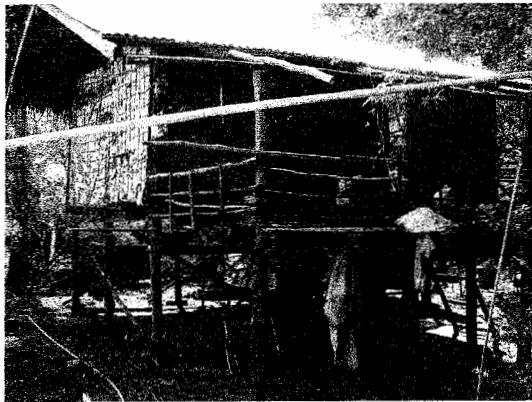
ภาพที่ 26 ลักษณะบ้านเรือนแบบเก่าฝ่าบ้านทำด้วยใบทองและมุงหญ้าคา

ภาพที่ 27 ลักษณะบ้านเรือนแบบเก่าฝ่าบ้านทำด้วยไม้ไผ่และมุงหญ้าคา

ภาพที่ 28 ลักษณะหมู่บ้านแบบเก่าฝ่าบ้านทำด้วยกระดาษและมุงสังกะสี

ภาพที่ 29 ลักษณะหมู่บ้านแบบเก่าฝ่าบ้านทำด้วยกระดาษและใบทองและมุงสังกะสี

3. ประชากรและลักษณะทางสังคมของชาวบูรุ

ภาพที่ 30 เด็กชาวบูรุกำลังออกไปหาของป่า

ภาพที่ 31 ผู้หญิงชาวบูรุ

4. วัฒนธรรมและความเชื่อของชาวบูรุ

ภาพที่ 32 ดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้านท่าลัง

ภาพที่ 33 การรักษาผู้ป่วยโดยหมอทรง

ภาพที่ 34 การต้มยาสูน ไพรแบบพื้นบ้าน

ภาพที่ 35 การถ่ำหัวญี่ปุ่นป่วย

ภาพที่ 36 ก การ เช่น ไห วีพีบร พูรุษ
เพื่อ สะเดาะเคราะห์

ภาพที่ 36 ข การ เช่น ไห วีพีบร พูรุษ
เพื่อ สะเดาะเคราะห์

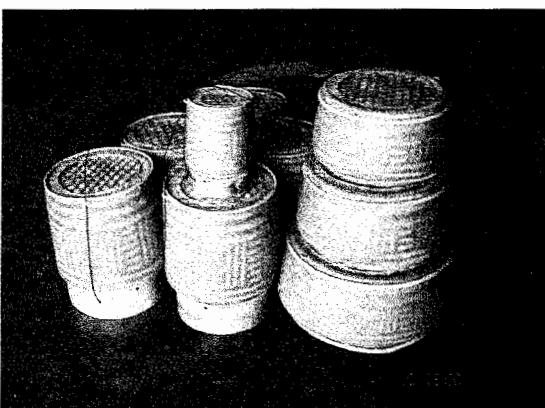
5. เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชาวบูรุ

ภาพที่ 37 ไฟเขียะ วัสดุสำหรับทำหัตถกรรมพื้นบ้านและเครื่องดูดควันเครื่องสานหลาขันดิ

ภาพที่ 38 การเก็บไฟป่าเพื่อนำมาใช้ทำหัตถกรรมพื้นบ้าน

ภาพที่ 39 กระดิบข้าวที่ถือว่าเป็นสุดยอดฝีมือของชาวบูรุ

ภาพที่ 40 กระบอกไม้ไผ่เก็บย่างน่อง

ภาพที่ 41 การทอผ้าฝ้ายแบบพื้นบ้าน

ภาพที่ 42 การทอเสื่อจากใบเตย

ภาพที่ 43 การทำเครื่องจากไม้ไผ่

ภาพที่ 44 การทำจักสานจากไม้ไผ่

ภาพที่ 45 หลังคามุงบ้านทำจากหญ้าคา

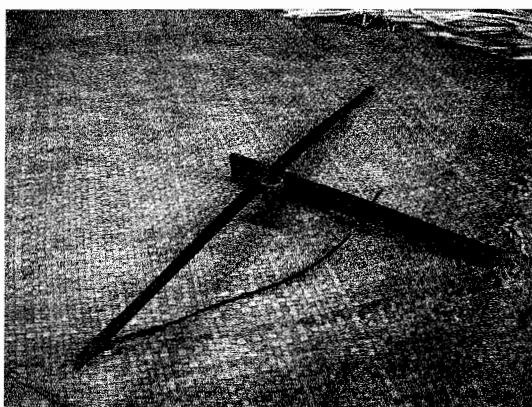
ภาพที่ 46 การออกหาเก็บของป่า

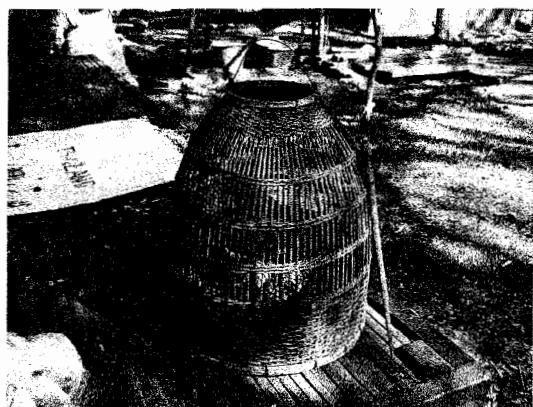
ภาพที่ 47 รังผึ้งของป่าประเภทหนึ่ง

ภาพที่ 48 น้ำเต้าใส่ลิ่งของที่จำเป็นในการเดินป่า

ภาพที่ 49 หน้าไม้สำหรับล่าสัตว์

ภาพที่ 50 กระสำหรับใส่สัตว์

ภาพที่ 51 อุปกรณ์และเครื่องมือจับสัตว์นำ

ภาพที่ 52 ที่นาตามที่ลุ่ม ให้ล่าเข้าสำหรับ
ปลูกข้าวหนึ่งไวย่าง

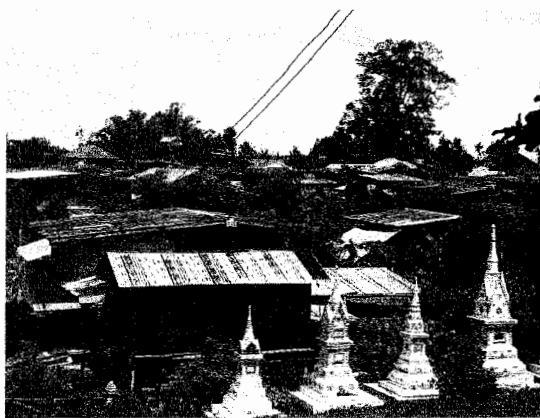
ภาพที่ 53 การหาปูญาโดยใช้กันปูญาเป็นเหี้อ

ภาพที่ 54 ปูญากำลังกินกบปูญาที่ใช้เป็นเหี้อ

ภาคผนวก ข : รูปภาพวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา

1. ลักษณะหมู่บ้านและที่อยู่อาศัยของชาวกุลา

ภาพที่ 55 ก สภาพหมู่บ้านโนนใหญ่

ภาพที่ 55 ข สภาพหมู่บ้านโนนใหญ่

2. ประชารถและลักษณะทางสังคมของชาวกุลา

ภาพที่ 56 ภาพถ่ายชาวกุลาในอดีต

ภาพที่ 57 หลวงพ่อคำใบ เครือดิงห์ อายุ 76 ปี

ภาพที่ 58 คุณยายปุ่น บุญยอ อายุ 85 ปี

ภาพที่ 59 คุณยายเจียงคำ ปานสุวรรณ อายุ 75 ปี

ภาพที่ 60 ก คุณตาประดิษย์ ปานสุวรรณ อายุ 75 ปี

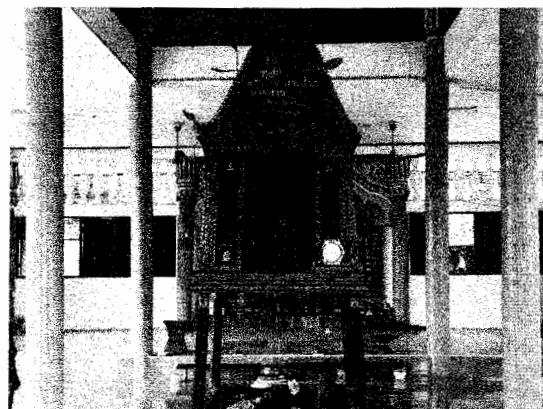

ภาพที่ 60 ข คุณตาประดิษย์ ปานสุวรรณ อายุ 75 ปี

3. วัฒนธรรมและความเชื่อของชาวกุลา

ภาพที่ 61 ศาลาลักษณะเมืองประจำหมู่บ้าน

ภาพที่ 62 ธรรมสถานรูปทรงศิลปะแบบพม่า

ภาพที่ 63 รูปปั้นสิงห์คู่ทางบริเวณฐานธรรมสถาน

ภาพที่ 64 รูปปั้นคนแก่ชาวกุลา

ภาพที่ 65 พระพุทธรูปหินอ่อน

ภาพที่ 66 ต้นค้อลานคู่หน้าพระอุโบสถหลังใหม่ในวัดกุลฯ

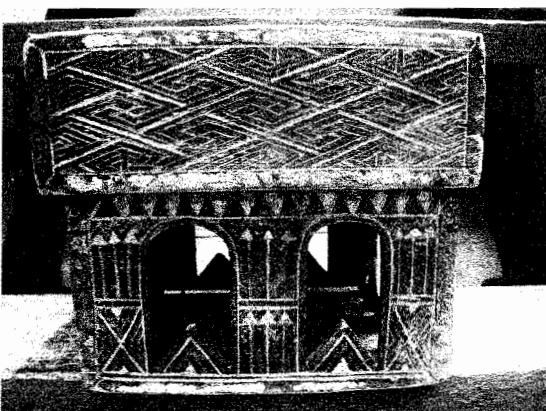
ภาพที่ 67 กังสดาล (ระฆังวงเดือน)

ภาพที่ 68 กล่องไส้ยาเส้น

ภาพที่ 69 หม้อทองเหลือง

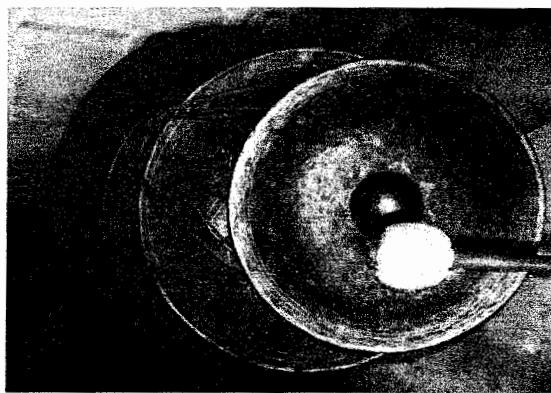
ภาพที่ 70 เรือนหมาก

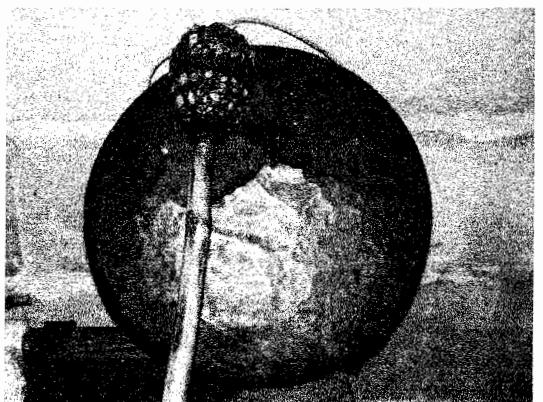
ภาพที่ 71 กลองชุดในวงมองเชิง

ภาพที่ 72 ตาบในวงมองเชิง

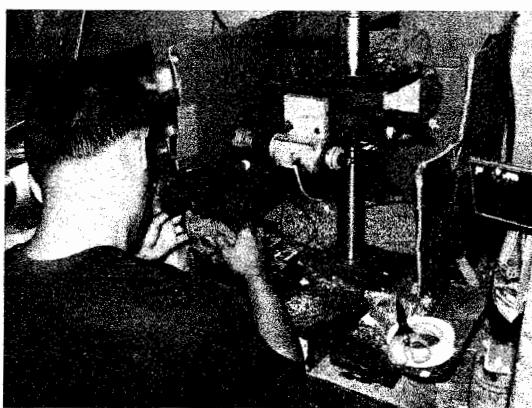

ภาพที่ 73 ก ฝ่องในวงมองเชิง

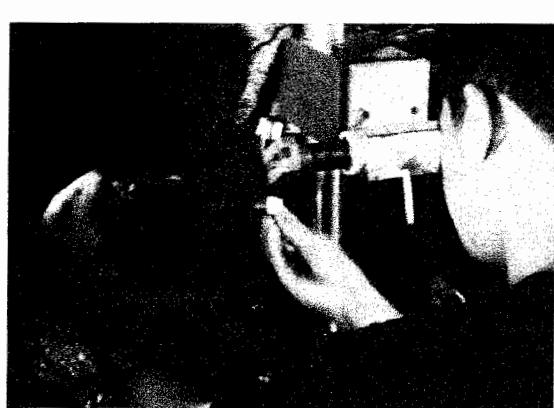

ภาพที่ 73 ข ฝ่องในวงมองเชิง

4. เศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชาวคุลา

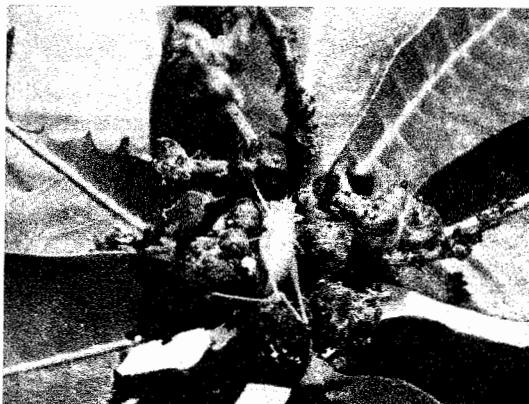

ภาพที่ 74 ก อาชีพช่างทองของหมู่บ้านโนนใหญ่

ภาพที่ 74 ข อาชีพช่างทองของหมู่บ้านโนนใหญ่

ภาคผนวก ค : รูปภาพตัวอย่างพืชไม้บังชนิดจากการสำรวจใช้ประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

ภาพที่ 75 มะม่วงหัวแมงวัน มะม่วงหัวแมงวัน

Buchanania lanzae Spreng.

วงศ์ ANACARDIACEAE

ภาพที่ 76 กຸກ ກອກກັນ

Lannea coromandelica (Houtt.) Merr. & L.M.Perry

วงศ์ ANACARDIACEAE

ภาพที่ 77 มะม่วงป่า มะม่วงป่า

Mangifera caloneura Kurz

วงศ์ ANACARDIACEAE

ภาพที่ 78 ตะแกะแสง แกนแสง

Cananga latifolia (Hook.f. & Thomson) Finet &

Gagnep.

วงศ์ ANNONACEAE

ภาพที่ 79 ลำดวน ลำดวน

Melodorum fruticosum Lour.

วงศ์ ANNONACEAE

ภาพที่ 80 กระเจียน ໄຊเด่น

Polyalthia cerasoides Benth. ex Bedd.

วงศ์ ANNONACEAE

ภาพที่ 81 ส้มлом ส้มлом

Aganonerion polymorphum Pierre ex Spire

วงศ์ APOCYNACEAE

ภาพที่ 82 บุก บุก

Amorphophallus sp.

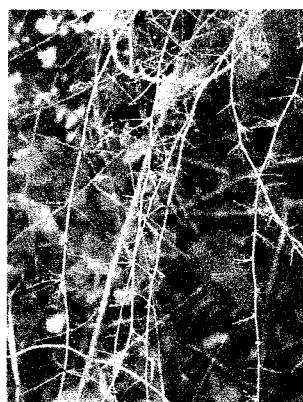
วงศ์ ARACEAE

ภาพที่ 83 ผักหนาม ผักหนาม

Lasia spinosa (L.) Thwaites

วงศ์ ARACEAE

ภาพที่ 84 สามสิบ ผักชีช้าง

Asparagus racemosus Willd.

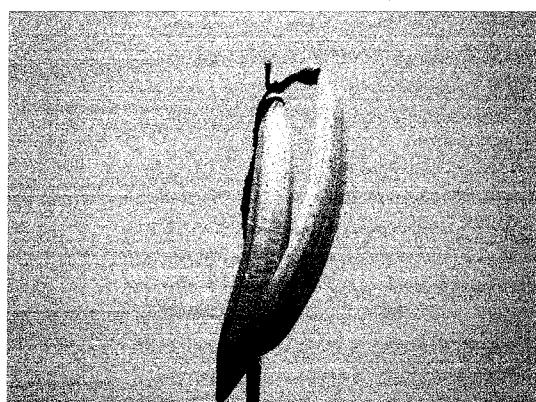
วงศ์ ASPARAGACEAE

ภาพที่ 85 แคป้า แคป้า

Markhamia pierrei Dop

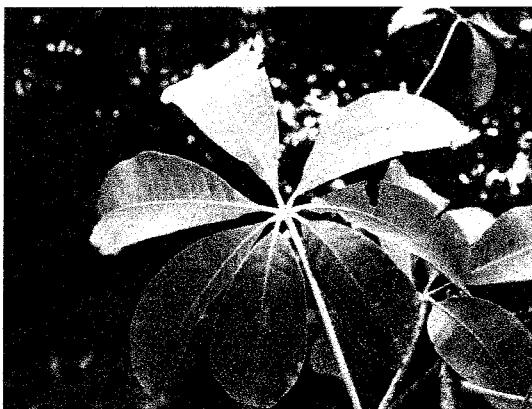
วงศ์ BIGNONIACEAE

ภาพที่ 86 เพกา ลินฟ้า

Oroxylum indicum (L.) Kurz

วงศ์ BIGNONIACEAE

ภาพที่ 87 จิ่วป้าดอกขาว จิ่ว

Bombax anceps Pierre var. *anceps*

วงศ์ BOMBACACEAE

ภาพที่ 88 ถุ่มบก ถุ่ม

Crateva adansonii DC. subsp. *odorata* Jacobs

วงศ์ CAPPARACEAE

ภาพที่ 89 กระโดงแดง กระบกสาย

Bhesa robusta (Roxb.) Ding Hou

วงศ์ CELASTRACEAE

ภาพที่ 90 มะพอก พอก

Parinari anamense Hance

วงศ์ CHRYSOBALANACEAE

ภาพที่ 91 ติงตั้ง วงสุ่ม

Getonia floribunda (Roxb.) Lam

วงศ์ COMBRETACEAE

ภาพที่ 92 คำรอก รากอก

Elliptanthus tomentosus Kurz var. *tomentosus*

วงศ์ CONNARACEAE

ภาพที่ 93 กลอย กลอย

Dioscorea hispida Dennst. var. *hispida*

วงศ์ DIOSCOREACEAE

ภาพที่ 94 ยางกราด สะแบง

Dipterocarpus intricatus Dyer

วงศ์ DIPTEROCARPACEAE

ภาพที่ 95 ยางเหียง ชาด

Dipterocarpus obtusifolius Teijsm ex Miq.

วงศ์ DIPTEROCARPACEAE

ภาพที่ 96 ตะเคียนทอง แคนหิน

Hopea odorata Roxb.

วงศ์ DIPTEROCARPACEAE

ภาพที่ 97 พะยอม กะยอม

Shorea roxburghii G. Don

วงศ์ DIPTEROCARPACEAE

ภาพที่ 98 รัง รัง

Shorea siamensis Miq.

วงศ์ DIPTEROCARPACEAE

ภาพที่ 99 ต้อนหมายาว ผักโコンแคน

Dracaena angustifolia Roxb.

วงศ์ DRACAENACEAE

ภาพที่ 100 ตับเต่าตัน เฮือนกว่าง

Diospyros ehretioides Wall. ex G. Don

วงศ์ EBENACEAE

ภาพที่ 101 ลำบิด กันจ่อง

Diospyros ferrea (Willd.) Bakh. var. *ferrea*

วงศ์ EBENACEAE

ภาพที่ 102 ผักหวานดง ผักหวานป่า

Phyllanthus elegans Wall. ex Müell. Arg.

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ภาพที่ 103 ผักหวานบ้าน ผักหวานบ้าน

Sauropolis androgynus (L.) Merr.

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ภาพที่ 104 เสมีดชูน ผักเม็ก

Syzygium gratum (Wight) S.N. Mitravar. *gratum*

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ภาพที่ 105 กระเบนไหง့ กระเบา

Hydnocarpus anhelminthicus Pierre ex Laness.

วงศ์ FLACOURTIACEAE

ภาพที่ 107 ข้าวเหนียว ข้าวเหนียวขาว

Oryza sativa L.

วงศ์ GRAMINEAE

ภาพที่ 109 เพ็อก เพ็อก

Vietnamosasa pusilla (Chevalier & A.Camus) Nguyen

วงศ์ GRAMINEAE

ภาพที่ 106 ไผ่ป่า ไผ่ป่า

Bambusa sp.

วงศ์ GRAMINEAE

ภาพที่ 108 ເສືອະ ໄກເສືອະ

Schizostachyum blumei Nees

วงศ์ GRAMINEAE

ภาพที่ 110 ชะมวง ส้มโอมง

Garcinia cowa Roxb. ex DC.

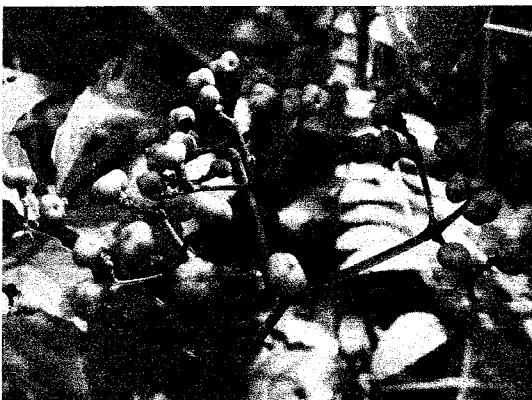
วงศ์ GUTTIFERAE

ภาพที่ 111 ตีนงก ตีนนก

Vitex pinnata L.

วงศ์ LABIATAE

ภาพที่ 113 กะตังใบ ต่างไก่

Leea indica (Burm.f) Merr.

วงศ์ LEEACEAE

ภาพที่ 115 กำจาย กระจาด

Caesalpinia digyna Rottler

วงศ์ LEGUMINOSAE – CAESALPINIOIDEAE

ภาพที่ 112 จิกนา กระโคนน้ำ

Barringtonia acutangula (L.) Gaertn

วงศ์ LECYTHIDACEAE

ภาพที่ 114 เลี้ยวป่า ส้มเดียว

Bauhinia saccocalyx Pierre

วงศ์ LEGUMINOSAE – CAESALPINIOIDEAE

ภาพที่ 116 จีเหล็ก จีเหล็ก

Senna siamea (Lam.) Irwin & Barneby

วงศ์ LEGUMINOSAE – CAESALPINIOIDEAE

ภาพที่ 117 อูร่าย สะคาม

Peltophorum dasyrachis (Miq.) Kurz

วงศ์ LEGUMINOSAE – CAESALPINOIDEAE

ภาพที่ 119 ข้าบัน บ้านบัน

Entada reticulata Gagnep.

วงศ์ LEGUMINOSAE – MIMOSOIDEAE

ภาพที่ 121 พะยุง กะยุง

Dalbergia cochinchinensis Pierre

วงศ์ LEGUMINOSAE – PAPILIONOIDEAE

ภาพที่ 118 สีเสียด สีเสียด

Acacia catechu (L.f.) Willd.

วงศ์ LEGUMINOSAE – MIMOSOIDEAE

ภาพที่ 120 แดง แดง

Xylia xylocarpa (Roxb.) Taub. var. *xylocarpa*

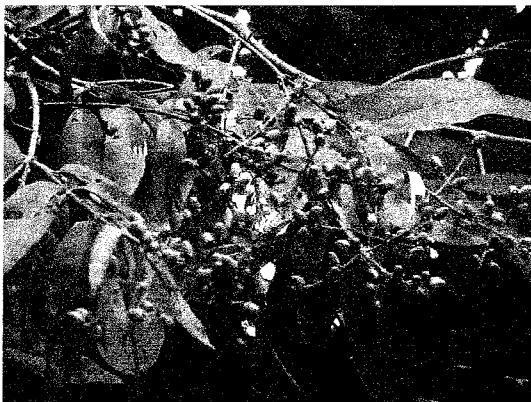
วงศ์ LEGUMINOSAE – MIMOSOIDEAE

ภาพที่ 122 ทางหมายอก จื๊หอนอน

Uraria crinita (L.) Desv. ex DC.

วงศ์ LEGUMINOSAE – PAPILIONOIDEAE

ภาพที่ 123 ตะแบกนา เปี้ยอ

Lagerstroemia floribunda Jack

วงศ์ LYTHRACEAE

ภาพที่ 125 หญ้าขัดใบยาว หญ้าไม้มีกรวด

Sida acuta Burn.f.

วงศ์ MALVACEAE

ภาพที่ 127 กรุงเขมา เครือหมาน้อย

Cissampelos pareira L. var. *hirsuta*

วงศ์ MENISPERMACEAE

ภาพที่ 124 อินทนิลบก กะเดา

Lagerstroemia macrocarpa Wall.

วงศ์ LYTHRACEAE

ภาพที่ 126 พล่องเหมือง เหมืองแอ่

Memecylon edule Roxb.

วงศ์ MELASTOMATACEAE

ภาพที่ 128 มะเดื่อกว้าง มะเดื่อ

Ficus callosa Willd.

วงศ์ MORACEAE

ภาพที่ 129 นางจุ่ม พญาฯ

Cansjera rheedei J.F. Gmel.

วงศ์ OPILIACEAE

ภาพที่ 131 ตะครอง นามคอม

Ziziphus cambodiana Pierre

วงศ์ RHAMNACEAE

ภาพที่ 133 หญ้าตดหมาย เครือตดหมาย

Paederia pilifera Hook.f

วงศ์ RUBIACEAE

ภาพที่ 130 เหลืองพิคินร ชิดิน

Spathoglottis affinis de Vriese

วงศ์ ORCHIDACEAE

ภาพที่ 132 ขมีนตัน ขมีนตัน

Hedyotis corymbiformis Geddes

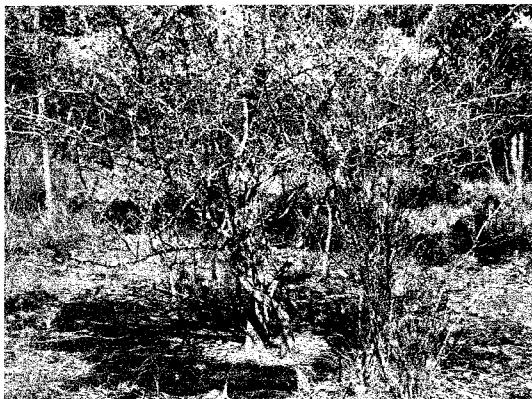
วงศ์ RUBIACEAE

ภาพที่ 134 หมักม่อ หมักม่อ

Rothmannia wittii (Craib) Bremek.

วงศ์ RUBIACEAE

ภาพที่ 135 ปีดหิน พุดพา

Gardenia saxatilis Geddes

วงศ์ RUBIACEAE

ภาพที่ 137 เดือยไก่ ละมุดป่า

Madhuca thorelli (Dubard) H.J. Lam

วงศ์ SAPOTACEAE

ภาพที่ 139 ตูมกาขาว ตูมกา

Strychnos nux-blanda A.W. Hill

วงศ์ STRYCHNACEAE

ภาพที่ 136 มะหวด หวานช่า

Lepisanthes rubiginosa (Roxb.) Leenh.

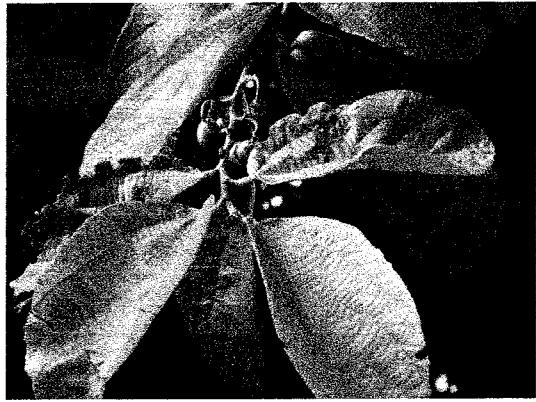
วงศ์ SAPINDACEAE

ภาพที่ 138 กรดนำ หญ้าหวาน

Scoparia dulcis L.

วงศ์ SCROPHULARIACEAE

ภาพที่ 140 พลับพลา คอมส้ม

Microcos tomentosa Sm.

วงศ์ TILIACEAE

ภาพที่ 141 บัวบก ผักหนอก

Centella asiatica (L.) Urb.

วงศ์ UMBELLIFERAE

ภาพที่ 143 ข่าป่า ข่าป่า

Alpinia galanga (L.) Willd.

วงศ์ ZINGIBERACEAE

ภาพที่ 145 ขิง ขิงแดง

Zingiber officinale Roscoe

วงศ์ ZINGIBERACEAE

ภาพที่ 142 ส้มสันดาน เครื่ออบอ่อน

Cissus hastata Miq.

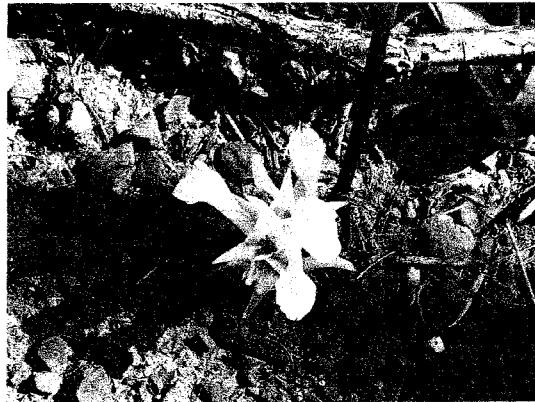
วงศ์ VITACEAE

ภาพที่ 144 ว่านหางจันทน์ ตูบหมูบ

Kaemferia rotunda L.

วงศ์ ZINGIBERACEAE

ภาพที่ 146 กระเจียวขาว กระเจียวขาว

Curcuma parviflora Wall.

วงศ์ ZINGIBERACEAE

ภาคผนวก ง : รูปภาพตัวอย่างพืชพรรณไม้บ้างชนิดจากการสำรวจใช้ประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์กุลา

ภาพที่ 147 ฟ้าทะลายโจร ฟ้าทะลายโจร

Andrographis paniculata (Burm.f.) Wall. ex. Nees

วงศ์ ACANTHACEAE

ภาพที่ 148 สังกรณี คีปลากั้ง

Barleria strigosa Willd.

วงศ์ ACANTHACEAE

ภาพที่ 149 เนียมสวน อ้ม

Strobilanthes nivea Bremek.

วงศ์ ACANTHACEAE

ภาพที่ 150 รางจีด รางจีด

Thunbergia laurifolia Lindl.

วงศ์ ACANTHACEAE

ภาพที่ 151 นมวัว เครื่องนึ่งจ้ำ

Anomianthus dulcis (Dunn) J. Sinclair

วงศ์ ANNONACEAE

ภาพที่ 152 นมเนื้อย ต้องแล่ง

Polyalthia elegans (Pierre) Finet & Gagnep.

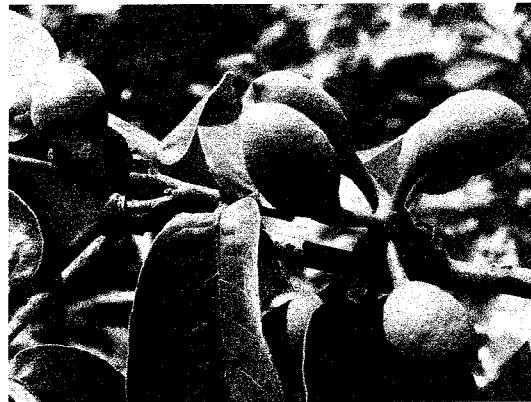
วงศ์ ANNONACEAE

ภาพที่ 153 เงาพวงผลกลม สายค่าว

Uvaria fauviana (Finet & Gagnep.) Pierre ex Ast.

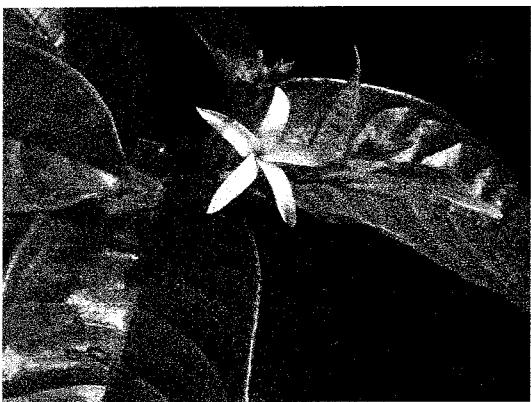
วงศ์ ANNONACEAE

ภาพที่ 154 พีพวนน้อย พีพวน

Uvaria rufa Blume

วงศ์ ANNONACEAE

ภาพที่ 155 โมกเครือ เครือไส้ตัน

Aganosma marginata (Roxb.) G. Don

วงศ์ APOCYNACEAE

ภาพที่ 156 ส้มลม ส้มลม

Aganonerion polymorphum Pierre ex Spire

วงศ์ APOCYNACEAE

ภาพที่ 157 ชะลูด ตั้งคุน

Alyxia reinwardtii Blume

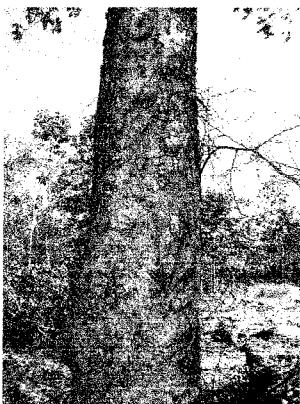
วงศ์ APOCYNACEAE

ภาพที่ 158 บุก ขะบุก

Amorphophallus sp.

วงศ์ ARACEAE

ภาพที่ 159 มะกอกเกลี้ยง หมากเหลี่ยม

Canarium subulatum Guillaumin

วงศ์ BURSERACEAE

ภาพที่ 161 ตากวาง ตากวง

Salacia verrucosa Wight

วงศ์ CELASTRACEAE

ภาพที่ 163 เขาหลง เครือเขาหลง

Argyreia sp.

วงศ์ CONVOLVULACEAE

ภาพที่ 160 กำแพงเจ็ดชั้น ตากี

Salacia chinensis L.

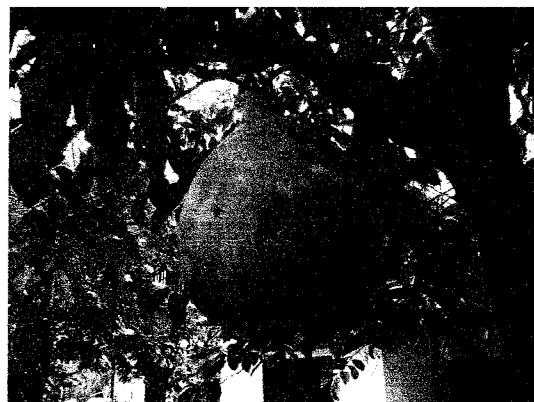
วงศ์ CELASTRACEAE

ภาพที่ 162 ดองดึง หงอนเงือก

Gloriosa superba L.

วงศ์ COMBRETACEAE

ภาพที่ 164 น้ำเต้า น้ำเต้า

Lagenaria siceraria (Molina) Standl.

วงศ์ CUCURBITACEAE

ภาพที่ 165 นาก กระนาก

Anisoptera costata Korth.

วงศ์ DIPTEROCARPACEAE

ภาพที่ 167 มะเกลือ มะเกลือ

Diospyros mollis Griff.

วงศ์ EBENACEAE

ภาพที่ 166 พันจำ ซี

Vatica odorata (Griff.) Symington

วงศ์ DIPTEROCARPACEAE

ภาพที่ 168 มะเม่า มะเม่าควาย

Antidesma ghaesembilla Gaertn.

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ภาพที่ 169 เครือคางควาย เครือคาง

Bridelia tomentosa Blum.

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ภาพที่ 170 เปล้าใหญ่ เปล้าใหญ่

Croton roxburghii N.P. Balakr.

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ภาพที่ 171 มะขามป้อม มะขามป้อม

Phyllanthus emblica L.

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ภาพที่ 172 แฟบนำ หัวลิ้ง

Hymenocardia wallichii Tul.

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ภาพที่ 173 ติ่วขาว ติ่วส้ม

Cratoxylum formosum (Jack) Dyer

วงศ์ GUTTIFERAE

ภาพที่ 174 นมสารค์ ฉัตรแดง

Clerodendrum paniculatum L. var. *paniculatum*

วงศ์ LABIATAE

ภาพที่ 175 สังวาลพระอินทร์ เครือเขากำ

Cassytha filiformis L.

วงศ์ LAURACEAE

ภาพที่ 176 หมีเหม็น หมี

Litsea glutinosa (Lour.) C.B. Rob.

วงศ์ LAURACEAE

ภาพที่ 177 กานทอง กานหลง

Bauhinia acuminata L.

วงศ์ LEGUMINOSAE – CAESALPINIOIDEAE

ภาพที่ 178 ขยัน หญ้านางแดง

Bauhinia strychnifolia Craib

วงศ์ LEGUMINOSAE -CAESALPINIOIDEAE

ภาพที่ 179 ไช Hin ผักโต่น

Tadehagi godefroyanum (Kuntze) Ohashi

วงศ์ LEGUMINOSAE – PAPILIONOIDEAE

ภาพที่ 180 กัมเกรา มันปลา

Fagraea fragrans Roxb.

วงศ์ LOGANIACEAE

ภาพที่ 181 โคลงเคลง เอ็นอ้าไข่กลุ้ม

Melastoma malabathricum subsp. *malabathricum*

วงศ์ MELASTOMACEAE

ภาพที่ 182 กรุงเขมา เครือหมายน้อย

Cissampelos pareira L. var. *hirsuta* (Buch. ex DC.)

Forman

วงศ์ MENISPERMACEAE

ภาพที่ 183 เถ่าย่านาง ย่านาง

Tiliacora triandra (Coleb.) Diels

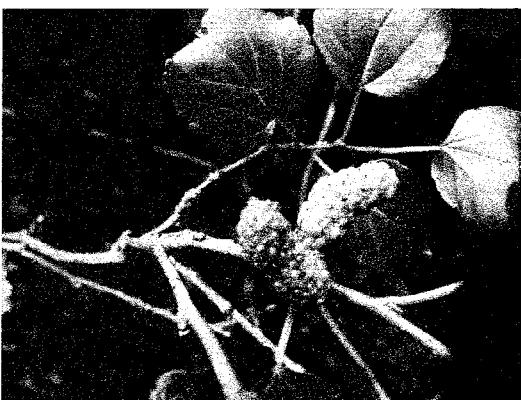
วงศ์ MENISPERMACEAE

ภาพที่ 184 บอระเพ็ด เครือกอหอ

Tinospora crispa (L.) Miers ex Hook.f. & Thomson

วงศ์ MENISPERMACEAE

ภาพที่ 185 หม่อน หม่อน

Morus indica L.

วงศ์ MORACEAE

ภาพที่ 186 ก้าว คุ่ฟ่าง

Tristaniopsis burmanica (Griff.) Peter G. Wilson& J.T. Waterh. var. *rufescens* (Hance) J. Parn. &

Nic Lughadha

วงศ์ MYRTACEAE

ภาพที่ 187 ช้างน้ำว ทางกวาว

Gomphia serrata (Gaertn.) Kanis

วงศ์ OCHNACEAE

ภาพที่ 188 น้ำใจครร อีทก

Olax psittacorum (Willd.) Vahl

วงศ์ OLACACEAE

ภาพที่ 189 หวาย หวาย

Calamus sp.

วงศ์ PALMAE

ภาพที่ 190 ลาน ลาน

Corypha lecomtei Becc.

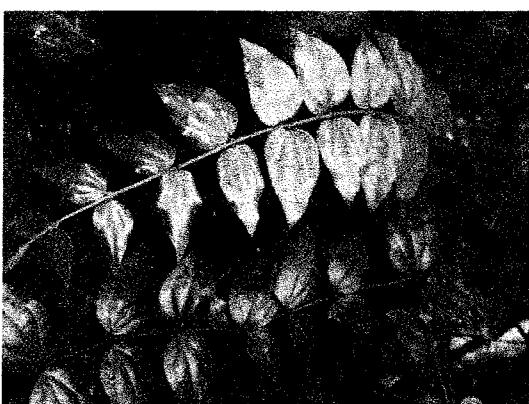
วงศ์ PALMAE

ภาพที่ 191 มะตูม มะตูม

Aegle marmelos (L.) Correa ex Roxb.

วงศ์ RUTACEAE

ภาพที่ 192 กำลังเสือโคร่ง กำลังเสือโคร่ง

Ziziphus atropoensis Pierre

วงศ์ RHAMNACEAE

ภาพที่ 193 เสียงพร้านางแօ มัง

Carallia brachiata (Lour.) Merr.

วงศ์ RHIZOPHORACEAE

ภาพที่ 194 เสียงคุกน้อย หนามป่าคุก

Canthium berberidifolium Geddes

วงศ์ RUBIACEAE

ภาพที่ 195 มะเก็ด หนามแม่ง

Catunaregam tomentosa (Blume ex DC.) Tirveng.

วงศ์ RUBIACEAE

ภาพที่ 197 ปลาไหลผือก หยิกป่อง

Eurycoma longifolia Jack

วงศ์ SIMAROUBACEAE

ภาพที่ 199 สามสิบเก็บน้อย สามสิบเก็บ

Stemona hutanguriana W. Chuakul

วงศ์ STEMONACEAE

ภาพที่ 196 มะสัง กระสัง

Feroniella lucida (Scheff.) Swingle

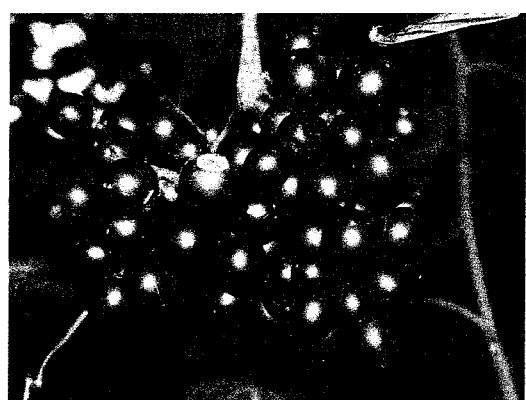
วงศ์ RUTACEAE

ภาพที่ 198 เขี่อง เครือเขี่อง

Smilax sp.

วงศ์ SMILACACEAE

ภาพที่ 200 อุ่นป่า อีโก่ย

Tetrastigma quadrangulatum Gagnep. & Craib.

วงศ์ VITACEAE

ภาคผนวก จ :รายชื่อประชญ์ห้องถินและชาวบ้านที่ให้ข้อมูลด้านพฤกษาศาสตร์พื้นบ้าน

กลุ่มชาติพันธุ์บูรุ

ก. หมู่บ้านท่าลีง ตำบลหล่วยไฝ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 6 คน ได้แก่

1. นายเพียร ละครวงศ์ อายุ 55 ปี	บ้านเลขที่ 42 หมู่ 5
2. นายสายสมร ละครวงศ์ อายุ 49 ปี	บ้านเลขที่ 31 หมู่ 5
3. นายพิตพิบูล ละครวงศ์ อายุ 46 ปี	บ้านเลขที่ 8 หมู่ 5
4. นายแพง ศรีบุญเรือง อายุ 55 ปี	บ้านเลขที่ 39 หมู่ 5
5. นายสุนีย์ แก้วใส อายุ 67 ปี	บ้านเลขที่ 16 หมู่ 5
6. นายที แก้วใส อายุ 70 ปี	ประชญ์ห้องถินลัญชาติลาว

ข. หมู่บ้านเวนบึก ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 6 คน ได้แก่

1. นายกิ คำบุญเรือง อายุ 80 ปี	บ้านเลขที่ 12 หมู่ 8
2. นายสัง พึงป่า อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ 15 หมู่ 8
3. นายค่อน พึงป่า อายุ 75 ปี	บ้านเลขที่ 21 หมู่ 8
4. นายบุญมี จุพา อายุ 54 ปี	บ้านเลขที่ 26 หมู่ 8
5. นายสมัย อังสาคร อายุ 35 ปี	บ้านเลขที่ 35 หมู่ 8
6. นางวาสนา อังสาคร อายุ 32 ปี	บ้านเลขที่ 35 หมู่ 8

กลุ่มชาติพันธุ์กุลา

บ้านโนนใหญ่ ตำบลก่ออ้อ อ้ำເກອເບື້ອງໃນ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 6 คน ได้แก่

1. หลวงพ่อพระครูใบ เครือสิงห์ อายุ 76 ปี	เจ้าอาวาสวัดกุลา (วัดทุ่งสว่างอารมณ์)
2. หลวงพ่อพระครู สิริวรรณคุณ อายุ 51 ปี	เจ้าอาวาสวัดป่าโนนก่อ
3. นายประดิษฐ์ ปานสุวรรณ อายุ 77 ปี	บ้านเลขที่ 23 หมู่ 4
4. นายประณีต ปานสุวรรณ อายุ 75 ปี	บ้านเลขที่ 23 หมู่ 4
5. นางเจียงคำ ปานสุวรรณ อายุ 69 ปี	บ้านเลขที่ 78 หมู่ 3
6. นางปุ่น บุญยอ อายุ 70 ปี	บ้านเลขที่ 24 หมู่ 4